BRADLO 80-81
ČASOPIS SPOLOČNOSTI M. R. ŠTEFÁNIKA
JÚL 2021

Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika kráča za ďalšími smelými cieľmi…

Vážení členovia a sympatizanti Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika, čitatelia časopisu BRADLO, milí priatelia.

Zdá sa, že iba včera sme plánovali aktivity našej Spoločnosti na rok 2020… a dnes ich už aj vyhodnocujeme. Bol to zvláštny rok, rok kedy naša Spoločnosť mala pekné jubileum – 30. výročie svojho vzniku, rok kedy sme si pripomínali 140. výročie narodenia M.R. Štefánika a rok, v ktorom sme končili aktivitu Roku Štefánika, ktorý bol vyhlásený vládou Slovenskej republiky. Bol to zároveň rok, kedy sme v dôsledku reštrikcií v rámci COVID pandémie nemohli realizovať svoje plány. Napriek tomu, že to bol rok, kedy začala pracovať Správna rada Spoločnosti v novom zložení a s novým vedením, nezaháľali sme, začali sme pracovať a postupne sa prispôsobovať zmeneným pracovným i spoločenským podmienkam.

Do roku 2020 sme vstupovali so smelými plánmi, veľkým nadšením a plní očakávaní, ako to dopadne. Príprava osláv 30. výročia založenia nášho občianskeho združenia bola motiváciou i inšpiráciou k zvýšenej aktivite. Prejavila sa hlavne v príprave rôznych podujatí, ktoré mali byť vyvrcholením prebiehajúceho Roka Štefánika. Prioritu v rámci pripravovaných podujatí mala príprava slávnostnej akadémie k 30. výročiu založenia Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika (SMRŠ), ktorú sme žiaľ, nakoniec museli presunúť do roku 2021. Počas slávnostnej akadémie sme plánovali poďakovať sa všetkým tým naším členom, ktorí výrazným spôsobom prispeli k činnosti SMRŠ a udeliť im Pamätné plakety, ktoré sme na túto príležitosť pripravili. Dúfam, že nájdu svojich majiteľov v tomto roku. Nepodarilo sa nám ani realizovať vedomostnú súťaž o M.R. Štefánikovi pre deti zo základných škôl a následne pripraviť pre najlepších z tejto súťaže letný tábor. Do kategórie nezrealizovaných aktivít patrí aj zájazd do Meudonu, kde sme plánovali návštevu zrekonštruovaného múzea M.R. Štefánika, ako aj ďalšie návštevy miest spojených s M.R. Štefánikom, ktoré pripravila Ing.Mária Kadlečíková z klubu SMRŠ Nitra. Po prvýkrát za 30 rokov existencie SMRŠ sa neuskutočnilo Valné zhromaždenie Spoločnosti, na ktorom mala Správna rada zložiť účty zo svojej práce. Nestalo sa tak a aspoň touto formou, článkom v časopise Bradlo, vám vážení členovia SMRŠ priblížim naše aktivity v uplynulom roku.

Jednou z najvydarenejších aktivít, ktorá mala celoslovenský rozmer a dostala naše

Foto: Fedor Mikulčík

občianske združenie do väčšieho povedomia našej verejnosti bola aktivita "100 ruží pre Štefánika". Projekt Mgr. Jolany Prochotskej zo Spišskej Novej Vsi a MUDr. Pavla Masaryka, PhD. z Piešťan mal veľkú odozvu. Za spolupráce primátorov miest, starostov obcí, riaditeľov škôl i iných zariadení bolo vysadených na Slovensku viac ako 100 sadeníc ruže odrody Generál Štefánik. Veľkým ocenením tejto aktivity, bol súhlas prezidentky SR Zuzany Čaputovej so zasadením tejto ruže v záhrade prezidentského paláca, na ktorom sa osobne podieľala. Súčasťou tohto ceremoniálu bolo aj krátke prijatie členov Spoločnosti a stručná informácia pani prezidentky o tomto projekte, ale aj o činnosti našej Spoločnosti. Pri konečnom vyhodnotení tejto aktivity Správnou radou padol návrh, aby sme so sadením ruže Generál Štefánik pokračovali aj v ďalšom období a aj touto cestou dostali meno M.R. Štefánika do všetkých kútov Slovenska a nepripomínali si ho len pri jeho okrúhlych výročiach.

V hodnotenom období sme sa viac zamerali na vydavateľskú činnosť a oproti minulosti sme dosiahli výrazné zlepšenie. Vďaka sponzorskej činnosti poisťovne Generali na Slovensku i v Čechách a úzkej spolupráci s autorom PhDr. Miroslavom Musilom PhD., sa nám podarilo vydať knihu ***„M.R. Štefánik a vznik Česko-Slovenska v dokumentoch piatich svetadielov"***. Po prvýkrát sa autor svojimi tvrdeniami, podloženými dobovými dokumentmi snaží poukázať na primárne zásluhy gen. Štefánika o uznanie Česko – Slovenska. Kniha potvrdzuje, že M.R. Štefánik nebol iba ten, kto otváral dvere T.G. Masarykovi do najvyšších kruhov Francúzska, ale bol i hlavný vojensko-politický organizátor a vyjednávač pri výstavbe česko-slovenských légií, ktorý svojimi myšlienkami, neúnavnou prácou a kontaktmi s čelnými predstaviteľmi Francúzska, Talianska, Veľkej Británie, USA a Ruska menil ideu vzniku samostatného štátu Čechov a Slovákov na realitu. Sám o tejto svojej činnosti, vzhľadom na svoju pracovnú vyťaženosť, spojenú s chatrným zdravím a nakoniec i tragickým úmrtím, nezanechal písomné svedectvo. Preto o ňom písali iní a nie všetci tak, aby to odpovedalo skutočnosti. Archívy však zostali a vďaka bádateľskej činnosti Miroslava Musila sa nám do ruky dostala kniha, ktorá prináša odhalenia o kľúčových zásluhách M.R. Štefánika tam, kde sa tieto doposiaľ pripisovali iným. Som presvedčený o tom, že kniha uspokojí aj náročných čitateľov a bude do budúcnosti dobrým študijným materiálom aj pre širšiu verejnosť.

Do obdobia vzniku samostatného Česko – Slovenska a začlenenia Slovenska do nového štátu sa radí preklad knihy talianskeho autora Lamberta Ferrantiho ***„Československo 1919"***. Knižku preložil čestný člen našej Spoločnosti Ing. Ladislav Koudelka DrSc. Autor sa svojím dielom snaží napraviť pokrivený obraz, vzniknutý v našej spoločnosti po prvej svetovej vojne o relatívnych zásluhách Francúzska a Talianska na vzniku Československa a oslobodenia Slovenska spod maďarskej nadvlády. Autor opisuje činnosť útvarov legionárov z Talianska vzniknutých najmä zásluhou M.R. Štefánika a jeho kontaktov s talianskymi vrcholnými predstaviteľmi, ktorí urýchlene prišli pražskej vláde mladého Československa na pomoc. Kniha dáva čitateľovi pravdivý obraz tej doby a vzťahoch nielen medzi nepriateľskými krajinami, ale aj v ich vnútri. Čitateľov určite obohatí o nové informácie, ktoré doposiaľ takto zverejnené neboli.

Ďalšou publikáciou, ktorú už máte je Pamätnica vydaná k 30. výročiu našej Spoločnosti pod názvom ***„Od Bradla k Bradlu"***. Túto publikáciu pripravovala naša podpredsedníčka a šéfredaktorka Bradla, Mgr. Mária Gallová. Aj takouto formou by som jej rád poďakoval za prácu , ktorú v prospech pamäti našej Spoločnosti vykonáva a vyústila do peknej publikácie, ktorú dostane každý aktívny člen našej Spoločnosti. Zároveň by som rád poďakoval všetkým, ktorí prispeli svojimi článkami ku vzniku tejto publikácie a pomohli tak k jej úspešnému vydaniu. Obe predchádzajúce publikácie boli vydané vďaka dotácii od predsedu vlády SR.

Rok Štefánika bol inšpiráciou pre vydanie publikácií aj v našich kluboch. K 140. výročiu narodenia generála Štefánika zostavila a redakčne upravila PhDr. Ružena Kormošová PhD., z klubu SMRŠ v Spišskej Novej Vsi knihu básní s názvom ***„Milan Rastislav Štefánik – Z poetického pera autorských spomienok"***. Zakladajúca členka spišskonovoveského klubu a členka Správnej rady Mgr. Jolana Prochotská niekoľko rokov zhromažďovala básne venované Štefánikovi, ktoré nachádzala pri čítaní zbierok slovenských básnikov, bádaní v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice, v starších evanjelických časopisoch, ale aj v našom časopise Bradlo. Kniha predstavuje skoro 80 básní, od 50-tich slovenských autorov, od začínajúcich autorov z regiónu Spiša až po velikánov slovenskej poézie. Kniha je obohatená aj priložením audio CD s básňami venovanými M.R. Štefánikovi v podaní vynikajúcich slovenských recitátorov Evy Kristínovej a Jozefa Šimonoviča.

Klub SMRŠ v Brezne, ktorý je spoluorganizátorom každoročného výstupu na chatu M.R. Štefánika pod Ďumbierom, vydal v roku 2020 knižnú publikáciu o tejto chate ***„Štefánička, Chata Milana Rastislava Štefánika"***. Knihu pripravil autorský kolektív pod vedením doc. Petra Urbana. Autori popisujú zrod – tejto najskôr – útulne, ktorá bola svedkom rozmachu turistického ruchu, ale aj jej výstavbu a premeny, ktoré prinášala doba. Pútavo popisujú históriu chaty Štefánička, aktivity, ktoré sa tam uskutočňovali a prinášajú aj ničím nenahraditeľné spomienky stavbárov, chatárov, nosičov, zamestnancov alebo turistov, ktorí ju často navštevovali. Kniha je doplnená množstvom fotografií, ktoré dotvárajú predstavu o scenérii okolia chaty, ale aj o ľuďoch, ktorí tam prežívali krásne chvíle.

Novovzniknutý bratislavský klub SMRŠ sa podujal na reedíciu vydania knihy ***„Letec Štefánik a Caproni"***. Prvé vydanie v roku 2001 vydal svojpomocne čestný člen našej Spoločnosti Karol Steklý z Trenčína v nízkom náklade - 150 kusov. V tomto vydaní boli po prvýkrát na Slovensku zverejnené obšírnejšie údaje o lietadle Caproni Ca 33, na ktorom sa Štefánik vracal do vlasti. Druhé vydanie rozšírila autorská dvojica Karol Steklý a Dr. Jozef Buffa (predseda klubu SMRŠ v Bratislave) o krátky životopis M.R. Štefánika, kapitolu venovanú jeho činnosti ako vojensko-politického organizátora čs. légii, kapitolu o priebehu výstavby lietadla Caproni Ca 33 v Leteckých opravovniach Trenčín a vojenských múzeách s lietadlami Ca 33. Súčasne autori doplnili pôvodný text ostatných kapitol ďalšími údajmi, tabuľkami a fotografiami. Zvolili tiež prehľadnejšie členenie textu, rozdeleného do piatich kapitol a bohatšej farebnej prílohy. Vydaním tejto knihy reagovala SMRŠ na zvýšený dopyt po nej nielen u bežných čitateľov, ale aj záujemcov o leteckú históriu a leteckých modelárov, ktorým kniha prináša nové technické poznatky o jednotlivých typoch lietadiel Caproni Ca 33.

K publikačnej činnosti môžeme zaradiť aj ďalšiu aktivitu PhDr. Ruženy Kormošovej, ktorá spolu so svojím kolektívom pripravila výstavu pre deti a mládež pod názvom ***„M. R. Štefánik – stopy života"***. Cieľom výstavy je priblížiť mladej generácii život a dielo spoluzakladateľa nášho štátu. Výstava obsahuje 9 panelov, ktoré zobrazujú detstvo a rodinu, študentské časy, jeho kariéru astronóma, meteorológa a vedca, cestovateľské aktivity, jeho vojenskú kariéru a aktivity na politickom a diplomatickom poli, ktoré vyvrcholili vznikom Československa. Ako bonus pripravila autorka výstavy panel, zameraný na ženy jeho života. Výstava bude putovná, na ľahko rozkladacích paneloch typu Roll-up a ľahko inštalovaná na dostupných miestach základných a stredných škôl. Môže tak byť postupne dostupná väčšiemu počtu záujemcov. Výstava bude spojená so súťažou, na ktorej podmienkach ešte pracujeme. Pre premiantov súťaže máme pripravené rôzne ocenenia. Putovná výstava je pripravená v 4 vydaniach. Našim zámerom je, aby jej umiestňovanie riešili predsedovia našich klubov s primátormi miest alebo starostami obci, samozrejme s podporou našej Správnej rady. Zo stručného vyhodnotenia publikačnej činnosti je vidieť, že počas uplynulého obdobia sme nezaháľali. Je potrebné vyjadriť veľké poďakovanie všetkým autorom a ich spolupracovníkom za aktivity, ktoré sú vždy na úkor osobného pohodlia ich a ich blíz-

kych. Jednotlivé publikácie budú vhodnou formou prezentované a uvedené do života. K prezentácii SMRŠ na verejnosti nemalým dielom prispel 12. ročník prestížnej čitateľskej ankety Slovenka roka 2020. V tejto súťaži v kategórii Média a komunikácia sme mali „svoje želiezko v ohni". Podpredsedníčka SMRŠ a šéfredaktorka časopisu Bradlo Mária Gallová, ako šíriteľka odkazu M.R. Štefánika na Slovensku i v zahraničí a organizátorka špecializovanej kultúrno-výchovnej činnosti, v tejto kategórii vyhrala a tak prostredníctvom celoštátneho vysielania Slovenskej televízie, prispela k šíreniu dobrého mena SMRŠ i mena M.R. Štefánika.

V roku, ktorý bol veľmi chudobný na možnosť usporiadania rôznych podujatí a stretnutí, ale zato bohatý na šírenie informácii o M.R. Štefánikovi, vzrástol počet našich klubov o kluby SMRŠ v Bratislave (predseda Jozef Buffa), v Banskej Bystrici (Mikuláš Kyslan), vo Zvolene (Pavol Valent), v Šuranoch (Stanislav Guláš) a v Poprade (Tatiana Husárová). Dostali sme oznámenie aj o vzniku klubu v Prahe pod vedením Vladimíra Stanka. Naopak klub SMRŠ v Prievidzi ukončil činnosť v našej Spoločnosti.

V budúcnosti budeme naďalej vyvíjať činnosť zameranú na rozširovanie počtu klubov a ich aktívnej činnosti. Len tak môžeme napĺňať naše základné poslanie a to sprostredkovanie informácií a vedomostí o živote i diele Milana Rastislava Štefánika. Bez širokej klubovej základne a jej aktivít budeme len malou skupinkou ľudí so spoločným záujmom, ale bez väčšieho vplyvu na šírenie myšlienok, života a diela M.R. Štefánika. Som presvedčený, že len cez širšiu klubovú základňu môžeme spolupracovať s primátormi a starostami pri organizovaní základných pamätných dní, ako výročie narodenia a tragického úmrtia M.R. Štefánika, ale aj dňa vzniku samostatnej ČSR (28. októbra) – Pocty Štefánikovi, Deň Červených makov (11.11.) – Pocta čs. légiám. V tomto smere by malo byť hlavnou úlohou klubov SMRŠ pripomenutie a pomoc pri organizácii týchto pietnych podujatií.

Ďalšou z činností klubov by mala byť spolupráca so základnými a strednými školami pri organizovaní besied, súťaži a ďalších podujatí podľa miestnych možností a podmienok tak, aby naša mladá generácia lepšie poznala život a odkaz M.R. Štefánika. Spracovaniu uceleného odkazu M.R. Štefánika, sme nášmu velikánovi ešte dlžní. Súčasne s nárastom počtu nových klubov, prejavilo záujem o prácu v našej Spoločnosti aj 50 individuálnych členov. Doposiaľ sme nevyužili možnosť zapojenia do činnosti SMRŠ niektoré organizácie, ktoré môžu pracovať ako „kolektívny člen". Tejto forme členstva by sme sa chceli v budúcom roku venovať a pripraviť pre ňu vhodné podmienky. Spravidla keď sa končí jeden rok, plánujeme hneď ďalší. Aj my sme to tak pripravili – pandemická situácia však rozhodla ináč. Aj z tohto dôvodu nebudem uvádzať presné termíny, ale len aktivity, na ktoré sa ešte chceme zamerať v roku 2021. Ako prvé, čo chceme po uvoľnení opatrení je rokovanie s predsedami Klubov SMRŠ, aby sme sa oboznámili so situáciou v kluboch, ich názormi a požiadavkami na ďalšiu spoločnú prácu.

Ďalšou oblasťou bude doplnenie a schválenie Plánu práce SMRŠ na rok 2021. Okrem spomienkových podujatí chceme zamerať hlavnú pozornosť našej činnosti na organizáciu konferencie pod pracovným názvom *„Štefánik a légie"*. Na príprave tejto konferencie spolupracujeme s Vojenským historickým ústavom, Historickým ústavom SAV a Vojenskou akadémiou M.R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši. O podrobnostiach konferencie budete včas informovaní prostredníctvom našej webovej stránky. Ďalšou z aktivít, ktorá by sa mohla dostať do každoročného kalendára našich podujatí je *„Pochod na pamiatku M.R. Štefánika v Košariskách"*. Pochod bude organizovaný klubom SMRŠ Partizánske v spolupráci s OS SR. Pochod bude organizovaný ako hviezdicový s rôznymi stupňami náročnosti, s východiskovým miestom v Košariskách a cieľom na Mohyle Bradlo. Pochod by mal byť podporným podujatím osláv Dňa ozbrojených síl SR (22. septembra). Medzi zaujímavé aktivity by sme mohli zaradiť aj pripravovaný zájazd nitrianskeho klubu do Meudonu a ďalších francúzskych miest spojených s M.R. Štefánikom. Už tradične bude v našom pláne aktivita brezniansk eho a mikulášskeho klubu *„Výstup na chatu Štefánička"*.

Bratislavský klub v spolupráci s CK Jur plánuje organizovať každoročne cyklojazdu *„100 míľ Štefánika"* od Mohyly v Ivanke pri Dunaji na Mohylu Bradlo a späť. V roku 2020 bol realizovaný skúšobne nultý ročník s limitovaným počtom cyklistov. Bratislavský klub má pripravené propozície pre fotosúťaž s celoslovenskou pôsobnosťou.

Banskobystrický Klub SMRŠ sa v rámci svojej činnosti chce venovať aj mladým leteckým modelárom a usporiadať pre nich súťaž, ktorá bude prepojená aj so vzdelávacími aktivitami o M.R. Štefánikovi.

Členky spišskonovoveského klubu SMRŠ pripravujú súťaž *„Po stopách Štefánika"*, ktorá môže byť organizovaná v regiónoch, ale aj na celoslovenskej úrovni. Členovia klubov SMRŠ v spolupráci so samosprávou majú v pláne pripraviť 28. októbra pri príležitosti vzniku našej samostatnosti slávnostnú akadémiu poď názvom *„Pocta Štefánikovi"*. Takýmto podujatím chcú vyzdvihnúť zásluhy M.R. Štefánika pre vznik samostatného štátu a motivovať aj ostatné kluby, aby sme sa spoločnými silami zaslúžili o príklad hodný nasledovania na celoslovenskej úrovni. Okrem týchto aktivít, ktoré budú zahrnuté do Plánu práce SMRŠ na rok 2021, plánujeme čo najskôr zorganizovať Valné zhromaždenie, ale aj Slávnostnú akadémiu k 30. výročiu vzniku našej Spoločnosti. Termíny konania týchto podujatí budú známe po stretnutí s predsedami klubov, hneď ako to situácia dovolí. Ako je vidieť z našich zámerov, aktivít máme dosť. Ak by sa nám aj niečo nepodarilo urobiť – nebudeme zúfať – život pôjde ďalej. Ale každopádne sa ukazuje, že máme akčné kluby v našej Spoločnosti, ktoré budú plnohodnotne napĺňať ciele dané v našich Stanovách. Mohlo by byť našim prianím, aby každý z našich klubov mal aktivitu, ktorá by presahovala jeho región. Všetkých nás určite bude tešiť, keď spolupráca medzi klubmi, pri poskytovaní pomoci akéhokoľvek druhu bude príkladná, taká štefánikovská, ako sa od našich členov očakáva.

V mojom hodnotení by sa dalo písať i o ďalších našich aktivitách. Patrí k nim množstvo stretnutí rôzneho charakteru a s rôznymi výsledkami. O tých pozitívnych budete postupne informovaní, tak ako sa budú dostavovať výsledky. Na tie ostatné nám zostanú len spomienky. Spolupráca s našimi partnerskými organizáciami bola v uplynulom roku minimálna, nie preto, že sme nechceli, ale preto, že sme nemohli. Budeme mať dosť práce v budúcnosti, aby sme nadviazali na dobrú spoluprácu vykonávanú našimi predchodcami.

Aj touto cestou by som chcel poďakovať všetkým členom našej Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika, ktorí akýmkoľvek spôsobom priložili ruku k spoločnému dielu a zanechali tak svoju stopu v ktorejkoľvek etape jej 30-ročnej histórie. Bol by som rád, keby sme boli vo svojej činnosti do budúcnosti motivovaní výsledkami a pracovným prístupom našich predchodcov pri šíreniu dobrého mena M.R. Štefánika. Do ďalšej práce želám všetkým našim členom, ale aj sympatizantom, veľa chuti, tvorivých myšlienok, dobrých nápadov, ale hlavne ich úspešných realizácií pri šírení odkazu veľkého syna Slovenska Milana Rastislava Štefánika. Rád by som zakončil svoj príspevok bonmotom prepožičaným od nášho čestného predsedu Petra Pavla Uhlíka: „Corone ZMAR a Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika ZDAR!"

Ing. Peter Novotňák

Nič mi nebolo nemožné, lebo som chcel.

M. R. Štefánik

21. júl 2020 – 140. výročie narodenia Milana Rastislava Štefánika

Dňom okolo 21. júla 2020 bola venovaná pozornosť viacerých organizácií. Blížil sa deň 140. výročia narodenia významnej vedeckej, politickej i spoločenskej osobnosti histórie Slovenskej republiky. S myšlienkami, názormi i činmi ho môžeme dnes vnímať ako prvého „Európana". Horlivo presadzoval harmóniu národov v Európe, čím sa historicky podieľal na spoločnej európskej myšlienke. Bola to osobnosť silná, neobyčajne sugestívna, veriaca, túžiaca po pravde a poznaní. Svoje etické a morálne krédo a lásku k svojmu národu zhrnul do troch slov ***„Veriť – Milovať – Pracovať."*** V tom je aktuálnosť odkazu a veľkosť generála Milana Rastislava Štefánika.

V predvečer 21. júla – popoludní **20. júla 2020** – zasadila prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová v záhrade Prezidentského paláca v **Bratislave** ružu Generál Štefánik a prijala na audiencii zástupcov Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika. Na stretnutí o.i. povedala: *"Vítam iniciatívu Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika a teším sa, že jedna z ruží ,vyšľachtená na jeho pamiatku môže byť vysadená aj v záhrade Prezidentského paláca. Milan Rastislav Štefánik sa mimoriadnym nadaním a schopnosťou presadiť sa zo skromných pomerov vypracoval na kvalitného vedca, ktorý sa uchytil na medzinárodnej scéne. Bol medzi ústrednými postavami, ktoré stáli za vznikom Československých légií. Jeho diplomatická činnosť otvárala dôležité dvere u západných mocností pre T. G. Masaryka a E. Beneša v čase, kedy vznik samostatného Československa bol ešte stále len v rovine snov a úvah. Jednoducho povedané, Milan Rastislav Štefánik sa svojim veľkým talentom a sebaobetovaním zaslúžil o štát. Bol otvorený svetu, konal podľa svojho morálneho presvedčenia a vedel predvídať historické príležitosti. Takýchto štátnikov potrebujeme v každej dobe, vrátane tej dnešnej. Jeho pamiatku si uctievam vysadením tejto ruže a zajtra, v deň jeho 140. narodenín si ju pôjdem uctiť aj do jeho rodných Košarísk."*

Treba pripomenúť, že zasadenie ruže Generál Štefánik bolo v programoch viacerých miest a obcí počas Roka M. R. Štefánika, vyhlásených vládou SR.

20. júla 2020 v Brezovej pod Bradlom pripravili pre záujemcov panelovú výstavu ***„Milan Rastislav Štefánik a tí, čo ho nasledovali"***, ktorú predstavil jej autor, riaditeľ Historického ústavu SAV Slavomír Michálek. Výstava približuje siedmych slovenských diplomatov - Milana Rastislava Štefánika,Štefana Osuského, Vladimíra Svetozára Hurbana, Juraja Slávika, Vladimíra Martina Palica, Ivana Krna a Jána Papánka.
Celoslovenské spomienkové slávnosti sa uskutočnili **21. júla 2020** v jeho rodných **Košariskách** a v **Priepasnom**. V rámci spomienkového dňa si veľkosť Milana Rastislava Štefánika pripomenuli najvyšší štátni predstavitelia SR, členovia vlády SR, primátori, starostovia a obyvatelia okolitých miest a obcí, ako aj francúzska delegácia. Účastníci slávností najprv položili veniec k pamätníku M. R. Štefánika v Priepasnom. Slávnosti pokračovali v Košariskách slávnostnými Službami božími, pokračovali položením vencov a kytíc k priečeliu rodného domu a príhovormi pred evanjelickou farou v Košariskách – rodným domom M.R.Štefánika a boli zároveň vyvrcholením Roka M. R. Štefánika. Prezidentka SR vo svojom príhovore vyzdvihla významné zásluhy gen. Štefánika a uviedla, že *„aj keby Milan Rastislav Štefánik bol známy len pre to, čo dosiahol ako astronóm, meteorológ, vynálezca, fotograf, cestovateľ, letec a vojak, aj tak by patril k velikánom slovenského národa a hovorili by sme o ňom ako o fenomenálnom človeku."* Súčasťou slávnosti bol aj prelet leteckej techniky OS SR a ocenenie piatich vojnových veteránov, priamych účastníkov II. svetovej vojny a bojov za oslobodenie. Účastníci slávností si mohli v popoludňajších hodinách pozrieť výstavu *„Reflexie domoviny"* v evanjelickom kostole a pozrieť si literárno – hudobnú kompozíciu „Veriť, milovať, pracovať" v podaní skupiny Danubius Octet Singers a Božidary Turzonovovej.

Bratislava
V predvečer 140. výročia nedožitých narodenín M. R. Štefánika, Letisko M. R. Štefánik – Airport, a.s., Ministerstvo dopravy a výstavby SR a Slovenská letecká federácia organizovali spo-

mienkový prelet 14 ľahkých lietadiel nad Bratislavou a prílet na letisko. V odletovej hale organizátori položili vence k soche M. R. Štefánika.
Prirodzene aj iné mestá a obce si pripomenuli spomienkou tento významný deň.

Nitra
Členovia Nitrianskeho klubu Spoločnosti M.R.Štefánika sa stretli aj so svojimi hosťami v utorok **21. júla 2020** na slávnostnom zasadnutí v priestoroch leteckej spoločnosti AERO Slovakia vo Veľkých Janíkovciach, s cieľom uctenia si 140. výročia narodenia M.R.Štefánika. Predseda klubu Ing. Ján Tancík, PhD. vo svojom slávnostnom príhovore zdôraznil význam osobnosti M.R.Štefánika v dejinách Čechov a Slovákov, ako zakladateľa Československa, jeho vynikajúce diplomatické a vyjednávacie schopnosti, medzinárodné pôsobenie, všestranný talent tak pre vedu, letectvo, vojenskú stratégiu, ale aj pre umenie.

Po predsedovom príhovore sa členovia klubu a ich hostia stretli pri jedinej Štefánikovej soche v Nitre umiestnenej v areáli leteckej spoločnosti, s cieľom pokloniť sa pamiatke generála Štefánika položením spomienkového venca. Túto sochu vytvoril sochár Ján Svitek v roku 2015. Členovia klubu zároveň pri soche vysadili dve zo 100 ruží Generál Štefánik. Táto ruža bude v Nitre okrem areálu AERO Slovakia zdobiť aj ďalšie dve miesta v Nitre – bude vysadená aj v areáli SPU a pred budovou Krajského súdu, kde bola v rokoch 1938 – 1945 umiestnená socha M.R.Štefánika.

Text: Ing. Mária Kadlečíková, foto: Ing. Michal Borguľa

Pocta Štefánikovi
Tradične **22. júla 2020** sa pri bustách M.R.Štefánika v **Sásovej** a **Rudlovej** sa stretla skupina záujemcov o život a dielo národného hrdinu, aby mu položením vencov a kytíc vzdali poctu a

vyjadrili svoju vďaku. Zástupcovia mesta, členovia Matice slovenskej a Spoločnosti M.R.Štefánika, kultúrna verejnosť, ale i náhodní okoloidúci postáli pri buste, so záujmom si vypočuli krátky kultúrny program, ako aj príhovory organizátorov – Pavla Boroňa, Petra Novotňáka a Milana Urbániho – ktoré umocnili piesne a fujara Vladimíra Homolu a báseň v podaní Anity Murgašovej. Celé popoludnie umocnilo aj vysadenie Ruže Generál Štefánik pri oboch pamätníkoch. Certifikát od zasadených ruží odovzdali zástupcovia SMRŠ – M. Gallová a P. Novotňák zástupcovi obyvateľov Rudlovej Jánovi Kollárovi. Na záver oboch stretnutí prítomní zaspievali hymnickú pieseň Kto za pravdu horí.

Text: Mgr. Igor Kovačovič, foto: Ing. Ivan Kapsiar

Piešťany
Pri príležitosti 140. výročia narodenia Gen. Dr. Milana Rastislava Štefánika sa uskutočnili v nedeľu **19. júla 2020** dve spomienkové podujatia v Hudobnom pavilóne a Kursalóne. O organizáciu prvého podujatia sa zaslúžili členovia Klubu Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika z Piešťan, Ing. Tibor Bôrik a Ing. Dušan Švorc. Za účasti čestnej stráže MV SR, ktorá zaštítila dôstojný priebeh podujatia, v programe vystúpil s viacerými piesňami zmiešaný spevácky zbor z Piešťan Coro Laudamus. Sprievodným slovom sprevádzala moderátorka Barbora Piovarčiová. Prítomní si po hymne Slovenskej republiky vypočuli príhovor Dr. Miroslava Musila, historika, diplomata, pedagóga a spisovateľa, ktorý sa venoval práci a životu M. R. Štefánika. Báseň „Štefánikova matka" zarecitovala Mária Schlosserová. Potom sa prítomným prihovoril piešťanský primátor Ing. Peter Jančovič, ktorý povedal, že generál Štefánik by mal byť vzorom pre Slovákov a verí, že jeho myšlienky sa budú šíriť medzi občanmi a budú podľa nich aj žiť. S príhovormi vystúpili aj členovia Spoločnosti M. R. Štefánika. Predseda piešťanského klubu MUDr. Pavol Masaryk uviedol, že konečne po rokoch, kedy si občania pripomínali len tragickú haváriu, ktorá je dokonca opradená konšpiračnými teóriami, už dozrel čas na to, aby sa hovorilo o ŽIVOTE a DIELE M. R. ŠTEFÁNIKA. Hovoril o práci piešťanského Klubu S MRŠ, ktorý v roku 2015 zrealizoval postavenie plastiky gen. Štefánika v mestskom parku a tomto roku inicioval projekt „100 ruží pre Štefánika". Jedna z nich je zasadená v areáli Základnej školy M. R. Štefánika v Piešťanoch a druhá pri plastike M. R. Štefánika. Pozdrav čestného predsedu a zakladateľa Štefánikovej spoločnosti Mgr. Petra Uhlíka prečítal podpredseda S MRŠ Branislav Neumair. Svoj pohľad na gen. Štefánika prezentovali aj žiačky ZŠ M. R. Štefánika v Piešťanoch – Lucka Karabová a Marika Repašanová, čo bolo prijaté s veľkom ohlasom. Za účasti čestnej stráže potom položili veniec k plastike gen. Štefánika hostia a ostatní prítomní. Medzi nimi i dlhoročný aktívny predseda Spoločnosti M. R. Štefánika, v súčasnosti čestný predseda Ing. Ján Tatara.
Nedeľné spomienkové podujatie potom pokračovalo v priestoroch Kursalónu o 17. hodine dramaticko - hudobným pásmom ***„Pocta Štefánikovi"***, v ktorom vystúpili s hovoreným slovom Juraj Sarvaš, Mária Schlosserová a Roman Hargaš a spevom umelci Štátnej opery Banská Bystrica (spev: Marianna Sajko, Veronika Miháľová, Šimon Svitok, s klavírnym doprovodom Martiny Svitkovej).
Do rámca spomienkového podujatia k 140. výročiu narodenia gen. Štefánika v Piešťanoch zapadla aj tematická ***filatelistická výstava*** zo zameraním na osobu gen. Štefánika, ktorej vernisáž sa uskutočnila 21. júla v kine Fontána. Hlavným organizátorom bol Milan Vančo, zo Spolku filatelistov Imricha Wintera aj Klubu S MRŠ v Piešťanoch.

MUDr. Pavol Masaryk

Ruža generál Štefánik

Nové Mesto nad Váhom
8. júla 2020 zasadili pred budovou Gymnázia M.R. Štefánika v Novom Meste nad Váhom ružu Generál Štefánik. Jej zasadenie inicioval člen piešťanského klubu Petr Veverka, spolu s riaditeľom školy, Mgr. Jánom Pavlíčkom.

Ružu zasadil primátor mesta Ing. Jozef Trstenský. Gymnázium si v roku 2019 pripomenulo 100. výročie svojho založenia a bola prvou strednou školou na Slovensku, postavenou z financií vlády Československej republiky. Škola každoročne organizuje „Beh na Bradlo".

Text a foto: MUDr. Pavol Masaryk

Kežmarok
21. júla 2020 v kežmarskej školskej záhrade Grundschule odhalili tabuľku k zasadenej ruži Generál Štefánik.

Tabuľku odhalili primátor mesta J. Ferenčák a J. Prochotská. Slávnosti sa zúčastnili členovia spišskonovoveského klubu spolu s čestným členom SMRŠ Dr. Vojtechom Rušinom, DrSc.

Krompachy
20. júla 2020 zasadila ružu Generál Štefánik a odhalila tabuľu k ruži primátorka mesta Ing. Iveta Rušinová. Na podujatí boli prítomní členovia k lubu MRŠ v Spišskej Novej Vsi a pracovníci Múzea Spiša. Zároveň sa uskutočnilo aj slávnostné otvorenie zrekonštruovanej knižnice.

Gelnica
21. júla na Lutherovom námestí pri Evanjelickom kostole v Gelnici sa konalo zasadenie ruže Generál Štefánik a odhalenie tabuľky k nej. Na slávnostnom podujatí odznela v podaní M. Nemčíkovej z Klubu v Spišskej Novej Vsi báseň Kristy Bendovej a spoluúčinkoval evanjelický spevácky zbor. Slávnostný príhovor predniesol primátor Dušan Tomaško. O prepojení rodiny Štefánikovej na Gelnicu informovala predsedníčka Klubu SMRŠ Ružena Kormošová.

Text a foto: PhDr. Ružena Kormošová

Šurany
2. septembra 2020 v areáli Obchodnej akadémie v Šuranoch zasadili predseda S MRŠ Ing. Peter Novotňák spolu s primátorom mesta Ing. Marekom Oremusom, riaditeľom MKS RNDr. Miroslavom Eliášom a riaditeľkou OA Ing.Evou Matejíčkovou ružu Generál Štefánik.

Ruža má svoje čestné miesto pri soche M. R. Štefánika (odhalená 17. 6. 1934) a v tesnej blízkosti vyše 80-ročnej majestátnej pamätnej lipy, zasadenej v roku 1938 pri príležitosti 20. výročia vzniku Československa. V tomto areáli v roku 2018 bola odhalená Skala štátnosti s pamätnou tabuľou a zasadená aj ďalšia pamätná lipa.

Text a foto: Ing. Stanislav Guláš

Rača
11. októbra 2020 v rámci projektu „100

ruží pre generála Štefánika" Zväz vyslúžilých vojakov gen. Štefánika – miestna odbočka č. 11 – Rača ružu zasadila v Parku J. M. Hurbana. Park, v ktorom bola ruža zasadená má pre umiestnenie ruže z vojensko-historického hľadiska symbolický význam. Už počas revolúcie v meruôsmych rokoch sa na tomto mieste nachádzal tábor slovenských dobrovoľníkov pred odchodom na tretiu dobrovoľnícku výpravu. Z tohto miesta rukovali aj vojaci do oboch svetových vojen, vykonávali sa tu aj odvody brancov až do roku 2005.

Text a foto: *Ľubomír Krampl*

Brezno
20. septembra 2020 za účasti zástupcov Ministerstva obrany SR na brezninskom námestí sa uskutočnil pietny akt kladenia vencov pri príležitosti 140. výročia narodenia gen. M.R.Štefánika, ktorej súčasťou bolo aj zasadenie ruže Generál Štefánik v blízkosti sochy generála.Pri tejto príležitosti minister obrany SR odovzdal vojenské vyznamenania a mimoriadne ocenenia vojnovým veteránom a mestu Brezno.

Text: JUDr. Tomáš Abel

Banská Bystrica
V parčíku pred banskobystrickým Mestským úradom pribudla nenápadná ruža. Nie je to však obyčajný kvet, ale ruža Generál Štefánik. Slávnostného aktu zasadenia ruže pre Štefánika sa zúčastnili primátor mesta Ján Nosko, podpredsedníčka Spoločnosti M. R. Štefánika Marika Gallová a jeden zo zakladateľov klubu tejto Spoločnosti v Banskej Bystrici Ján Miškovič s priateľmi. Okoloidúcich bude na ružu upozorňovať tabuľka s nápisom: *„Ruža Generál Štefánik (Rosa Galica General Stefanik), šľachtiteľ J. Böhm (1931), zasadená pri*

príležitosti 140. výročia narodenia M. R. Štefánika (1880 – 2020).“ Podpredsedníčka Spoločnosti M.R. Štefánika Marika Gallová uviedla: *„Ruža Generál Štefánik nám v Banskej Bystrici aj na viacerých miestach Slovenska bude pripomínať veľkú postavu dejín Slovenskej republiky. Chcem Vám, pán primátor odovzdať certifikát našej Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika o pravosti tejto ruže, ktorá je zvláštna tým, že bola vyšľachtená v roku 1931 v Českej (Československej) republike, má krásnu fialovo – červenú až modrú farbu a silno vonia.“*

Primátor Ján Nosko po zasadení ruže povedal: *„Teší ma, že aktívni Bystričania zakladajú v našom meste klub Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika a napĺňajú kroky k tomu, aby bol jeho odkaz pre súčasnú generáciu neustále živý. Dnes sme vďaka ich iniciatíve v parčíku pred mestským úradom spoločne zasadili ružu odrody Generál Štefánik, ktorú v roku 1932 vyšľachtil svetoznámy český šľachtiteľ Jan Böhm. Verím, že sa jej bude dariť, bude kvitnúť a bude pripomínať veľkú postavu našich dejín. Milan Rastislav Štefánik si zaslúži našu pozornosť a jeho myšlienka „ Veriť, milovať, pracovať“ je stále živá.“*

Fotograf Ján Miškovič informoval o založení Klubu Spoločnosti M.R. Štefánika v Banskej Bystrici: *„Myslím, že Štefánik je silná osobnosť našich národných dejín s medzinárodným významom, ktorú si máme neustále pripomínať a šíriť jeho meno aj medzi mladými ľuďmi. Preto v meste pod Urpínom vzniká Klub Spoločnosti M.R.Štefánika, ktorý sa časom zmení na občianske združenie.“*

V Banskej Bystrici sa už podarilo zasadiť ružu Generál Štefánik v Štátnej vedeckej knižnici, v Sásovej pri Štefánikovej buste, v Rudlovej pri Pamätníku a tiež v Tajove. V predvečer osláv 76. výročia SNP 28. augusta zasadili ďalšiu ružu v areáli Pamätníka SNP.

Text: Ing. Miroslav Toman

Tajov

19. júla 2020 sa v Tajove uskutočnila osobitá slávnosť, ktorú v Parku Jozefa Murgaša pripravila obec, Spoločnosť M. R. Štefánika a banskobystrický MO MS v rámci projektu „Sto ruží pre Štefánika“. Pri vysadenej ruži si obyvatelia Tajova so svojimi hosťami pripomenuli v tento deň aj svojich rodákov – Jozefa Murgaša a Jozefa Gregora Tajovského, ktorí boli osobnými priateľmi Štefánika a stáli pri zrode československých légií. Po odznení hymny SR prítomných privítala starostka Tajova Ing. Janette Cimermannová. Príhovory otvorila fujarová melódia, počas ktorej sa Mgr. Anita Murgašová prihovorila k prítomným na tému „tajovskí rodáci – versus Štefánikove légie“, po nej podpredsedníčka S MRŠ Mgr. Mária Gallová predniesla príhovor „Generál M. R. Štefánik – intelektuál a vedec“

a napokon JUDr. Pavol Boroň vystúpil s príhovorom „Trianon – sto rokov slovenskej svojbytnosti“. Slávnostná časť bola završená hymnickou piesňou „Kto za pravdu horí“. Účastníci stretnutia položili kytice kvetov na miestnom cintoríne k hrobom J. Murgaša a J. G. Tajovského, kde sa duchovným slovom prihovoril správca farnosti Mgr. Jozef Petrík. Záver podujatia patril spoločenskému stretnutiu účastníkov v penzióne Holub.

Text: Mgr. Igor Kovačovič,
foto: Ing. Ivan Kapsiar

Sliač

V meste Sliač 21.7.2020 zasadili ružu odrody Generál Štefánik – ružu, vyšľachtenú na počesť takej osobnosti ako bol Štefánik, s veľkými plnými kvetmi, pripomínajúcimi veľkosť Milana

Rastislava Štefánika a jeho ideálov.
Ružu sýtej purpurovej až fialovej farby symbolizujúcu duchovno, originalitu a diplomaciu – silnú osobnosť, neobyčajne sugestívnu, hlboko veriacu, túžiacu po pravde a poznaní.
Ružu so silnou vôňou. Silná vôňa, to je sila Štefánikovej osobnosti, morálky, etiky a sebaobetovania sa v mene národa, mravnú čistotu jeho zámerov i prostriedkov pri prekonávaní prekážok. Bola to osobnosť napriek krehkému zdraviu silná, neobyčajne sugestívna, hlboko veriaca, túžiaca po pravde a poznaní. Svoje etické, morálne a mravné krédo i lásku k svojmu národu zhrnul do troch slov: „Veriť – Milovať – Pracovať“ a on skutočne tak žil.
V tomto je aktuálnosť odkazu a veľkosť generála Milana Rastislava Štefánika.

Text: Ing. Ľubica Balgová,
foto: archív mesta Sliač

Mojou jedinou ctižiadosťou je snaha využiť každý okamih na rozvoj schopností srdca a ducha… Účelne a logicky žije len ten, kto využíva každý okamih na prehĺbenie intelektu. Čím bystrejší je náš um, čím väčšie je množstvo v nás spracovaných vedomostí, tým hlbšia je súdnosť človeka, tým jasnejšia je a vrúcnejšia jeho pomoc vonkajšiemu svetu.

M. R. Štefánik

LISTY Z PRAHY I. (r. 2020)

Po prvej vlne coronavírusu sa zmiernili niektoré protiepidemiologické opatrenia a mohli sme usporiadať naše podujatia. Prvým bola pietna spomienka pri príležitosti 101. výročia tragickej smrti M. R. Štefánika, ktorá sa konala 4. mája 2020 na Petříne pri jeho soche. Vencom si M.R.Štefánika pripomenuli prezident ČR, Senát a Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR, MO ČR a AČR, Generálny štáb ČR, Veľvyslanectvo SR v ČR, Spoločnosť M.R.Štefánika v Prahe. Bolo to bez hudby, slávnostných príhovorov, ale s pietou a tichou spomienkou.

Zo spomienky na Petříne

Členovia Spoločnosti M.R.Štefánika a ďalších slovenských spolkov a slovenských cirkví sa 3. júna 2020 stretli na Petříne s premiérom vlády Slovenskej republiky Igorom Matovičom pri príležitosti jeho prvej oficiálnej návštevy Českej republiky. Po položení kvetov k pomníku M.R.Štefánika sa premiér Igor Matovič pozdravil a porozprával s krajanmi. Doniesol nám radostnú správu – hranica medzi Českom a Slovenskom bola otvorená!

S predsedom Národnej rady Slovenskej republiky Borisom Kollárom sme sa v rámci jeho prvej oficiálnej návštevy Českej republiky stretli 9. júna 2020 na Veľvyslanectve Slovenskej republiky v Prahe. Predseda Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika a predstavitelia krajanských spolkov ho informovali o činnosti slovenských organizácií v Prahe.

Milan Rastislav Štefánik – Generál – Osloboditeľ. Výstavu pod týmto názvom zahájili 30. júna 2020 v Novej budove Národného múzea v Prahe generálny riaditeľ Slovenského národného múzea v Bratislave Branislav Pánis a generálny riaditeľ Národního muzea v Prahe Michal Lukeš za účasti ministerky kultúry SR Natálie Milanovej a ďalších predstaviteľov kultúrneho a politického života. Výstava predstavuje Milana Rastislava Štefánika nielen ako politika a vojaka, ktorý mal zásadný podiel na vzniku Československa v roku 1918, ale tiež ako astronóma, cestovateľa a zberateľa. Na zahájenie výstavy boli pozvaní aj členovia Spoločnosti M.R.Štefánika.

Spoločnosť M. R. Štefánika a Spoločnosť Bona Fide v spolupráci so Slovenským inštitútom v Prahe pripravili program venovaný 140. výročiu narodenia Milana Rastislava Štefánika, ktorý uviedli 9. júla 2020 v Slovenskom inštitúte. O živote M. R. Štefánika rozprávali prof. Jan Rychlík a Dr. Vojtech Čelko, úryvky z publikácií predniesol Richard Trsťan a podujatie moderovala Viera Kučerová. Podvečer sa konal za velkého záujmu verejnosti, prítomní si mohli pozrieť výstavu venovanú M.R. Štefánikovi a ako pozornost dostali

Pohľad na besedujúcich

CD Milan Rastislav Štefánik.

Stretnutie pri príležitosti 140. výročia narodenia Milana Rastislava Štefánika sa konalo 21. júla 2020 pri jeho soche na pražskom Petříne. Podujatie zorganizovali Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika v Prahe, Československá obec legionárska a Ministerstvo obrany. Stretnutia sa zúčastnil 1. tajomník veľvyslanectva Slovenskej republiky v ČR Štefan Jankovič, vojenský pridelenec generál M. Kocian, senátor Václav Hampl, predseda Spoločnosti M. R. Štefánika Vojtech Čelko, za Ministerstvo obrany generálmajor Ivo Střecha a námestník ministra obrany Lubor Koudelka, predstavitelia Československej obce legionárskej, krajanských spolkov, riaditeľ Štefánikovej hvezdárne Tomáš Prosecký a členovia Spoločnosti M. R. Štefánika. Na stretnutí, ktoré moderoval tajomník ČsOL Jiří Filip, prehovorili Václav Hampl, Vojtech Čelko a Ivo Střecha.

Český sväz bojovníkov za slobodu v spolupráci s Ministerstvom obrany ČR a Generálným štábom Armády ČR usporiadali 24. augusta 2020 pietny akt pri pomníku padlých československých letcov v 2. svetovej vojne na Náměstí svobody, Praha 6, a pietny akt pri pomníku československých zahraničných vojakov padlých na bojiskách 2. svetovej vojny na Vítězném náměstí, Praha 6. Oboch pietnych aktov sa zúčastnili predstavitelia politického života a diplomatických zborov v Prahe, za Veľvyslanectvo Slovenskej republiky sa akcie zúčastnil vojenský pridelenec genmjr. Miroslav Kocián a veľvyslanec SR v Českej republike Peter Weiss, ktorý predniesol aj slávnostný príhovor. V ňom poďakoval všetkým organizátorom a účastníkom slávnosti za to, že si pripomenuli 76. výročie Slovenského národného povstania, ako významnú udalosť novodobých slovenských dejín. Pietny akt bol ukončený slovenskou a českou štátnou hymnou. Za Spoločnosť generála M. R. Štefánika v ČR položili kytice k obidvom pomníkom členovia Spoločnosti MRŠ Janka Haluková a Bohdan Kraus.

Pietny akt pri pamätnej doske Čechom, Židom a protinacisticky zmýšľajúcim Nemcom vyhnaným v roku 1938 z českého pohraničia v súvislosti s podpisom Mníchovskej dohody sa konal 24. septembra 2020 v odbavovacej hale Masarykovho nádražia v Prahe. Spomienku organizovala Československá obec legionářská a za Spoločnosť M. R.

Štefánika sa zúčastnili jej predseda Vojtech Čelko a členka Spoločnosti MRŠ a tajomníčka Spoločnosti Jána Kollára Janka Haluková.

Pripomienka **výročia založenia Československa 28. 10. 2020** sa konala v ČR v núdzovom stave za mimoriadnych epidemiologických opatrení bez obvyklej slávnosti. Zástupcovia Spoločnosti M. R. Štefánika dodržali tradíciu uctenia si pamiatky tohoto štátneho sviatku pri soche generála M. R. Štefánika na Petříne. Predseda Spoločnosti MRŠ Vojtech Čelko a členka Spoločnosti MRŠ Janka Haluková položili kyticu kvetov k Štefánikovej soche pri Štefánikovej hvezdárni na Petříne.

Tohoročné oslavy **Dňa vojnových veteránov** sa konali bez účasti verejnosti v predvečer sviatku 10. 11. 2020 v husitskom kostole sv. Mikuláša na Staromestskom námestí. S prejavom vystúpili mons. Jan Balík, generálny vikár Arcidiecézy pražskej, Jaroslav Knichal, hlavný kaplan Armády ČR, Tomáš Butta, patriarcha CČSH, Alena Schillerová, podpredsedníčka vlády a ministerka financií, Zdeněk Hřib, primátor Hl.m. Prahy, Petr Hejma, starosta městskej časti Praha 1 a Vojtech Čelko, predseda Spoločnosti MRŠ.

Text a foto: Mgr. Zuzana Bukovská

– Československá obec legionárska –

V Bošáci odhalili tabuľu účastníkovi vzbury v Kragujevci

Obec Bošáca je známa aj tým, že z nej a z okolitých obcí pochádzalo veľa vlastencov, legionárov a partizánov. V dňoch 15. – 16. augusta 2020 usporiadali v obci spomienkové slávnosti na obete prvej svetovej vojny a vznik Česko-Slovenska, v rámci ktorej bola na Obecnom úrade Bošáca inštalovaná výstava o rodákoch, ktorí bojovali v rakúsko-uhorskej armáde a v československých légiách a aj o padlých v prvej svetovej vojne. Súčasne tu bola inštalovaná aj panelová výstava Nadácie M. R. Štefánika v Bratislave *Roky bojov obetí a nádejí 1914 – 1920*, ktorá návštevníkom priblížila vypuknutie a priebeh prvej svetovej vojny, domáci a zahraničný odboj (čs. légie), vznik a osudy Československa až po vznik Slovenskej republiky 1. 1. 1993. Záverečné panely priblížili život a dielo generála Milana Rastislava Štefánika.

V nedeľu 16. augusta 2020 bolo ústredným bodom slávnosti odhalenie pamätnej tabule najmladšiemu účastníkovi vojenskej vzbury slovenských vojakov v Kragujevci 2. júna 1918, vtedy sedemnásťročnému Danielovi Bušovi (1900 – 1956), rodákovi z neďalekého Moravského Lieskového. Podľa svedkov Bušo bol ten, kto vyliezol na telegrafný stĺp a prerušil telefonické vedenie z kasární k okolitým jednotkám, verným cisárovi. Len jeho nedospelosť mu zachránila život. Na trest smrti bol primladý (odsúdili ho na desať rokov žalára), ale na to, aby ho povolali do armády, v ktorej mal byť nasadený v poslednej fáze Veľkej vojny na front, kde mohol padnúť, bol už „dospelý" dosť.

Historik Marián Hronský o Bušovi vo svojej monografii o Kragujevskej vzbure uvádza: *„Daniel Bušo (nováčik), ktorý dostal za účasť na Kragujevskej vzbure najvyšší trest pre osoby, ktoré nedovŕšili 18-ty rok, a to 10 rokov zostreného väzenia...Mimo hlavného pojednávania stanného súdu bol súdený aj 17-ročný nováčik Daniel Bušo, na ktorého došlo trestné oznámenie až 13. júna. Bol obvinený z aktívnej účasti na ozbrojenom vystúpení náhradného práporu a najmä z toho, že keď sa začala vzbura, iniciatívne sa vyšplhal na telefónny stĺp a prerušil spojovacie káble. Vojenský súd vyniesol nad ním rozsudok 15. júna 1918 a odsúdil ho na 10 rokov*

zostreného väzenia, čo bola najvyššia prípustná výmera trestu u osôb, ktoré neprekročili 18-ty rok." V Záverečnej správe vojensko-súdnej komisie z 29. júna 1918, K.405/18, sa uvádza: „Pred štatariálnym súdom neprerokovali prípad jedného mladistvého pôvodcu vzbury: 17-ročného domobranca pešiaka Daniela Bušu, proti ktorému trestné oznámenie došlo až 13. t. m. Odsúdili ho o dva dni neskôr podľa §§ 168/169, 121/a, 119 Vojenského trestného zákona (VTZ) a §-u 443, ods. 3 Vojenského trestného procedurálneho poriadku (VTPP) na najvyšší prípustný trest – 10 rokov zostreného žalára. Výkon trestu už nastúpil." Z vyššie uvedených skutočností je zrejmý záver, že ak vojensko-súdna komisia označila p. Buša za mladistvého pôvodcu vzbury, k tomu ešte v skutkovej vete rozsudku bola jasne opísaná jeho aktivita a tiež to, že dostal najvyšší možný trest pre mladistvých, tak v prípade, že by bol plnoletý, rozsudok nad ním by znel: trest smrti zastrelením. Tak málo stačilo, aby sa stal 45-tym popraveným účastníkom vzbury v Kragujevci.

Po skončení vojny sa Daniel Bušo vrátil do rodného kraja. Tak, ako všetci ostatní, aj on sa pokúsil zariadiť si život v novej Československej republike. Svoj občiansky život spojil s mäsiarskym remeslom a mal svoj obchod v Bošáci, kde žil až do smrti. Aby sa mohol osamostatniť a založiť si vlastnú rodinu, neváhal a za prácou odišiel i do Francúzska. Päť rokov pracoval v rôznych mestách a zbieral skúsenosti.

Súčasťou slávnosti bola aj prehliadka výstroja a výzbroje rakúsko-uhorskej armády, československých legionárov a príslušníkov Slováckej brigády, ktorá sa vyznamenala v bojoch o Slovensko v roku 1919. Aj z obce Bošáca boli štyria dobrovoľníci, ktorí sa prihlásili do Slováckej brigády.

Bošáca sa hrdí aj svojím rodákom – hrdinom poručíkom Adamom Adamovicom (1921 – 1945) Ten bojoval v Československej obrnenej brigáde a padol v bojoch pri Dunkerquea. Z Bošáce pochádzal tiež sociálnodemokratický politik Ján Kusenda (1879 – 1942), ktorý predsedal známemu prvomájovému zhromaždeniu v Liptovskom Svätom Mikuláši 1. mája 1918. Na ňom sa Slováci ústami Vavra Šrobára prihlásili prvýkrát verejne k svojmu právu na samourčenie slovami požadujúcimi *„samourčovacie právo pre uhorskú vetvu československého kmeňa“.*

Text a foto: Ferdinand Vrábel

Po stopách Čs. legiónu a novodružiníkov v Poľsku

Pri príležitosti 75. výročia Karpatsko-duklianskej operácie usporiadala Československá obec legionárska (ČsOL) v dňoch 2. – 7. októbra 2019 púť do Poľska a na Slovensko. V Poľsku si účastníci akcie najprv v Malých Bronowiciach pripomenuli Čechov a Slovákov, ktorí v roku 1939 odišli do Poľska a sformovali tam pod velením pplk. Ludvíka Svobodu Čs. legión. Ten mal bojovať po boku Poliakov proti nemeckej agresii, ale po porážke Poľska napokon skončil v sovietskej internácii. Výcvikový tábor legiónu na dnešnom predmestí Krakova pripomína malý pomník, postavený zásluhou poľskej strany. V Krakove sa pri budove bývalého československého konzulátu, ktorý organizoval príchod československých vlastencov na pomoc Poľsku, uskutočnil pietny akt na pamiatku uvedených udalostí. Ďalšou zastávkou bola budova školy v Tarnowe, na ktorej sa od roku 2012 nachádza pamätná tabuľa s menami padlých príslušníkov Čs. dobrovoľníckeho vojska – starodružiníkov a aj novodružiníkov, ktorí tu zložili v januári 1915 prísahu a bojovali v tomto priestore. Ďalšou zastávkou bol cintorín v obci Szczepanów, kde sú pochovaní rakúsko-uhorskí vojaci a príslušníci Českej družiny.

Nasledujúca časť púte bola venovaná už lokalitám spojeným s Karpatsko-duklianskou operáciou – Machnówkou, múzeom v poľskom meste Dukla, kótou 534 pri Teodorówke, Zyndranowou a Wrocankou. Na poľskej strane sa ústredný pietny akt uskutočnil na vojenskom cintoríne v Dukle, ktorý poľská strana nedávno čiastočne zrekonštruovala. Ďalšie pietne akty sa uskutočnili v Zarszyne a v Nowosielcach pri hroboch a pomníku príslušníkov 2. čs. paradesantnej brigády.

V Sanoku účastníci akcie nemohli vynechať miesta spojené s prvou svetovou vojnou a ani sochu na lavičke odpočívajúceho legendárneho literárneho hrdinu - dobrého vojaka Švejka. Na slovenskej strane sa pútnici ďalší deň zúčastnili hlavného spomienkového aktu na cintoríne a pri pomníku operácie, potom vo Svidníku pri pamätníku armádneho generála L. Svobodu a napokon aj na cintoríne padlých sovietskych vojakov. Následne si pozreli aj expozíciu Múzea vo Svidníku a tanky v Údolí smrti pri Kapišovej. V závere púte sa ešte uskutočnili pietne akty na vojenskom cintoríne Háje pri Liptovskom Mikuláši a pomníku partizánov Brigády Jána Žižku v Makove.

PhDr. Ferdinand Vrábel

Nová tabuľa československým legionárom v Bratislave

Jedným z výsledkov projektu Legie 100 a opakovaných návštev Legiovlaku na Slovensku je aj oživenie záujmu o československé légie a pripomenutie ich zásadného významu pre vznik Československej republiky v roku 1918. V rokoch 1914 – 1920 bojovali českí, moravskí a slovenskí legionári bok po boku za oslobodenie českého a slovenského národa z Rakúsko-Uhorska a za vytvorenie vlastného demokratického spoločného štátu. Dňa 11. novembra 2020 pri príležitosti 102. výročia ukončenia prvej svetovej vojny a 100. výročia návratu posledných československých legionárov z Ruska osadili v Bratislave zásluhou Matice slovenskej na budove bývalej Banky československých légií (Legiobanky – dnes budova Eximbanky) na rohu Štúrovej a Grösslingovej ulice pamätnú tabuľu s menami najvýznamnejších Slovákov v Ruskej, Francúzskej a Talianskej légii. Podľa textu uvedeného na tabuli je venovaná *„Na pamiatku Slovákov, ktorí spolu s bratmi Čechmi, Moravanmi a Slezanmi v rokoch 1914 až 1920 bojovali v československých légiách za oslobodenie Slovenska od maďarizácie a zaslúžili sa o vznik Československej republiky r. 1918, čím zásadne prispeli k začatiu nového slovenského národného a demokratického života“.*

„Mrzí ma, že štát nevenuje dostatočnú pozornosť slovenským legionárom, ktorí nasadzovali život v boji za nový národný a demokratický štát na troskách Rakúsko-Uhorska. Bez česko-slovenských légií by slovenskí a českí politici len ťažko presvedčili mocnosti, aby sa priklonili k vzniku prvého Česko-Slovenska. Za vznik tejto zahraničnej odbojovej armády vďačíme predovšetkým generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi,“ povedal po osadení tabule predseda Matice slovenskej Marián Gešper. Ustanovizeň plánuje slávnostné odhalenie pamätnej tabule po zlepšení situácie v kultúre a uvoľnení protiepidemiologických opatrení štátu.

„Cítili sme morálnu povinnosť vzdať hold slovenským legionárom, pretože sa medzi nimi nachádzalo veľa členov Matice slovenskej. Zo všetkých matičiarov spomeniem Janka Jesenského, Jozefa Gregora Tajovského, Vladimíra Daxnera, Mikuláša Gaceka, Jozefa Honzu-Dubnického či generálov Rudolfa Viesta a Jozefa Martina Kristína,“ uviedol predseda Matice.

Foto: Matica slovenská
PhDr. Ferdinand Vrábel

KLUBOVÁ ČINNOSŤ SPOLOČNOSTI MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA

NITRA
Inšpiratívna beseda s Mgr.Petrom Machom, PhD.

Medzi najčastejšie aktivity Nitrianskeho klubu Spoločnosti M.R.Štefánika patrí organizovanie besied s autormi knižných publikácií, filmových či dramatických diel o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi alebo organizovanie zájazdov po jeho stopách. Pri čítaní najnovšej knihy **Mgr. Petra Macha PhD. „Milan Rastislav Štefánik ako symbol"** mali viacerí členovia klubu dojem, že sa píše práve o nás, keďže autor uvádza nasledovné slová: *„Ľudí fascinuje jeho nevšedný život, každodenné zápasy, i prehry, jeho životné lásky; dokážu s prstom na mape sledovať jeho cestovateľské výkony, dokonca sú medzi nimi aj takí, ktorí pohodlné hľadanie na mape zamenili za skutočné poznanie a zážitky a vydali sa po stopách M.R.Štefánika, do ďalekých, napriek globalizácii pre nás ešte stále málo dostupných a exotických krajín."* Keďže vo vydavateľstve SAV Veda v roku 2019 bola vydaná horeuvedená knižná publikácia, pozvali sme si 2. júla 2020 medzi nás na besedu Mgr. Petra Macha PhD., ktorý je okrem iných spoločenských aktivít aj členom Správnej Rady Spoločnosti M.R.Štefánika. Stretnutie s ním a najmä pôsobivá powerpointová prezentácia, ktorou nás autor uviedol do obsahu knihy, ale aj jeho rétorický výkon, zaujali prítomných členov Klubu Spoločnosti, ktorí boli sústredenými a vďačnými poslucháčmi. Každý z nás si už prečítal mnoho kníh o našom najväčšom Slovákovi a sme teda dobre vybavení znalosťami o ňom, napriek tomu sme sa z tejto vysoko informatívnej publikácie dozvedeli veľa nového. Zaujímavé sú informácie týkajúce sa Štefánikovho životopisu na ceste k národnému hrdinovi, o histórii jeho pozostalosti a vyrovnaní sa Československého štátu s rodinou Štefánikovcov, či časti knihy týkajúce sa posmrtného kultu M.R.Štefánika v umení. V tejto súvislosti je v knihe pútavo popísaná anabáza vzniku jedného z prvých filmov o Štefánikovi, ako aj dramatické osudy jeho postavy stvárneného hercom Svitákom. Osobitne nás zaujala kapitola o Štefánikovi vo verejnom priestore slovenských miest. Tu sa okrem iného zdôrazňujú aj vývojové medzníky osudov Štefánikových sôch. Pre nás Nitrančanov na jednej strane je potešujúce, že práve tejto téme sa venoval vo svojej knižnej publikácii zakladateľ Klubu SMRŠ v Nitre Ing. Ján Maniaček (Posol hviezdnych diaľav I.časť. Osudy pamätníkov M.R. Štefánika na Slovensku) a tak bolo o čom hovoriť s pánom P. Machom. Na druhej strane nás mrzí osud Štefánikovej sochy v Nitre. Po vzniku Slovenského štátu sa z území, ktoré pripadli Maďarsku presúvali Štefánikove sochy do slovenských miest. Taký bol aj osud sochy presunutej z Levíc do Nitry a to pred budovu dnešného krajského súdu, paradoxne na miesto, kde predtým stála socha T.G.Masaryka. Po skončení II. svetovej vojny sa socha vrátila naspäť do Levíc, aby po roku 1948 bola demontovaná a pravdepodobne zničená. Pre členov nášho klubu je to osobitne citlivá téma. Pred budovou súdu je len prázdny podstavec, ktorému sa najväčšej pocty dostalo v roku 1968, keď študenti SPU (bývalá VŠP) nadšení Štefánikovskou tradíciou, od januára až do septembra 1968 na tomto mieste držali čestnú stráž. Zrejme táto generácia dnes už seniorov predstavuje podstatnú časť nadšencov Štefánikovej osobnosti, čo nás zaväzuje k omladzovaniu aj nášho klubu.

V závere besedy s Mgr. Petrom Machom PhD., sme sa všetci zhodli na tom, že naša najbližšia cesta po Štefánikových stopách bude viesť do Prahy, kde navštívime Petřín, ale aj miesta, kde Štefánik študoval, či sa spoločensky a umelecky angažoval. Okrem toho, celkom určite jedna z našich ciest po skončení pandémie COVID 19 bude viesť cez Šopron a Sarvaš do Báčskeho Petrovca, Nišu a na Oplenac.

Ing. Mária Kadlečíková

SPIŠSKÁ NOVÁ VES

Dňa 24. septembra 2020 zavítal medzi členov klubu čestný predseda a spoluzakladateľ Spoločnosti M. R. Štefánika na Slovensku Mgr. Peter Pavel Uhlík. Bol prvým šéfredaktorom časopisu Bradlo, v ktorom (aj v ďalších periodikách) stále publikuje. Stretnutie sa uskutočnilo v roku 140. výročia narodenia generála Štefánika a 30. výročia vzniku SMRŠ. Podujatie pod názvom ***„M. R. Štefánik v spomienkach generácií"*** sa uskutočnilo v spolupráci s Múzeom Spiša v Spišskej Novej Vsi rámci jubilejných Dvorných dialógov č. 70. V úvode historik múzea Mgr. Juraj Pavlis, a predsedníčka klubu Dr. Ružena Kormošová predstavili prítomným vzácneho hosťa. Čerstvý osemdesiatnik, rodák zo Starej Turej, ktorý väčšinu života prežil v Brezovej pod Bradlom, veľký znalec diela a odkazu M. R. Štefánika, bývalý učiteľ dejepisu a zemepisu, spomínal na chvíle, keď sa prvýkrát stretol s informáciami o Štefánikovi a začal sa o Štefánika zaujímať. Ako učiteľ sa prihlásil k jeho odkazu. Pripraveným filmom i sprievodným slovom priblížil kraj, v ktorom pôsobí a žije, tiež osobnosti, ktoré sú s Brezovou pod Bradlom spojené. Vysvetlil účastníkom symboliku Bradla – Národnej kultúrnej pamiatky zapísanej do Európskeho kultúrneho dedičstva UNESCO. Zaujímavé bolo rozprávanie a spomínanie na nezabudnuteľnú manifestáciu v máji 1968 a na sprevádzanie Štefánikovej snúbenice markízy Benzoni v auguste 1968 na Bradle. Pán Uhlík priniesol aj veľa dobových fotografií a odpovedal na viaceré otázky z pléna. Vysvetlil svoje rodinné väzby na Spišskú Novú Ves. Mesto rád navštevuje a rád Spišiakov sprevádza v Košariskách i na bradlianskej mohyle (naposledy študentov Gymnázia na Školskej ulici s dvomi profesorkami). Je presvedčený o tom, že *„pravdivé poznanie a uznanie zásluh nášho rodáka na oslobodení Slovákov ako štátotvorného národa posúva nás k občianskemu porozumeniu"*. Významu generála Štefánika v slovenských dejinách a jeho zásluh pri vzniku Československej republiky by sa malo na školách venovať viacej pozornosti. Na dialógoch, ktoré sa niesli v komornejšom duchu a za epidemiologických opatrení, bol prítomný aj prasynovec M. R. Štefánika Ladislav Bušta, čestný člen spišskonovoveského klubu, ktorý odovzdal ako prejav úcty a vďaky za šírenie Štefánikovho odkazu Mgr. P. P. Uhlíkovi plaketu s vyobrazením portrétu Štefánika a Bradla.

Stretnutie so storočnou učiteľkou v.v. **Vladimírou Opielovou**, dcérou maliara Jozefa Hanulu, autora známeho obrazu matky M. R. Štefánika – Albertíny, ktorá žije v rodnom dome, krásnej vile v Spišskej Novej Vsi na ulici, ktorá nesie meno jej slávneho otca sa uskutočnilo v komornej zostave, ale plnej krásnych spomienok na otca a jeho tvorbu. Bola ôsmou z deviatich súrodencov. S manželom Ladislavom vychovali troch synov – Jána (69 r.), Stanislava (68 r. – veľvyslanec SR v Thajsku) a Martina (66 r.).

PhDr. Ružena Kormošová

OZNAM

Na základe rozhodnutia vedenia Československej obce legionárskej (ČsOL) v Prahe vzniká na Slovensku Jednota ČsOL Slovensko. Prípravou založenia je poverená Mgr. Simona Albertová z Košíc, ktorá zisťuje záujem o členstvo.

Svoj záujem o členstvo nahláste na:
e-mail: albertovasimona1@gmail.com
tel.: 0915 172 828

Motív Bradla u Vajanského a pôvodný vzhľad Bradla

Bradlo ako miesto, kde v mohyle odpočíva Milan Rastislav Štefánik, pozná vari každý Slovák. Bradlo navštevujeme, stretávame sa s ním v súčasnej tlači, v rozhlase, v televízii aj v literatúre.

Je zaujímavé, že s Bradlom sa stretávame v slovenskej tlači a literatúre už v čase, keď ešte do doby účinkovania a smrti M. R. Štefánika bolo ďaleko. Zmienky o Bradle nájdeme už v štúrovskej literatúre, napr. aj v básňach Ľ. Štúra „Krakovjáky" a „Zpomněnky nitranské." Aj v korešpondencii štúrovcov sa stretáme s Bradlom, Ľ. Štúr po návšteve u brezovského kaplána Jozefa Miloslava Hurbana mu v liste píše: *„… opäť budeme jašiť koníky po trojhlavom Bradle"*.

V realistickej literatúre sa stretávame s motívom Bradla v diele Svetozára Hurbana Vajanského. Ten v mladosti chodieval na Brezovú, mal tam rodinu Jurkovičovcov a Poláčkovcov. Prvú zmienku o Bradle u Vajanského nájdeme v jeho črte „Na Bašnárovom kopci", ktorá vyšla v Národných novinách v r. 1880. Autor v nej opisuje svoju cestu po myjavsko-brezovských kopaniciach. Môžeme tu nájsť aj takéto vety: *„Vyšiel som na vrch a očiam mojim ukázala sa krásna panoráma. Bezprostredne domy Bašnárov, cez ich stodoly vidno malebnú dolinu vedúcu až na Brezovú. V diaľke vidno imponujúce stavisko brezovského chrámu, stavaného na vršku, ktorého biele steny kontrastujú s temným úbočím hôr. Vysoké Bradlo panuje nad nimi"*.

V tom istom roku v Národných novinách aj ďalšia Vajanského črta „Ostrież". Keďže sa viaže priamo na Brezovú, Bradlo je spomenuté viackrát. Autor si urobí výstup na Ostrież, kužeľovitý vrch nad Brezovou z juhu. Má krásne výhľady na Brezovú a na Bradlo. Zacitujme: *„Chodníček hore vedúci je príkry. Ale za ťažkú chôdzu odmení nás utešený výhľad na mesto, Bradlo a Baranec, na hornatý priesmyk a ladnú dolinu posiatu kultúrami"*. A o kus ďalej môžeme čítať: *„Mne je teskno a smutno. Celý slnkožiarny kraj nie je v stave rozohnať tajný bôľ, nekonečnú túžbu po neznámom predmete. Ani to Bradlo – starý môj priateľ – nerozveselí ma a vedzte, že vyzerá ako dobrý vtip. Je to kužeľovitý vrch na vysokej a solídnej postati zasadený – hore sa pravidelne zužujúci ani homolka a končí sa ostrou špicou merníckej pyramídy."*

Asi nás tu prekvapí fakt a budeme sa s tým stretať aj v ďalšom Vajanského diele, že Bradlo je vrch špicatý ako homolka. Dnes sa takto predsa vôbec nejaví. Ale staré obrázky (napr. Krátkeho kresba z r. 1919) naozaj ukazujú Bradlo so špicou. Tá bola odstránená až pri výstavbe mohyly, keď bolo treba získať plochu na jej umiestnenie. A ak autor nazýva Bradlo starým priateľom, vidno, že naň počas svojich pobytov na Brezovej chodil.

Najväčšmi sa však s motívom Bradla u Vajanského stretáme v jeho románe „Koreň a výhonky", ktorý sa v značnej miere viaže na Brezovú a brezovský rod Poláčkovcov. Názov Bradlo však v románe nenájdeme, je skrytý za kryptonymom Hradová. Pozrime sa bližšie na niektoré opisy Bradla. Je využité aj na prirovnanie: *„Biela košieľka, ako tamto sneh na Hradovej… „* (na Bradle). Pekný je aj zimný opis Bradla: *„Slnko svietilo bielymi zimnými lúčmi na zasneženú ulicu na biele strechy domov, na snežný kužeľ Hradovej (Bradla), ktorý pnul sa nad Lipovou (Brezovou) ako hromozvod. Končiar vrchu, ostrý sám sebou, zostrihla ešte viac kartografická pyramída, omrznutá a zasnežená svietila v slnku ako briliant"*. Opäť sa tu stretávame s ostrosťou vrcholu Bradla. Natrafíme aj na jarný opis Bradla: *„naľavo čnela hrdá Hradová (Bradlo) s drevenou pyramídou a zdala sa už zelenšou než bol Zámok (Ostrież)"*, aj na nočný opis *„Úzky srp nového mesiaca stál nad pyramídou Hradovej ako na nejakej mešite"*. Len mimochodom si pripomeňme, že spomínaná kartografická (triangulačná) veža bola po postavení mohyly prenesená na vedľajší (zadný) kopec, sám si tam na ňu pamätám, neraz sme na ňu vyliezli.

Pôvodný vzhľad vrcholu Bradla

Zaujímavé je, že na Bradlo či pod Bradlo sa chodilo na výlety už dávno predtým, než bola vybudovaná cesta na mohylu a mohyla samotná. Dôkaz máme aj v preberanom románe. Spoločnosť mladých ľudí, zídená na Vianoce v rodine Drevanskovcov (Poláčkovcov) sa rozhodne *„že sa dajú vysánkovať pod Hradovú"*. Starých členov rodiny to pravdaže hnevá: *„Namiesto do kostola lietajú po saniciach"*.

V románe nás prekvapí ešte jeden vzťah k Bradlu, ktorý stojí za rozobratie. V diele sa stretávame s postavou Mirka Kladného. Môžeme predpokladať, že sú v ňom podané niektoré črty mladého architekta Dušana Jurkoviča. Je neuveriteľné, aká predvídavosť je tu. Zacitujme si: „Pútali ho (Kladného – Jurkoviča) na čulú Lipovú (Brezovú) rozpomienky prvého detstva a chlapčenstva. Tam vyberal s chlapcami i sovy, tam chodil na strmú Hradovú… „ (Bradlo). Naozaj, Dušan Jurkovič strávil detstvo i mladosť na Brezovej, kde bol jeho otec Juraj Jurkovič notárom. Chodil na Brezovú i neskôr, veď tam mal i inú rodinu, čo žilo ešte dlho v tradícii na Brezovej, mne to kedysi v mojom detstve spomínala moja stará mama Poláčková.

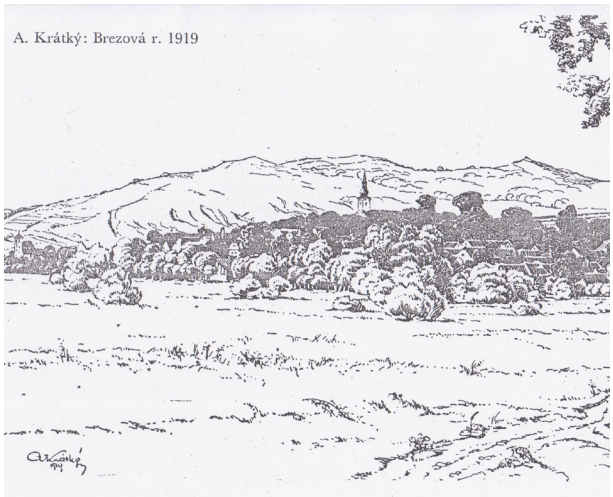

Bradlo na kresbe z roku 1919

Ktovie, či ho dakedy v mladosti napadlo, že raz bude na Bradle stavať mohylu svojmu veľkému krajanovi a súčasníkovi. Je však priam neuveriteľné, že sám Vajanský čosi tušil (v roku 1895). (Len mimochodom Vajanský a Jurkovič boli bratanci.) V románe Mirko (Dušan) hovorí vo vzťahu k svojmu malému synovi: „Než on vyrastie, budem tu pre vás plány robiť a stavať. Veď sa len časy musia zmeniť". Iste myslel na stavanie domov pre živých ľudí. Budúcnosť však pre neho priniesla úlohu: postaviť v tomto kraji, na Bradle, mohylu mŕtvemu národnému hrdinovi. Zopakujme: Je udivujúce, čo Vajanský predvídal.

Mgr. Martin Michálek

O MNOHÝCH NÁZVOCH JEDNEJ KRAJINY

V ostatnom čase môžeme na Slovensku pozorovať tendenciu nazývať bývalý spoločný štát Čechov a Slovákov ako Česko-Slovensko bez ohľadu na to, ku ktorému historickému obdobiu sa má vzťahovať. Aj keď podľa súčasných Pravidiel slovenského jazyka je takýto názov kodifikovaný, z hľadiska historickej vernosti je nesprávne používať ho pre všetky obdobia života nášho štátu, lebo ho oficiálne používal len po veľmi krátky čas. Z tohto „upraveného" názvu je však cítiť aj určitá neúcta a nevďak voči štátnemu útvaru, v rámci ktorého Slovensko nebývalou mierou rozkvitlo a rozvilo sa. Omnoho správnejšie je používať pri opise udalostí v tom-ktorom období jeho existencie vtedy platný názov, pretože často v sebe odrážal aj vtedajšie spoločensko-politické vzťahy. V priebehu svojho 74-ročného života (prerušeného na krátke obdobie v rokoch 1939-1945) mal viaceré názvy, často vyvolané vnútornými politickými pomermi.

Už v čase pred jeho vznikom nepanovali medzi vedúcimi politikmi odboja proti rakúsko-uhorskej monarchii jednotné názory na štátnu formu a meno. Po dlhé stáročia boli Čechy a Morava kráľovstvom a Slovensko časťou Uhorského kráľovstva a T. G. Masaryk a M. R. Štefánik by sa preto neboli bránili ani konštitučnej monarchii, aká bola napríklad vo vtedajšom Taliansku. Táto idea však u domácej politickej reprezentácie nebola prijatá pozitívne a aj E. Beneš bol od samého začiatku stúpencom republikánskeho zriadenia. Zhoda nepanovala ani pri názve budúceho štátu. Zatiaľ čo v známej konvencii, podpísanej M. R. Štefánikom a predsedom talianskej vlády Orlandom 21. apríla 1918 sa objavuje formulácia Česko-Slovenské vojsko, Česko-Slovenský armádny zbor, E. Beneš v korešpondencii dôsledne používal termín Československo, československý (Tchécoslovaquie, tchécoslovaque).

Po vzniku nového štátu 28. októbra 1918 sa v Prahe zišlo *Prozatímní národní shromáždění*, (s účasťou aj slovenských zástupcov), ktoré 14. novembra stanovilo republikánsky charakter štátu a jeho názov – *Republika československá (RČS), Československá republika (ČSR).* Pre jednoduchosť sa bežne používalo označenie *Československo*.

Tento názov sa udržal až do sklonku tridsiatych rokov, kedy – po nástupe A. Hitlera v Nemecku k moci – zosilneli na Slovensku autonomistické tendencie, ktoré si nakoniec v novembri 1938 vynútili priznanie Slovensku a Podkarpatskej Rusi rozsiahlej autonómie a zmenu názvu na *Česko-slovenská republika, Česko-Slovensko*. V dôsledku mníchovskej zrady a Viedenskej arbitráže to však bol už len tieň bývalého Československa. Čechy, Morava a Sliezsko prišli o svoje pohraničné územia a tak o možnosť obrany svojho teritória, Slovensko stratilo prakticky celú južnú časť, väčšinu východu krajiny a po krátkom čase bola stratená aj Podkarpatská Rus, ktorú zabrali Maďari a sčasti Rumuni.

Tento štátny útvar preto nemal dlhé trvanie, živoril len niekoľko mesiacov. Andrej Hlinka, vedúca osobnosť autonomistického a separatistického hnutia na Slovensku síce zomrel v auguste 1938, jeho *Slovenská ľudová strana* (SĽS), založená už v roku 1920 však pokračovala v jeho šľapajach a jej čelní predstavitelia (J. Tiso, J. Ďurčanský, V. Tuka a ďalší) vyhlásili 15. marca 1939 pod patronátom Nemecka vznik Slovenského štátu. Česko-Slovensko ako také zaniklo a vtedajší prezident zvyšku krajiny Emil Hácha bol prinútený (pod hrozbou bombardovania Prahy) požiadať A. Hitlera o takzvanú ochranu a vytvorenie *Protektorátu Čechy a Morava* (Protektorat Böhmen und Mähren).

Po ukončení najväčšieho vojnového stretu v dejinách ľudstva (v ktorom by Slovensko patrilo medzi porazené štáty so všetkými dôsledkami, keby nebolo Slovenského národného povstania) sa Slovensko akosi automaticky a samozrejme začlenilo do *Československej republiky* aj s jej pôvodným názvom. Pod komunistickým vedením, ku ktorému prišlo vo februári 1948, sa jej názov v roku 1960 zmenil na *Československá socialistická republika* (ČSSR). Ekonomické zaostávanie a spoločenský nepokoj viedli však aj v radoch Komunistickej strany k volaniu po reformách, ktoré priniesli v šesťdesiatych rokoch určité uvoľnenie a liberalizáciu pomerov, vrcholiace v Pražskej jari v rokoch 1967-68. Tento pozitívny vývoj bol násilne pretrhnutý vstupom vojsk Varšavskej zmluvy na územie Československa, po ktorom nasledovali známe represálie a opätovné spomalenie ekonomického a spoločenského vývoja. Aby sa však splnili požiadavky slovenskej strany, zmenilo sa aj štátoprávne zriadenie. K 1. januáru 1969 vznikla federácia *Českej republiky* a *Slovenskej republiky*, pravda, bez vplyvu na názov štátu.

K tomu prišlo až po zvrhnutí komunistického režimu v novembri 1989. Keď začiatkom roku 1990 Václav Havel, zvolený v decembri 1989 za prezidenta republiky, navrhol vypustiť z názvu štátu slovo „socialistická", netušil, akú búrku emócií a diskusií tento jeho, v podstate nevinný návrh vyvolá. Slovenskí poslanci využili túto príležitosť a začali požadovať väčšie zviditeľnenie Slovenska v názve krajiny tak, aby sa volala Česko-Slovenská republika. Táto požiadavka vyústila do dlhotrvajúceho politického sporu medzi českými a slovenskými politikmi, ktoré média priliehavo nazvali „pomlčková vojna". Zatiaľ čo slovenskí reprezentanti hovorili o čiarke medzi obidvoma slovami ako o spojovníku, českí poslanci ju chápali ako rozdeľovník. Názov ešte vždy spoločného štátu bol potom šalamúnsky zmenený na *Československá federativní republika* v češtine a *Česko-slovenská federatívna republika* v slovenčine. Po ďalších vleklých sporoch sa dospelo k zhode na názve Česká a Slovenská Federativní Republika (ČSFR) v češtine a Česká a Slovenská Federatívna Republika (ČSFR) v slovenčine, aj keď z jazykového hľadiska obidva výrazy nie sú správne. Táto úprava sa používala až do roku 1992. V tom období sa v češtine používal aj skrátený názov *Československo*, v slovenčine *Česko-Slovensko*. Keď 1. septembra 1992 slovenský parlament prijal ústavu, jasne vyjadrujúcu nezávislosť a zvrchovanosť Slovenska, abdikoval prezident Havel z funkcie prezidenta republiky (krátko nato bol zvolený za prezidenta Českej republiky) a predsedovia vlád obidvoch jej častí, Václav Klaus a Vladimír Mečiar, dohodli jej definitívne rozdelenie na dva štáty, *Českú republiku* a *Slovenskú republiku* bez toho, že by sa boli opýtali svojich občanov na ich názor v takej dôležitej záležitosti.

Spoločný štát Čechov a Slovákov, s takou námahou a s toľkými obetami budovaný T. G. Masarykom, M. R. Štefánikom a E. Benešom, ktorý však mnohí Slováci nikdy plne neprijali za svoju ozajstnú vlasť, zanikol 31. decembra 1992.

Ing. Ladislav Koudelka

Výstava Milan Rastislav Štefánik – Generál-osloboditeľ

V priestoroch novej budovy Národného múzea v Prahe, ktorá bola budovou Federálneho zhromaždenia, v konečnej fáze Českej a Slovenskej federatívnej republiky, konala sa v dňoch 1. júla – 31. augusta 2020 výstava „Milan Rastislav Štefánik. Generál – osloboditeľ" . Práve čas prázdnin bol vhodný termín pre konanie výstavy, najmä pre školou povinnú mládež, ktorá mohla v sprievode rodičov, využiť ponuky rôznych cestovných organizácií, ale aj individuálne cestovanie, aby kvôli koronavíru navštívili hlavné mesto a využili jeho kultúrnu ponuku. Národné múzeum, najmä jeho historická budova. ktorá prešla niekoľkoročnou zásadnou rekonštrukciou sa teší teraz veľkému záujmu domácej i zahraničnej verejnosti. Za minulý rok vo všetkých jeho objektoch bolo viac ako milión návštevníkov a len na hlavnú, renovovanú budovu ich pripadlo 800 tisíc. V roku 2020 bola kvôli koronavírusu situácia iná, hovoril riaditeľ Národného múzea, vzdelaním slovakista, dr. Michal Lukeš PhD, pre jednu z letných piatočných príloh Lidových novín. Spomenul aj výstavné plány Národného múzea pre najbližšie roky. *„V tomto roku sme boli dva mesiace pre verejnosť úplne zatvorení, zahraniční turisti takmer zmizli. Až teraz, v lete sa to lepší, ale ešte v máji, som pomaly vítal každého návštevníka osobne. Teraz chodia mimopražskí Česi a tiež Rakúšania a Nemci. A myslím si, že to chce i Praha – miesto pivných turistov a tých, ktorí sa sem prichádzajú lúčiť so slobodou. Tí do múzea obvykle nezájdu. Koronavirus je tu však stále s nami a uvidíme, ako sa situácia u nás i vo svete bude vyvíjať".*

Pri príležitosti Roka M.R.Štefánika pripravilo Slovenské národné múzeum spolu s Národním muzeom unikátnu výstavu venovanú významnej československej osobnosti – M.R.Štefánika. Význam tejto výstavy aj prítomnosťou na vernisáži podčiarkla ministerka kultúry SR Natália Milanová. Obidvaja generálni riaditelia zdôraznili význam spolupráce týchto dvoch veľkých inštitúcií pre poznanie dejín a kultúry našich obidvoch národov.

Generál Štefánik sa ako politik a vojak zásadne podieľal na vzniku Československa v roku 1918. Jeho kontakty s poprednými politikmi Francúzska a Talianska umožnili T.G. Masarykovi preniknúť do najvyšších politických kruhov a uľahčili cestu ku vzniku Československa. Štefánikovu vojenskú kariéru reprezentujú na výstave i dve vojenské vlajky, ktoré sú zapožičané z pražskej Invalidovny. Väčšinu svojho profesného života pôsobil Štefáník ako astronóm, jeho cesty a vedecké úspechy sú neoddeliteľnou súčasťou jeho života. Rovnako ako jeho záľuba vo fotografovaní alebo iluzionizme. Na výstave mal možnosť návštevník vidieť i Štefánikov druhý život: budovanie jeho kultu v období 1. Československej republiky a Slovenského štátu, i snahu komunistického režimu na neho v národnom príbehu zabudnúť.

Špeciálne miesto na výstave zaujíma zobrazenie osudov originálnych predmetov, ktoré boli po Štefánikovej smrti prenesené z jeho parížskeho bytu do Prahy, za sumu viac ako dva milióny prvorepublikových korún zakúpené československým štátom a následne po vzniku Slovenského štátu presunuté na Slovensko. Predstavená bola i snaha o ich záchranu po roku 1948. Tieto unikáty pochádzajú zo Slovenského národného múzea, Slovenského balneologického múzea v Piešťanoch a Slovenského technického múzea v Košiciach.

Zaujímavý je doklad o odklade Štefánikovej vojenskej služby, ktorý vydalo dekanstvo c. k. zboru profesorov Filozofickej fakulty českej Karlovo - Ferdinandovej univerzity z 28. februára 1904. Podľa neho bol zapísaný na základe maturitného vysvedčenia ako riadny poslucháč v príčine prijatia do jednoročnej dobrovoľnej služby vo vojsku pri vojnovom loďstve ako riadny poslucháč.

Na výstave bol reprodukovaný aj jeden exlibris M.R. Štefánika, ktorý pre neho v Paríži vyleptal jeho priateľ, český grafik T.F. Šimon (1877-1940). Podľa knihy EXLIBRIS NA SLOVENSKU, od Jozefa Pospíšila a Borisa Balenta, ktorú vydala Matica Slovenská v Martine, existujú dva , jemne ladené exlibrisy: jeden je z roku 1911, ten je možné vidieť na výstave a predstavuje kopulu hvezdárne , druhý je z nasledujúceho roku a predstavuje postavu, pozerajúcu sa z brehu mora na hviezdnaté nebo s kométou. Tento exlibris je autorom signovaný.

Na výstave môže návštevník vidieť aj drevoryty významného francúzskeho postimpresionistického umelca – maliara, sochára, grafika, rytca a keramika Eugéne Henri Paul Gauguina (1848 -1903), ktorý pôsobil v Polynézii v rokoch 1895 až do smrti. Štefánika v priebehu astronomickej expedície táto osobitá kultúra a civilizácia očarovala a vedome hľadal v Polynézii i stopy umelca, ktorého obdivoval od jeho parížskej výstavy v roku 1906. Drevoryty a drevorezy objavil v plote dvora v jednej miestnej chatrči. Štefánikovo „múzeum" v Paríži tak obohatilo jedenásť drevorezov a drevorytov, z ktorých tri boli obojstranné. Ich inšpiráciou bola oslava slnka a tela francúzskeho básnika Arthura Rimbauda. Zreštaurované boli už spomínaným Štefánikovým priateľom Františkom T. Šimonom. Dnes sú súčasťou zbierky Národnej galérie v Prahe. Výstava si dôstojne uctila význam Milana Rastislava Štefánika, jedného zo zakladateľov Československej republiky.

PhDr. Vojtech Čelko

Pár spomienok na otca diplomata Jána Papánka

V časoch, keď som bol malým žiakom brezovskej základnej školy, občas sa u nás zastavil na kus reči s naším otcom pán Papánek. Ani som vtedy nevedel, že je to otec významného československého diplomata Jána Papánka. Ani o ňom som nevedel, kto to je, hoci mi to otec iste hovoril, ale asi som to ešte veľmi nechápal. Kto teda bol Ján Papánek?

Papánkovci boli významný brezovský rod. Otec Jána Papánka, Štefan Papánek, sa narodil v r. 1871. Syn Ján sa narodil v Brezovej pod Bradlom 24. októbra 1896 v roľníckej a garbiarskej rodine. Vďaka túžbe vtedajších Brezovanov dať svoje deti študovať, na radu brezovského evanjelického farára Jána Lichnera a učiteľov na brezovskej národnej škole nastúpil mladý Ján na reálne gymnázium na Morave, v Jevíčku. Tam preto, aby mu na uhorských gymnáziách nehrozilo odnárodnenie. Dať v tom čase svoje dieťa na štúdia bolo v rodine veľké rozhodnutie a činili tak vo viacerých významných brezovských rodoch. Znamenalo to aj veľké materiálne obete. Papánkovci túto obeť v mene budúcnosti svojho syna urobili. Ján však gymnaziálne štúdiá nedokončil, lebo musel narukovať do rakúsko - uhorskej armády. Bol poslaný na taliansky front, kde sa dostal do zajatia. Vstúpil do tvoriacich sa čs. légií, ale do ich bojovej činnosti ani nezasiahol, lebo ho generál Milan Rastislav Štefánik povolal do redakcie legionárskeho časopisu V boj! Po vzniku ČSR dokončil gymnaziálne štúdiá a vyštudoval právo v Paríži. Vstúpil do diplomatických služieb mladej republiky, pôsobil najmä v USA. Ku koncu 2. svetovej vojny pracoval ako člen čs. delegácie pri vytváraní Organizácie spojených národov. Potom bol stálym zástupcom ČSR v OSN. Z funkcie musel odísť po februári 1948, ostal žiť v USA. Zomrel v r. 1991. O živote a účinkovaní Jána

Papánka sa môžeme podrobnejšie oboznámiť v knihách historika Dr. Slavomíra Michálka, mimochodom tiež brezovského rodáka.

Na otca Jána Papánka si pamätám už ako na starého pána, ktorý v tom čase zrejme už ani negazdoval. Bol silnejšej postavy a dosť pomaly chodil. Mal pre istú črtu svojej tváre prezývku Nosatý a túto črtu tváre si môžeme všimnúť aj na fotografiách jeho syna – diplomata. K nám prichádzal najmä v zime, niekedy v nedeľu poobede, keď nebolo čo vonku robiť. Debaty, ktoré s otcom viedli som zrejme veľmi nepočúval, veď som bol malý školák. Aby som si nemusel vymýšľať, odcitujem ďalej myšlienky môjho podstatne staršieho brata, neskoršieho etnológa prof. Dr. Jána Michálka, nedávno zomrelého, ktoré napísal v štúdii „Región a osobnosť." Tú brat predniesol na veľkom podujatí pri 100. výročí narodenia Dr. Jána Papánka pri odhalení jeho pamätníka na Brezovej pod Bradlom v r. 1996. Štúdia bola uverejnená v knihe: Slavomír Michálek: Ján Papánek. Portrét /1896 – 1991/, str. 190 – 192, ktorá vyšla v roku 1998.

Rodičia Jána Papánka

Ján Michálek v štúdii píše o všeobecných vlastnostiach Brezovana, ktorý neraz musel ísť za štúdiom či živobytím z domova do sveta. Odchádzal tam s vedomím, „že ide tvrdo pracovať, že jeho záujmy presahujú osobné ciele a že v tejto svojej misii musí prinajmenšom obstáť". Takto odchádzal z domu aj Ján Papánek a takto ho vykresľoval aj jeho otec pri debatách u nás. A už dlhý citát zo štúdie profesora Jána Michálka:

„Čo mi umožňuje aj takto vidieť Dr. Jána Papánka? Odpoveď väzí v tom, že som mal možnosť, spolu s celou rodinou, poznať dôverne a počúvať jeho otca. Ten, po mnohoročnom priateľstve spočívajúcom na názorovom porozumení, navštevoval často našu rodinu, aby si v besede s otcom ujasňovali, čo sa deje doma, v rodine a vo svete. Vo zvláštnej zhode sa odvíjali príbehy životných skúseností, starostí, gazdovania, remesla, histórie i politiky, ale predovšetkým múdrosti starších ľudí vo veľkom priestore medzi vlastnou rodinou, deťmi a svetom. Na svojho syna Jána bol, pochopiteľne, hrdý a neskrývane to aj dával najavo. Jánov otec bol aj vynikajúci rozprávač, hovoril pomaly, rozvážne a vždy len o veciach, ktoré ho zaujímali, o ktorých čosi viac ako iní vedel a mohol byť tak zaujímavý pre druhých. Hovoril o veciach, ktorým pripisoval vážnosť hodnú pozornosti. Syn Ján vstupoval do jeho rozprávania veľmi často a v najrozličnejších väzbách a súvislostiach."

Teda otec Štefan Papánek bol na svojho syna Jána právom hrdý. O čo smutnejšie a bolestnejšie pre neho muselo byť, že v čase návštev u nás sa už s ním nemohol stretať. Posledné razy bol doma na Slovensku v rodine na Brezovej v r. 1946 a 1947. Po politických zmenách v r. 1948 sa už na Slovensko nemohol vrátiť. Starý pán Papánek sa už ďalšieho stretnutia so synom nedožil, zomrel v r. 1955. Aj to sa v tomto hrbatom svete stáva.

Aj matka diplomata Jána Papánka, Alžbeta, rodená Palanská, sa neraz u nás zastavila podebatovať s našou mamou a robila tak už aj v čase, keď bola vdovou. Spomínam si, ako raz mame s potešením rozprávala, že jej zaviedli v dome elektrinu. Cestou do školy a zo školy som denne prechádzal okolo domu Papánkovcov. Je zaujímavé, že len tri domy vedľa bol rodný dom iného veľkého slovenského diplomata, Štefana Osuského. Mám aj drobnú osobnú spomienku na starého pána Papánka. Na našej ulici, kúsok od nášho domu, na úplnom hornom konci Brezovej mali Papánkovci stodolu. V jeden deň pán Papánek opravoval na stodole strechu, vymieňal poškodené škridlice. Ja som sa tam našiel, nosil som a podával nové škridlice. Doma som sa potom otcovi s potešením pochválil.

Ešte pár poznámok k rodine. Manželka diplomata Jána Papánka bola Alžbeta /Betka/, rodená Papánková. Narodila sa v USA. Jej rodičia, Samuel Papánek a Alžbeta, rodená Michálková, pochádzali z Brezovej. S Jánom sa zoznámila pri pobyte na Brezovej, svadbu mali v Chicagu. Betka bola významnou činiteľkou krajanského ženského hnutia v USA. Betkin otec Samuel sa tiež významne angažoval v slovenskom krajanskom hnutí a ich dom bol miestom, kde sa stretali mnohí významní československí a slovenskí politici, diplomati, kultúrni činitelia a krajanskí predstavitelia. Sestra Jána Papánka, Alžbeta sa vydala za evanjelického farára Jána Jančieho, pôsobiaceho v Prietrži. Dožil sa 99 rokov a popri duchovnej práci sa aktívne venoval aj osvetovej, školskej, kultúrnej i hospodárskej činnosti. Na pani Jančiu si dobre spomínam, keďže s manželom často prichádzali na Brezovú.

V súvislosti s Brezovou sa často spomína „trojvršie" Štefánik-Osuský-Papánek. Ich životy a účinkovania, ako i iných významných Brezovanov, boli výsledkom vzácneho duchovného prostredia Brezovej, ktorého tvorcami a nositeľmi boli predchádzajúce generácie, mimo iných i Štefan a Alžbeta Papánkovci, rodičia diplomata svetového významu Jána Papánka.

Mgr. Martin Michálek

Prebraté z knihy: Slavomír Michálek: Ján Papánek politik, diplomat, humanista 1896 – 1991, Veda, Bratislava 1996

Zo zápisníka veľvyslanca Slovenskej republiky

Ako veľvyslanec SR pri Svätej stolici, som sa na jednom podujatí zoznámil s milou grófkou Mariou Fede Caproni. Už počas prvého rozhovoru som zareagoval na jej priezvisko, povedal som to, čo by povedal asi každý Slovák, že gen. M.R.Štefánik a Caproni...

„Áno, odvetila pani Caproni, *môj otec mal fotografiu generála Štefánika vo svojej pracovni."* Štefánik ma s grófkou spojil a spriatelil. Už si nespomínam, či pani Mária už vtedy mala kontakt s Leteckými opravovňami v Trenčíne, lebo o niekoľko rokov sme sa v Trenčíne stretli. Vtedy v Ríme mi však navrhla, že by nám chcela darovať originálnu vrtuľu z lietadla Caproni. Mohol som si ju vziať hneď. Navrhol som jej, že o pár týždňov príde do Vatikánu prezident SR a že sa pokúsim zorganizovať stretnutie, na ktorom by to mohla odovzdať hlave nášho štátu. Pani Caproni s radosťou prijala môj návrh, ten som predostrel prezidentovi R. Schusterovi. Keď sme absolvovali návštevu vo Svätej stolici, pán prezident prijal pozvanie na obed od sympatickej pani grófky. Sprevádzala ho manželka pani Irenka a ja s manželkou. Prezident Schuster zbadal v miestnosti vrtuľu, samozrejme vedel, kto je pani Caproni, ale nevedel, že vrtuľa po zjedení slávnostného obeda bude podaná ako darček pre Slovenskú republiku. Bola to milá, neformálna slávnosť, na ktorú rád spomínam.

Marián Servátka

MARKÍZA GIULIANA BENZONI

(19. 6. 1895 Padova – 8. 8. 1981 Rím)

19. júna 1895 sa narodila snúbenica generála doktora Milana Rastislava Štefánika markíza Giuliana Benzoni. Do Brezovej pod Bradlom a Košarísk pricestovala naposledy v utorok 6. augusta 1968. Z Domu slovenských spisovateľov v Budmericiach (spolu so synovcom Albertom, Hanou Ponickou i jej synom Jurajom) ju priviezol podnikový šofér Ján Fiala. Na brezovskom „Námestí 7. apríla" (dnes M. R. Štefánika) očakával vzácnu návštevu predseda MsNV Pavel Blažek a veľký zástup občanov. V kroji oblečená pani Kristína Pavlíková ponúkla hostku chlebom i soľou a mešťanosta v taliančine prečítal privítaciu reč. Potom sa hostia presunuli do Národného domu Štefánikovho, kam ich k slávnostnému obedu pozval predseda. Ešte pred podaním menu členkami Slovenského zväzu žien, odzneli z oboch strán neformálne príhovory.

Poobede, za účasti množstva ľudí z Brezovej a okolia, položila Giuliana Benzoni na Bradle kyticu k hrobu snúbenca. Po tomto akte odovzdal vzácnej aristokratke „Čestné občianstvo Mesta Brezová pod Bradlom" Pavel Blažek. Dojatá markíza sa prostredníctvom tlmočníčky Hany Ponickej poďakovala za poctu, ktorej sa jej dostalo a v závere povedala: „Ja som tomuto vášmu rodákovi zostala verná", čo u prítomných vyvolalo emotívny ohlas. Charizmatickú Talianku si množstvo vďačných prítomných doslova podávalo.

V ten istý deň hostia navštívili aj Košariská. Giuliana uložila kvety na hrob Milanových rodičov i súrodencov, navštívila pôvodnú štefánikovskú faru, kde bola naposledy v roku 1938. Prijal ju pán farár Ladislav Valášek spolu s presbytermi cirkevného zboru i ďalšími Košarišťanmi a Priepasnancami. Hostia si pozreli nedávno dokončené múzeum a zapísali sa do pamätnej knihy fary, kde už boli podpisy Giuliany a Alice Masarykovej z roku 1938. Pred večerom sa markíza so sprievodom vrátila do Brezovej pod Bradlom.

Ubytovala sa v chate n. p. Kovové tkaniny na „Masiarovej" (dnes späť v rukách pôvodných majiteľov). Predstavitelia mesta i fabriky pripravili posedenie vonku, kde sa na ražni opekali tradičné pochúťky. V družnej debate Hana Ponická bližšie vysvetlila zmysel návštevy Giuliany na Slovensku, ktorú ona zorganizovala a za pomoci Slovenského literárneho fondu i Brezovej zrealizovala. V podstate išlo o tzv. „súkromnú turistickú cestu", s ubytovaním v budmerickom zámku spisovateľov.

Priateľka našej spisovateľky priniesla z Ríma aj nejaké dokumenty o Milanovi. Ponická sa priznala, že s markízou pripravujú knihu o našom rodákovi. Po návrate do Budmeríc ich čaká ešte návšteva Matice Slovenskej a Slovenského národného múzea v Martine.

Krehká pani Benzoni, napriek svojmu pokročilému veku bola veľmi čulá, vtipná a zábavná. Uznanlivo hovorila o snúbencovi i o prostredí, v ktorom sa narodil a vyrastal. Zaujímala sa aj o aktuálne dianie u nás, pýtala sa na naše postoje k Alexandrovi Dubčekovi, vtedy v Taliansku populárnemu socialistovi s „ľudskou tvárou". Jej synovec Alberto (33), ľavicovo orientovaný politológ, hovoril o pohľade Ríma na politiku Číny, ktorá v tom čase mala nie dobré vzťahy s Moskvou… Prišlo aj na zábavné témy. Markíza sa prejavila ako vynikajúca grafologička a podľa písma prítomných povahovo charakterizovala! Až na jeden prípad: ako katolíčka odmietla pozrieť rukopis brezovského pána farára s poznámkou, že preto, *„lebo o duchovných otcoch treba vždy hovoriť len v dobrom"*. Darmo dotyčný brat farár prizvukoval, že on je dušpastier evanjelický a hodnotenia sa nebojí, naša hostka si stála za svojim „istota je istota". A táto jej múdrosť sa prejavila 10. augusta 1968 v Martine, keď z ambasády v Prahe dostala avízo, aby nepredlžovala pobyt a „pre istotu" sa vrátila domov. O čo asi išlo, zistili jej hostitelia 21. augusta, v deň invázie vojsk „Varšavskej zmluvy".

Spomienku na pobyt Štefánikovej snúbenice v roku 1968 pod Bradlom, pripomína pamätná tabuľa na stene spomínanej chaty v Brezovej, len niekoľko desiatok metrov od penziónu Partizán. Inštalovali ju členovia Spoločnosti M. R. Štefánika v roku 2014.

Mgr. Peter Pavel Uhlík

Filatelistická výstava k 140. výročiu narodenia M. R. Štefánika

V programe Spolku filatelistov Imricha Wintera v Piešťanoch je okrem iného aj spolupráca so Spoločnosťou M. R. Štefánika. V tomto duchu sa rozhodli piešťanskí filatelisti usporiadať výstavu k 140. výročiu narodenia M. R. Štefánika. Výstavný exponát na túto príležitosť poskytol Ján Maniaček z Nitry.

Vernisáž výstavy sa uskutočnila vo foyeri kina Fontána dňa 21. júla 2020 o 17.00 hodine za účasti zástupkyne MÚ Mgr. art. Diany Kizek-Kišovej, riaditeľa MsKS Mgr, art. Petra Sedláčika, predsedu klubu S MRŠ MUDr. Pavla Masaryka, vnučky Imricha Wintera Ing.Kristíny Stankovskej. Výstavy sa zúčastnili filatelisti z Piešťan, Partizánskeho, Žiliny a Trenčína.

K výstave, za podpory mesta Piešťany bola vydaná obálka s prítlačou, poštový lístok s prítlačou, pamätný list mesta Piešťany a farebná pohľadnica dr. Gen. M.R.Štefánika, ktorú vydal Spolok filatelistov vlastným nákladom. Vzácni hostia uviedli do života aj príležitostnú pečiatku do poštovej prevádzky. Stalo sa to posypaním 500 ks známok s portrétom M. R. Štefánika na príležitostnú poštovú pečiatku.

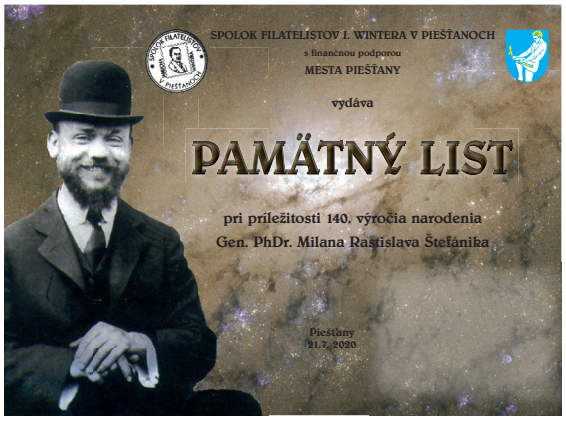

Poďakovanie patrí aj neznámemu priateľovi filatelie zo SMRŠ za finančnú pomoc pri výrobe príležitostnej poštovej pečiatky, ako aj jej autorovi Adrianovi Ferdovi. Nie v poslednom rade veľké poďakovanie patrí všetkým tým, ktorí sa pričinili o uskutočnenie tohto slávnostného podujatia.

Milan Vančo

XXXVII. EBICYKEL „Štiavnická Korona“

Spoznávajme kraje svoje a spoznávame sami seba...
A. Kmeť

Pôvodný itinerár Ebicykla 2020 sľuboval mnoho prírodných a technických zaujímavostí východného Slovenska, žiaľ je neuveriteľné, čo všetko stihla „Corona“ napáchať a preloženie „Východoslovenskej čižmy“ o rok bol len slabý odvar problémov súvisiacich s pandémiou.

Ebicykel je opradený zaujímavou históriou a jeho folklór nadväzuje na husitskú tradíciu t.j. plienenie hvezdární alebo v normálnej reči, putovanie za astro zaujímavosťami. No keďže sme sa nachádzali v raji geológov, tak nedostatok astro zastávok v našom itinerári sme si nahradili oslavou dvoch VIP astronomických osobností. Ich spoločným znakom je rodisko v Horných Uhrách, ich vedecká činnosť stiera hranice štátov a predovšetkým, že sa obom dostalo vo svete kráľovského uznania.

Osobnosťou a ozdobou tohto regiónu je rodák zo Štiavnických Baní, Maximilián Hell (* 1720 Štiavnické Bane – † 1792 Viedeň) katolícky kňaz, jezuita, astronóm, matematik a fyzik.

Druhou našou hviezdnou osobnosťou bol Generál M. R. Štefánik (1880 – 1919) astronóm, vedec, svetobežník, ktorého 140. výročie narodenín sme si pripomenuli v júli tohto roku. Z toho dôvodu sme sa rozhodli osloviť a pozvať medzi nás podpredsedníčku Spoločnosti M.R. Štefánika Mgr. Máriu Gallovú, laureátku ocenenia Slovenka roka za komunikáciu a média a na slovo vzatú odborníčku na osobnosť Najväčšieho Slováka, zakladateľa nášho 1. Československého štátu.

Prednášky pre verejnosť boli naplánované na nedeľu v Banskej Štiavnici a utorok v priestoroch KHaP v Žiari nad Hronom. A tak najmä v pondelok ebicyklisti nelenili a využili prítomnosť pani Majky Gallovej na osobné rozhovory a samozrejme debata pokračovala dlho do noci aj po premietnutí filmu „Štefánik, príbeh hrdinu, Vlasť“.

Symbolické bolo to, že osobný život Štefánika nám priblížila Slovenka a jeho vedeckú dráhu astronóma, a cestovateľa český popularizátor vedy, náš hejtman RNDr. Jiří Grygar.

A aká je súvislosť medzi Ebicyklom a Štefánikom? Keď sa na zimnom SKI 2005 v Beskydách stratil Víťa Dostál, tzv. Zeměkolář, padla na jeho adresu poznámka....“ ??? bez problémov si prešiel na bicykli 60 000 km, ale Ty si sa dokázal stratiť neďaleko od vlastného domu (žije v Hlubočci u Ostravy, pozn. autor). Asi by sme s úsmevom uzavreli túto tému, ibaže ja som sa priznala, ako som sa počas pietnej spomienky v r. 1968 na Bradle stratila mojej sestre a debata sa postupne zvrtla na Štefánika a Víťove zážitky z Tahiti a krásy Francúzskej Polynézie.

Táto príhoda mala pokračovanie až v roku 2011, keď Ebicykel oslávil 75. narodeniny nášho hejtmana RNDr. Jiřího Grygara pod južnou oblohou na tzv. Tahicykl a Víťa Dostál sa zhostil úlohy hlavného organizátora. Tahicykl si pripomenul 100 výročie Štefánikovho pamätného pozorovania Halleyovej kométy a veľmi úspešného pozorovania zatmenia Slnka na ostrove Vavau.

Naviac XXVIII. Ebicykel 2011 bol napokon „ Poctou M.R. Štefánikovi“. Navštívili sme vtedy Pozorovateľňu M.R. Štefánika v Martine, pamätníky v Predmieri, Košariskách, Bradlo,i Františka Kelleho a miesto tragédie pri Ivánke p. Dunaji.

Dnes už „Štiavnická Korona“ patrí histórii. Bola ale plná krásnych spomienok, priateľstiev, nových výziev a posolstiev ďalším.... o rok sa napíše jej pokračovanie.

Mgr. Katarína Žilinská-Csere

Otvorenie Štefánikovej cyklomagistrály na Pezinskej Babe

22. septembra 2020 bol otvorený posledný úsek Štefánikovej magistrály, ktorá začína na bratislavskej Kolibe a končí pri rodnom dome M.R.Štefánika v Košariskách. Dĺžka magistrály je 102 kilometrov. Slávnostného otvorenia sa zúčastnili predseda BSK Juraj Droba, predseda Slovenského cykloklubu Michal Hlatký, národný cyklokoordinátor MDaV SR Peter Klučka, viceprimátorka Pezinka Mg. Mária Wagingerová, za S MRŠ Branislav Neumair, ako aj predseda Klubu S MRŠ v Bratislave dr. Jozef Buffa.

Zaujalo nás...

Štefánikov archív bol dlho neprístupný. Čiastočne síce uvoľnený po roku 1968, ale začiatkom sedemdesiatych rokov bol opäť v nemilosti. Veľký zlom nastal po roku 1989. Osobný fond M. R. Štefánika je naozaj ojedinelý, je v ňom mnoho raritných dokumentov, ktoré aj po rokoch majú svoju hodnotu. Najstarší zápisník je z roku 1896, najhodnotnejšie sú z obdobia 1905 – 1913. V archíve sú písomné dokumenty, fotografie, osobné, zberateľské, umelecké a iné predmety.

Levoča a Milan Rastislav ŠTEFÁNIK

Po vzniku ČSR v r. 1918 zostala historická Levoča administratívnym centrom Spiša. Konštituovanie česko-slovenskej moci na národnostne pestrom Spiši bolo zložité. Preto až 7. januára 1919 prichádza do mesta nový spišský župan Dr. Ján Rumann a v trojjazyčnej vyhláške oznamuje, že mesto a región preberá do rúk česko-slovenská správa. Keď mali úradníci a štátni zamestnanci skladať sľub vernosti novému štátu, veľká väčšina to odmietla. Od februára 1919 vychádza v Spišskej Novej Vsi úradný časopis Národného výboru Spišskej župy, prvý slovenský týždenník na Spiši s názvom TATRY, ktorý odobril Dr. Ján Rumann (zodpovedným redaktorom bol Elemír Vollay, spoluredaktorom akademický maliar Jozef Hanula). Podrobne informoval o dianí v regióne a v krajine. Tak sa Spišiaci dozvedeli aj o tragickej smrti gen. M. R. Štefánika 4. mája 1919 v Ivanke pri Dunaji. Konsolidačné pomery prerušil vpád maďarskej bolševickej armády. Po jej odchode v júli 1919 sa pomery stabilizovali. Výnimočnosť regiónu Spiš spočíva v tom, že podľa dochovaných záznamov ho Milan Rastislav Štefánik navštívil dvakrát osobne. V rokoch 1907 a 1913 pobudol u svojej sestry Oľgy Ľudovíty a jej rodiny v Spišských Vlachoch. Sestra Oľga Ľudovíta (* 11. 9. 1875 Košariská) s manželom Eugenom Hajtšom (*11. 4. 1874 Spišská Nová Ves) a jej štyrmi dcérami Oľgou, Elenkou, Klárou a Violou bývali v Spišských Vlachoch v dome, kde je dnes umiestnená busta a tabuľa s jeho pamätnými slovami z r. 1913. Keď sa stal Eugen Hajtš pracovníkom Referátu školstva, presťahovali sa do Bratislavy. V októbri 1919 prichádza do Levoče plniť funkciu župného úradníka JUDr. Ladislav Dušan Štefánik (* 16. 10. 1886 Košariská), mladší brat M. R. Štefánika, keď predtým spolu s bratom Igorom Branislavom museli riešiť otázku generálovej pozostalosti v Paríži. V úradnom styku používal meno Dr. Ladislav Štefánik a jeho funkcia bola župný radca, t. j. zástupca župana. Jeho meno bolo v zozname levočských aktivistov, ktorí pripravovali na porade v Župnom dome v Levoči za účasti spišského župana prvé oslavy štátneho sviatku – Dňa SLOBODY. Týždenník Tatry uverejnil koncom mája 1921 správu o osvetovej činnosti, v ktorej sa píše, že miestny osvetový zbor v Levoči 5. mája 1921 v dvorane levočského gymnázia zorganizoval za veľkej účasti obyvateľov mesta Štefánikovu oslavu. Prednášku o M. R. Štefánikovi mal riaditeľ reálneho gymnázia Karol Marek. Prof. Levý recitoval Rázusovu báseň „Pamiatke Štefánikovej", slečna Strnadová zaspievala dve Novákove slovenské piesne, učiteľ Hájek predniesol Krčméryho báseň „Národe". Oslavu otvoril a ukončil vojenský orchester skladbami tunajšieho voj. kapelníka a skladateľa V. Mádla. […] Slávnosti dostalo sa vzácnej návštevy v osobe staručkej matky Štefánikovej". Štruktúra agendy župného úradu bola dotvorená v júni 1921. Možno v tom období bolo premenované hlavné námestie v Levoči na Štefánikovo námestie. Presný dátum sa nám nepodarilo zistiť. Isté je, že ďalšie pietne spomienky sa konali tu. V Levoči bývali Dr. Ladislav Štefánik s rodinou – manželkou Elenou, rod. Luštšekovou (* 6. 2. 1893 Karviná) a dvomi malými deťmi- Elenkou (* 13. 12. 1913 Myjava) a Pavlom (* 11. 6. 1915 Báčsky Petrovec, Srbsko) – do roku 1923, kedy po administratívnej reforme, keď boli vytvorené veľžupy, odchádza Dr. J. Rumann za župana do Košíc. Spiš bol spojený s Liptovom. Dr. Ladislav Štefánik sa stáva verejným notárom v Spišskej Novej Vsi, kde sa presťahoval do domu na Letnú ulicu č. 64. Jeho deti začali študovať na spišskonovoveskom gymnáziu. Od júna 1927 žila s nimi v Spišskej Novej Vsi aj Albertína Štefániková, rod. Jurenková, generálova matka a ich „babuľka". MO Matice slovenskej pod jej patronátom zorganizoval 15. apríla 1928 v spišskonovoveskej Redute priateľský večierok, na ktorý bol pozvaný Dr. Juraj Slávik, vtedajší župan Košickej veľžupy, aj jednateľ MO MS v Levoči Kornel Buchanec, správca župnej nemocnice. Vstupné bolo venované v prospech postavenia pomníka M. R: Štefánikovi. Štefánikova matka náhle zomrela 7. júna 1928 v Spišskej Novej Vsi. Mesto a spolky jej pripravili v sobotu 9. júna štátny pohreb, ktorého sa zúčastnilo veľa ľudí z blízkeho i vzdialeného okolia. Pochovaná bola na Košariskách vedľa svojho manžela. V tom istom roku bolo sprístupnené Bradlo, kde je v mohyle pochovaný generál Štefánik a 5. júla 1929 počas konania Podtatranskej výstavy bol odhalený pomník gen. Štefánika na námestí pred evanjelickým kostolom v Spišskej Novej Vsi, ktorý bol najvyšší na Spiši (socha s travertínovým podstavcom mala 6,5 m). Mohylu na Bradle aj podstavec pod sochu gen. Štefánika postavili zo spišského travertínu Miglieriniovci, pôvodom talianski kamenári zo Spišských Vlách. Generálov synovec Pavol Štefánik zmaturoval na spišskonovoveskom gymnáziu v r. 1937 v triede s Mikulášom Hubom, známym hercom a recitátorom. Dcéra Elenka prešla na učiteľský ústav a po jeho skončení pracovala celý svoj produktívny život ako učiteľka v Levoči. Vydala sa za Ladislava Buštu, pôv. Buchstabierer (* 17. 10. 1910 Levoča) a v manželstve sa im narodili dve deti: dcéra Ľubica, vyd. Briatková (* 3. 4. 1946 Levoča – † 4. 11. 2008 Bojnice) a syn Ladislav Bušta ml. (*17. 9. 1955 Levoča). Generálova neter Elena Buštová zomrela po ťažkej chorobe 10. 9. 1994 v Spišskej Novej Vsi, pochovali ju na mestskom cintoríne v Levoči. Mnohí si ju pamätajú ako výbornú učiteľku, ktorá s pedagogickou skúsenosťou a taktom učila „svoje deti". Vzhľadom k tomu, že po roku 1948, keď bola nastolená vláda komunistov a Milan Rastislav Štefánik bol považovaný za „predstaviteľa buržoázneho Československa a nepriateľského západoeurópskeho kapitalistického Francúzska", keď v 50-tych rokoch boli barbarsky odstraňované v mestách jeho pomníky (lanom a traktorom stiahli z podstavca aj vyše 3-metrovú sochu v Spišskej Novej Vsi), keď mizli busty a premenovávali sa Štefánikove námestia a ulice, keď Štefánik „prestal byť v móde", Elena Buštová v záujme ochrany svojich blízkych musela tajiť, že je rodená „Štefániková". Napriek tomu boli ľudia v Levoči, ktorí o jej rodinných väzbách s generálom M. R. Štefánikom vedeli a prejavovali jej patričnú úctu. Generál Štefánik sa vrátil po nežnej revolúcii do slovenského povedomia. V minulom roku vyhral celoslovenskú anketu a získal titul Najväčší Slovák. Patrí k najvýznamnejším osobnostiam novodobých slovenských dejín a preto jemu a jeho príbuzným doprajme patričnej úcty. Vláda SR obdobie od 4. mája 2019 do 21. júla 2020 vyhlásila za ROK M. R. ŠTEFÁNIKA. 140. výročie jeho narodenia sa Spoločnosť M. R. Štefánika so sídlom v Brezovej pod Bradlom a náš klub rozhodli osláviť aj celoslovenskou pietnou aktivitou – sadením ruže s názvom Generál Štefánik. Na Spiši ich máme vysadených 27 v mestách Spišská Nová Ves, Kežmarok, Spišské Vlachy, Spišská Belá, Spišské Podhradie, Krompachy, Gelnica a Poprad, pri ZŠ M. R. Štefánika v Spišskej Belej a Gymnáziu Školská v Spišskej Novej Vsi. Sme radi, že sa k nám pripojila aj krásna historická Levoča.

Ilustračné foto

PhDr. Ružena Kormošová

Z VAŠEJ KOREŠPONDENCIE

S láskou k Milankovi

V utorok 22. septembra 2020 sme sa so žiakmi 5.A a dejepisnými olympionikmi vybrali dol Košarísk a na neďaleké Bradlo, kde sa vypína majestátna Mohyla, v ktorej navždy odpočíva náš národný hrdina Milan Rastislav Štefánik. Prišli sme, aby sme si pripomenuli jeho nedávne 140-te narodeniny, ale najmä preto, aby sme vzdali hold malému veľkému mužovi na miestach, po ktorých kedysi sám kráčal a ktoré tak miloval. Skromnému mužovi, ktorý svojim pevným odhodlaním a odvážnymi činmi predurčil slobodný vývoj vlastného národa. Asi nebude prekvapením, že nás počas potuliek za Milankom sprevádzal spisovateľ Jožko Banáš, ktorému srdečne a úprimne ďakujeme. Nielen za jeho čas a ochotu za nami prísť, ale aj za krásny motivačný príhovor na Mohyle a trička, ktorými nás obdaroval doslova do posledného kusu.

Za kolektív pedagógov a žiakov z Komjatíc Mgr. Mirka Müllerová

Reakcia J. Banáša: *Tieto slová píšem s úctou k pani učiteľke Müllerovej zo Základnej školy Ondreja Cabana v Komjaticiach, ktorá s veľkým úsilím a nadšením zorganizovala výlet svojich žiakov na Bradlo. Bolo mi cťou a radosťou vystúpiť s deťmi na Štefánikovu mohylu – posvätné miesto Sloveniek a Slovákov. Mal som ohromnú radosť pri pohľade na zapálené deti, na hrdosť, s ktorou nosili trička s logom M.R.Štefánika. Matúškovi, ktorému sa už neušlo, som daroval vlastné. Milá pani učiteľka, milé deti z Komjatíc, ste skvelí a všetky vás pozdravujem a objímam. Kiež by všetky učiteľky a učitelia našej vlasti viedli svojich žiakov k úcte voči našim významným osobnostiam tak, ako to robí pani Mirka. Všetkým Vám ďakujem – Váš Jozef Banáš.*

Milan Rastislav Štefánik v Rumunsku

Klub Spoločnosti M.R.Štefánika, ako aj Spolok filatelistov Imricha Wintera v Piešťanoch majú medzi svojimi členmi filatelistov, ktorí významne reprezentovali Spoločnosť M.R.Štefánika a Spolok filatelistov I. Wintera svojimi exponátmi na Medzinárodnej výstave jednorámových exponátov v rumunskom meste Sibiu v dňoch 23.– 25. októbra 2020.

Pán Ondrej Záhorec predseda Spolku filatelistov v Báčskom Petrovci, člen Spoločnosti M.R.Štefánika v Piešťanoch a člen Spolku filatelistov I. Wintera v Piešťanoch so svojim výstavným exponátom „M.R.Štefánik" na tejto výstave získal 71 bodov, čo znamenalo striebornú medailu. Na základe tejto skutočnosti dostal pozvanie na Medzinárodnú výstavu jednorámových exponátov do Nitry, ktorá sa uskutoční v roku 2021. Pre úplnosť informácie tejto výstavy sa zúčastnil aj Rastislav Spevák, člen Spolku filatelistov v Báčskom Petrovci, (aj Spolku filatelistov I.Wintera), ktorý za svoj exponát „Čechy a Morava" získal 76 bodov a tiež striebornú medailu.

Obom pánom k zisku strieborných medailí gratulujeme a zvlášť p. Ondrejovi Záhorcovi za vynikajúcu reprezentáciu Spoločnosti M.R. Štefánika.

Vančo Milan

Pamiatky na M.R.Štefánika v Spišskej Novej Vsi

Milan Rastislav Štefánik je nesporne významná osobnosť našich dejín s obdivuhodnými osobnostnými črtami. Pochopila som to dávnejšie, aj keď veľa informácií sme nedostávali. Keď moja 96-ročná mama recitovala – aj keď trochu skomolene – báseň „Štefánikova matka" začal byť aj tak trochu mojou srdcovkou. Preto som všetkými desiatimi prijala ponuku Mgr. Jolanky Prochotskej, Jednoty dôchodcov Slovenska v Spišskej Noej Vsi dozvedieť sa o M.R.Štefánikovi a jeho rodine viac.

Dôchodcovia spišskej obce Mlynky vstúpili do organizácie JDS a návšteva pamiatok na štefánikovskú rodinu na Spiši bola naša prvá „akcia" mimo obce. Položenie kvetov k pamätníkom, rozhovory s členkami Klubu SMRŠ značne rozšírili naše vedomosti. Prežili sme krásny deň, za ktorý aj touto formou ďakujeme.

Mgr. Eva Odstrčilová

Pražská stopa…

Již dříve bylo vysvětleno, jaký příbuzenský vztah byl mezi Janem Bohuslavem Kraiczem a Milanem Rastislavem Štefánikem. Štefánik se narodil 21.7.1880 a byl tedy o jedenáct let mladší než Kraicz. Štefánik přišel do Prahy studovat techniku v roce 1898 a Kraicz věděl, že je jeho povinností postarat se o mladšího příbuzného. Přivedl jej do evangelického akademického spolku Jeroným a také zprostředkoval Štefánikovo setkání s T.G.Masarykem. Nakolik toto setkání bylo osudové, ukázala až daleká budoucnost. O starostlivé péči Kraicze o Štefánika svědčí i úryvek dopisu Štefánikova otce Kraiczovi, který byl psán dne 11. listopadu 1901 v Košariskách a zaslán do Prahy: „Janko náš drahý, ač si nás tvojím dopisom nemálo predesil, však nekonečne sme ti zaviazaní, že si nám o stave nášho milého syna podal autentičnů zprávu. My z Milankového listu znali sme len tolko, že ochorel a strojí sa preísť do nemocnice, no nemali sme tušenia, že by nemoc jeho tak povážlivou bola – a že len operácia šťastne prevedená móže mu spomoct…Nože, prosím ťa maj i naďalej našho Milanka na starosti…Tvoj oddaný ujec Pavel Štefánik". V následujícím roce řešil Štefánik svou osobní krizi odjezdem z pražského prostředí do Švýcarska. V noci z 15. na 16. července 1902 psal v Zűrichu Kraiczovi dopis, v němž se mu svěřoval se svými pocity:

Milý Honzo,

nepamätám sa, že by som bol kedy taký zronený, nešťastný, ako keď som odchádzal z Tvojho bytu. Cítil som sa opustený a bol som opustený. Zostať v Prahe znamenalo morálnu a vari aj intelektuálnu smrť. Všetko ma tam dusilo, zem horela pod nohami. Opustil som Vás, neopustili ma však chmúrne myšlienky. Naopak. Tým intenzívnejšie krúžili, kde náhle som ostal samotný. Vlak vjachal do údolia, v ktorom sa ženie divoký Inn. Brehy pokryté sviežou zeleňou a posiaté miliónmi kvetov sebavedome vypínajú mohutné hlavy. Háje kvitnúcich stromov rednú do výšky a postupujú miesto ihličnatým. Na strmých svahoch i v ohromných výškach ešte zbadá oko pozorovateľa malú chalúpku, posledný to znak vlády človeka - tam ďalej panuje už iba ľad a lavíny. Aký kontrast! Tu dolu sa usmievajú romanticky rozložené dedinky so štíhlymi vežami, vzduch presýtený omamujúcou voňou a zvlnený spevom zvestúňov jari a ožívajúcej mládeže. A vše sa to pojí do rozkošnej harmónie. Putá mojho ducha praskli. Vymanený z krážov temna, letel som v ústrety svojej budúcnosti. Ovládal ma sladký, lúbezný pocit, ja splynul som s prírodou. Vo Švajčiarsku som našiel, čo som hľadal: mier, posilu, prácu. Keď tu všetko dokončím, budem sa tešiť na návrat. Na návrat medzi Vás. Pozdrav všetkých priatelov.

S pozdravom Milan

JUDr. Josef Kramář, Valašské Meziřičí

Cieľom je úsilie: byť mravným, aby mravnosť bola prehĺbená, teda intelektuálnym zdokonaľovaním viesť v harmóniu seba so zákonmi sveta.

M. R. Štefánik

Ako vznikol román o našom Milanovi

Slovenská obálka

Keď som sa pred asi štyrmi rokmi po dlhoročnom zberaní materiálov rozhodol dať sa do písania knihy, netušil som, aká výzva predo mnou stojí. A najmä zodpovednosť. Veď na Štefánika máme na Slovensku naslovovzatých odborníkov, študovaných aj neštudovaných historikov, desiatky znalcov najmä jeho tragického skonu, čechoslovakistov aj slovenských národniarov, ale najmä občanov Slovenska oslavujúcich národného hrdinu. O tomto mužovi boli napísané desiatky odborných publikácií. Dlho som sa sám seba pýtal, či mám právo písať o Milanovi, či to nebude odborná aj laická verejnosť považovať za aroganciu. Napokon prevážil ten istý dôvod, ktorý rozhodol o napísaní môjho úspešného životopisného románu „Zastavte Dubčeka!" Ten dôvod bol žalostne nízka znalosť verejnosti, najmä mladých, aspoň základných faktov zo Štefánikovho života. Bolo mi jasné, že ľudia radšej čítajú príbehy ako odbornú literatúru. Tak som sa do toho dal. I v samotnom vydavateľstve Ikar som cítil istú skepsu z toho, či som si nenaložil príliš veľký batoh. Ale roky čítania, poznámkovania, zbierania materiálov i doposiaľ nepublikovaných, rešeršovanie v piatich jazykoch a najmä povzbudzovanie skvelých ľudí, ktorí boli pripravení mi s knihou pomôcť, rozhodlo. Mám dosť veľkú pracovňu, ale počas dvojročného písania nesmel do nej nikto vkročiť. Knihy porozkladané po zemi, stole, posteli, označkované farebnými nálepkami s dátumami, do toho desiatky strán poznámok z internetu. O Štefánikovi sa mi snívalo, manželka vedela román už takmer naspamäť, pri každých raňajkách a obede som jej rozprával príbehy z jeho fascinujúceho života. Závereční verziu som písal na jar 2018 priamo na Košariskách. S jeho rodnou farou pred sebou a legendárnym Bradlom za chrbtom. Bola to neskutočná emócia. Zhodou okolností kniha vyšla presne v predvečer stého výročia vzniku Česko – Slovenskej republiky. A do toho vyhlásila RTVS anketu o najväčšieho Slováka, ktorú napokon vyhral Štefánik. Potom prišli ocenenia – Zlatá kniha, Platinová kniha, Zlaté pero Ladislava Ťažkého, Prémia Vladimíra Ferka a napokon Cena Literárneho fondu. A začiatkom roku 2020 správa azda najradostnejšia – knihu schválilo Ministerstvo školstva SR ako odporúčanú literatúru študentom základných a stredných škôl.

Česká obálka

Som poctený, že román o našom národnom hrdinovi si razí cestu nielen medzi čitateľov na Slovensku a v Českej republike, ale vychádza aj za hranicami. „Prebijem sa! Štefánik" vydalo newyorské vydavateľstvo Hybrid Global Publishing v septembri, o mesiac vyšiel román v moskovskom vydavateľstve MIC Moskva a v novembri vyšiel v belehradskom vydavateľstve Computech, pripravujú sa ďalšie zahraničné vydania. Teším sa, že kniha napísaná motivačným spôsobom dodáva ľuďom odhodlanie a elán na prekonávanie prekážok. Štefánik bol napriek svojmu chatrnému zdravotnému stavu (možno práve preto) nabitý energiou, ktorá preskočila na každého, kto s ním prišiel do kontaktu. Prekážky premieňal na príležitosti, nenávisť na sympatie, nepriateľov na priateľov. Veril, miloval, pracoval. Veril, že jeho túžba oslobodiť svoj národ sa naplní. Podobný motýľovi, rozhodol sa letieť ku hviezdam. Neveriaci si trúfli letieť len k svetlu pouličných lámp, v ktorých aj zahynuli. On zahynul na ceste ku hviezdam. Odišiel tam, kde neexistuje čas. Jeho život bolo vytrvalé odchádzanie z času. Túžba v jeho srdci bola taká veľká, že sa napokon sám premenil na hviezdu. Tú najväčšiu, ktorú slovenská zem zrodila.

Jozef Banáš

Anglická obálka

Srbská obálka

„Život je vraj ťažký, život je vraj krátky! Áno, ale koľko je tých okamžikov v o jestvovaní, ktoré oprávnene by sme mohli nazvať životom. Nakoľko život znamená uvedomelé úsilie o rozvoj telesných a duševných našich ústrojov a schopností za účelom ich uplatnenia pre všeobecné dobro a ušľachtilú zdravú krásu."

M.R.Štefánik

Ruská obálka

Legionárske uniformy rozprávajú

Múzeum Dušana Samuela Jurkoviča v Brezovej pod Bradlom získalo darom od rodiny Juríčkovcov vzácne pôvodné uniformy a časti výstroja ich predka, príslušníka československých légií, Štefana Juríčka. Odborne zreštaurované uniformy i časti výstroja sa stali cennou súčasťou expozície múzea.

Vystavené uniformy a časti výstroja

Brezovský rodák Štefan Juríček (31. 8. 1894 – 15. 4. 1984) bojoval v I. svetovej vojne na ruskom fronte, kde 7. 6. 1916 padol do zajatia. V marci 1918 vstúpil do československých légií a bol zaradený do 5. streleckého pluku. 13. 10. 1919 bol prevelený do 2. jazdeckého pluku, v ktorom skončil v hodnosti desiatnika. Službu v légiách ukončil k dátumu 19. 1. 1921. Stužky od vyznamenaní na kabátci uniformy svedčia, že Štefan Juríček bol nositeľom vyznamenaní Čs. válečného kríža, tzv. Revolučnej medaily a Dohodovej (tj. spojeneckej) medaily Za víťazstvo. Podľa spomienok rodiny sa pán Juríček v legionárskej uniforme zúčastnil aj na spomienkovej slávnosti na Bradle v máji 1968. Uctil si tak svojho veliteľa generála Milana Rastislava Štefánika na mieste jeho posledného odpočinku – bradlianskej Mohyle.

Múzeum získalo darom od rodiny Juríčkovcov tieto uniformy a súčasti výstroja:

- uniforma s jazdeckými súčasťami (červené nohavice, červená jazdecká čiapka - tzv. poděbradka, kozácka šabľa - šaška, náprsná sumka na náboje),
- zelené nohavice a zelená plátená čiapka - tzv. vydumka,
- „návratovka" - tmavozelená uniforma používaná legionármi pri návrate (kabátec, nohavice, remeň, čiapka).

Hodnotu uniforiem a súčastí výstroja zvyšuje skutočnosť, že pochádzajú od jednej osoby, čo dokladajú i menovka Štefana Juríčka na kabátci a jeho podpis na sumke.

Zriaďovateľ múzea, Mesto Brezová pod Bradlom, sa zaviazal, že zabezpečí zreštaurovanie darovaných predmetov. Vďaka dotácii, ktorú na svoju činnosť získalo múzeum od vlády SR boli značne poškodené uniformy a súčasti výstroja odborne zreštaurované reštaurátorkou textilu Ing. Hanou Štouračovou. Zreštaurované uniformy a súčasti výstroja legionára Štefana Juríčka boli v múzeu slávnostne predstavené a sprístupnené verejnosti v rámci podujatí k 140. výročiu narodenia generála Milana Rastislava Štefánika.

Vystavené uniformy a súčasti výstroja rozprávajú návštevníkom múzea príbeh legionára Štefana Juríčka. Sú zároveň cennou pamiatkou na všetkých tých, ktorí nasadili svoje životy v boji za našu slobodu – československých legionárov – i na ideového tvorcu légií, generála Milana Rastislava Štefánika.

PhDr. Matúš Valihora

Kedy a ako som sa stretol s menom Gen. Dr. M.R. ŠTEFÁNIK

„Budúcnosť moja, je buď skvelá, buď nijaká…"

Milan Rastislav Štefánik

Ťažko mi je začínať a informovať o tom z mojej životnej dráhy, no pokúsim sa načrtnúť, ako som poznával, stretával sa s informáciami, vnímal poznatky o Štefánikovi. Dlho som rozmýšľal, kde, ako, kedy, pri akých príležitostiach som sa stretol s týmto menom. Pokúsim sa teda v mojom pokročilom veku na niektoré skutočnosti rozpomenúť.

Na základnej škole som mal veľmi dobrého triedneho učiteľa, ktorý nám na triednických hodinách okrem iného rozprával o histórii mesta, okolia a vôbec dejinách ako takých. Pri spomienke na statočného bánovského richtára pri vpáde Turkov poznamenal, že aj Slováci mali v prvej svetovej vojne osobnosť menom ŠTEFÁNIK. Hovorieval, že o tomto mene my ešte budeme počuť.

Pochádzam z kresťanskej rodiny, kde pri návštevách u nás v kruhu otcových priateľov boli spomínané československé légie i meno Štefánik. Priznávam, že vtedy som ešte nevedel, čo sú to légie, ani kto je ten „Štefánik". Tieto skutočnosti uvádzam preto, lebo v dobe mojej školskej dochádzky sa v učebniciach o Štefánikovi nepísalo, ani neučilo. Bolo to v období, kedy veľký Slovák bol osobou nežiaducou pre vládnu moc.

V študentských rokoch, keď mi zomrel otec, našu rodinu pravidelne navštevoval v nedeľu večer (pri zdravotných prechádzkach) veľmi dobrý otcov priateľ pán Ruisl. Keď som sa niekedy započúval do rozhovoru a spomienok starších, neraz som počul aj meno Štefánik. Dnes si vyčítam, že som sa viacerých z týchto rozhovorov nezúčastnil.

Po štúdiách som nastúpil do práce v Považských strojárňach, do Považskej Bystrice (1959- 1963). Tu som sa od skôr narodených spolupracovníkov – rodákov, medzi iným prvýkrát viac dozvedel, resp. stretol s menom Štefánik. Bolo to spojené so sochou M. R. Štefánika v Považskej Bystrici, ktorá bola za aktívneho nasadenia veľkého okresného funkcionára v jednu noc vojakmi odstránená (50-te roky 20. storočia). Rodu verní Bystričania s počudovaním spomínali na tieto udalosti. Nie je mi známe, či sa zachovala aspoň časť sochy alebo či sa niečo podniklo na jej obnovu pre zachovanie histórie.

V šesťdesiatych rokoch som sa z rodinných dôvodov vrátil domov – do Bánoviec. Písal sa rok 1968 – vtedy nastalo uvoľnenie, ovlaženie pomerov – Dubčekova jar. Pred 4. májom som sa dozvedel o pripravovaných oslavách na Bradlianskej mohyle. V tom čase – už ako člen závodného klubu Tatra – som sa podieľal na organizovaní a prípravách zájazdu k mohyle. V tomto období nastal u mňa zlom v záujme o M. R. Štefánika. Po prvý-

krát som sa v živote zúčastnil takejto manifestácie (viac ako 100 tisíc účastníkov), pri vzdaní holdu človeku, zakladateľovi československého štátu (1918), prvému generálovi – občanovi Francúzska, astronómovi, politikovi, prvému diplomatovi, legionárovi. Zúčastnili sa ho nielen Slováci a Česi, ale aj legionári, žijúci vojaci z prvej svetovej vojny. Jednoducho – ľudia jednej krvnej skupiny. Spomienky – či na prejavy, prednes básní – to bola a je pieta a pokora… Ale nemôžem nespomenúť ani skutočnosť, že sa vyskytli aj rušivé, nedôstojné momenty. Okolie, kde spia večný spánok generál a jeho taliansky sprievod, okolie mohyly boli v tom čase posiate vlajočkami Československa/Slovenska, zástavami legionárov, ich neustálych plápolaním v rukách oslavujúcich a spomínajúcich. Aj ja som si zakúpil fotografie Štefánika v uniforme francúzskeho generála, aj mohyly na Bradle.

Druhú etapu spomienok začnem konštatovaním, že až do roku 1989 z titulu previerok a normalizácie v rámci politických pomerov nastal útlm informácií o velikánovi. Prišiel november 1989 a „Štefánikovci" reprezentovaní Mgr. P. Uhlíkom začali s prípravou založenia Spoločnosti M. R. Štefánika. O pár mesiacov v brezovskom Národnom dome Štefánikovom vo februári 1990 založili občianske združenie – Spoločnosť M. R. Štefánika, ktorého som sa stal členom, spolu aj s mojim synom. Od toho času som bol pravidelným účastníkom májových spomienkových slávností na mohyle, ako aj účastníkom zájazdov po stopách M. R. Štefánika v rámci Európy, ktoré SMRŠ organizovala, účastníkom valných zhromaždení Spoločnosti. V rámci Roku M. R. Štefánika (2019 – 2020) som sa podieľal na zasadení ruže „Generál Štefánik" na námestí Ľudovíta Štúra v Bánovciach nad Bebravou. Spomínané podujatia boli pre mňa sviatkom, kým mi to môj zdravotný stav dovoľoval. Spoločnosť dýcha históriou a Štefánikovým odkazom "VERIŤ – MILOVAŤ – PRACOVAŤ."

No aké by to boli spomienky, keby som neuviedol aspoň niektoré mená mojich spolupútnikov, s ktorými som toto všetko absolvoval – zažil. Všetkých uviesť nemôžem, tak aspoň zopár z nich – organizátor zájazdov, popularizátor života a diela M. R. Štefánika Mgr. Peter Uhlík, Ing. S. Michalík, generál Svetozár Naďovič, Mgr. Ivan Capek, spoľahlivý vodič Pavol Dekánek a ďalší a ďalší… Vďaka vám priatelia – Štefánikovci, vďaka za stretnutia i za to, že neraz ste boli mojou oporou.

Milan Rastislav Štefánik bol obdarený zvláštnou charizmou, bol pracovitý, všestranný muž, ktorý vždy išiel za svojim cieľom, vždy svoje predsavzatia aj realizoval – a napriek tomu, čo dosiahol, ostal človekom.

Na záver sa pripájam k slovám pána profesora J. Plesníka: *„Aj mojim želaním je, aby si dnešní mladí ľudia zachovali zvyklosti prislúchajúce štefánikovskej tradícii v našich slovenských súvislostiach, dodržiavali ich, prejavovali úctu tejto významnej osobnosti a myšlienky, ako aj odkaz M.R.Štefánika prenášali na ďalšie generácie."*

Daniel Ďuračka

M. R. Štefánik

Pri Senici tie slávne Košariská!
Čas večne uháňajúci ustavične píska
Z nich vyšiel medzi slávne hviezdy veľký syn
Čo o slobode nášho rodu stále snil
Astronóm vedec generál čo vášnive
Miloval národ organizoval légie
Národ náš oslobodiť z tisícročnej poroby
V ktorej sa utápali mnohé národy
Keď prichádzal by s oslobodenným rodom žil
Tragicky skonal – národ zakvílil
Ohnivá otázka sa natíska
Kto odkľaje tie osudové skaliská
Aby sa z neho stala večná hviezda národa
By nepostihla nás už zloveštiaca náhoda
Aby nám jeho svetlo bolo ako jasný deň
Na ceste slobody nám svietilo jak večná pochodeň.

Svetoslav Veigl

ASTROFLM 2020

XIV. ročník medzinárodného filmového festivalu ASTROFILM dal symbolickú bodu za veľkými kultúrnymi podujatiami Roka Štefánika. Uskutočnil sa v polovici mesiaca október 2020 a po ňom už Covid-19 nedovolil účasť na masovejších podujatiach. Séria výborných podujatí – prednášky, besedy, prezentácie, výstavy, súťaže, pozorovania – je to, čo Astrofilm posúva vždy k vyšším métam. A keďže sa koná každoročne v Piešťanoch, vždy je v programe zakomponované aj „čosi" o Spoločnosti M.R.Štefánika. Astrofillm – to je vždy aj ocenenie: niekoho (osoby) i niečoho (prezentácie.) Tohtoročný Astrofilm bol zvláštny aj v tom, že sa uviedla do života knižná publikácia – Zborník z konferencie „ Muž Slnka". Hviezdnym prachom posypaný zborník putuje k záujemcom o postavu M.R.Štefánika v rôznych obdobiach je ho života. Ing. Ján Tatara priblížil v rámci besedy život a prácu, záujmy a záľuby Márie Gallovej, Slovenky roka z oblasti „médiá a komunikácia". Potom už boli len ocenenia súťažných snímok Astrovideo, Ceny primátora, ocenenia poroty…

Tajovskí rodáci versus Milan Rastislav Štefánik

Položme si otázku: kto je vzorom pre nás Slovákov? Keď vyslovíme mená ako Milan Rastislav Štefánik, Bernolák, či Štúr, naši mladí ľudia vedia o kom hovoríme. Nie je to tak však u každého významného Slováka. Kto vie, čo je toho príčinou? Ja mám pocit, že si nevieme vážiť osobnosti, ktoré sme tu počas našej histórie mali a tak sa nevieme ani dostatočne poučiť z minulosti. Neplatí: Historia magistra vitae est – história je matkou múdrosti.

Pripusťme, že o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi ešte akotak vedia, čím bol, čím je pre Slovákov významný, keď sa stal v minulom roku najväčším Slovákom. Ale vieme, aká bola spojitosť Milana Rastislava Štefánika s Jozefom Gregorom-Tajovským a aká s Jozefom Murgašom? Koľkí vedia čím sa stal známy Slovák Jozef Murgaš?

Myslím si, že mnohí vzdelaní ľudia, by boli schopní na to odpovedať, avšak naše deti by o ňom vedeli veľmi málo. V škole sa toho veľa neučí o osobnosti, ktorú niektorí zahraniční vedci označovali za svetového génia. Určite však poznajú celé životopisy známych raperov, hercov, či hudobných skupín. Spoločnosť a médiá nepodporujú hodnoty, ale len matériu a imidž. To je veľmi málo pre dobrý rozvoj civilizácie.

Podobne hodnotil túto dobu aj Jozef Vranka, ktorý sa dôkladne venoval životu tohto slovenského velikána: *„V súčasnosti je to opäť zložité. K utajovanej ideológii sa u mnohých „vyvolených" pričlenil aj nezáujem o národné dejiny a nedostatok finančných prostriedkov na vydanie kníh či iných umeleckých diel, ktoré pripomínajú národnú hrdosť Slovákov. Dosť často je v popredí ich zhadzovanie a vytváranie dojmu o ich nepotrebnosti a nemodernosti. Toto zoskupenie neuznáva hodnoty, ktoré vytvorili veľké osobnosti nášho národa."*

A prečo by mal byť podľa mňa najviac oceňovaný? Nie kvôli technickému, či umeleckému talentu. Kvôli jeho charakteru. On žil pre pozdvihnutie jednoduchého Slováka celým svojim srdcom. Pre toto mal problémy už ako kňaz u niektorých biskupov na našom území, kde sa vtedy presadzovala len maďarčina. A keď aj bol vyštvaný do Pensylvánie, tam znovu slúžil vysťahovaným americkým Slovákom a vytvoril obdivuhodnú slovenskú farnosť, kde našli mnohí jednoduchí Slováci svoje miesto a zmysel života. On nebol len kňazom na kazateľnici, ale aj muž bez strachu z ťažkej práce pri stavbách škôl, kostola a budov pre farnosť.

Mal tiež veľké zásluhy pri vzniku štátu Čechov a Slovákov, pomohol zorganizovať obrovskú finančnú zbierku v celých USA pre chudobných Slovákov doma. Šek vysokej hodnoty dal do rúk Masarykovi. Žiaľ, tieto peniaze nedošli ku tým, ktorým boli určené…

Keď sa však chcel vrátiť na Slovensko s úmyslom pomôcť slovenskej vede a školstvu, nedovolili mu ani len učiť, lebo nemal diplom o vyštudovaní technickej školy, hoci mal už uznaných mnoho technických patentov. Preto sklamaný odišiel naspäť do Ameriky.

Nechcem byť však neobjektívna. Sú miesta aj u nás a ľudia, kde si ho ctia. Aj my jeho rodáci. Sme hrdí, že stál pri zrode jedného z najvýznamnejších dokumentov, ktoré prispeli ku vzniku Česko-Slovenska spolu s Milanom Rastislavom Štefánikom aj na základe Clevelandskej dohody, ktorá bola prijatá na konferencii v Clevelande 22. – 23. októbra 1915. Žiadali v nej vytvorenie spoločného štátu Čechov a Slovákov s federatívnym usporiadaním, v ktorom bude mať Slovensko úplnú národnú autonómiu s vlastným snemom, s vlastnou štátnou správou, s úplnou kultúrnou slobodou a s plným právom používať slovenský jazyk.

31. mája 1918 nahradila Clevelandskú dohodu Pittsburská dohoda. V americkom Pittsburghu ju podpísali zástupcovia Slovenskej ligy v Amerike, ktorej zakladajúcim členom bol aj Jozef Murgaš, Českého národného združenia a Zväzu českých katolíkov s Tomášom G. Masarykom. Podpis Jozefa Murgaša ju zdobí popri ďalších 28-ich aktéroch.

Vedia naši mladí – žiaci, študenti, ale aj tridsiatnici, čo spájalo Milana Rastislava Štefánika a Jozefa Gregora-Tajovského? Niekto by povedal: hádam česko-slovenské légie? Nie, oni sa poznali už oveľa skôr. V mladosti, v Prahe počas štúdií, v Spolku Detvan a cez časopis Hlas. Preto sa volali aj hlasistami.

Rozanalizujme ich priateľstvo. Jozef Gregor-Tajovský po päťročnom účinkovaní ako učiteľ cez prázdniny 1898 v Martine sa rozhodol odísť do Prahy na Obchodnú akadémiu. V Prahe sa zapojil do činnosti spolku Detvan, ktorý združoval slovenských študentov študujúcich na fakultách pražskej Karlovej univerzity – na filozofickej, lekárskej, právnickej prírodovednej… Prvýkrát sa stretol so Štefánikom 15. októbra 1898, keď prišiel na valné zhromaždenie Detvana do Hlavovej kaviarne v Prahe. Na zhromaždení práve hodnotili jeho členovia 10 rokov činnosti spolku. Za ostatných 10 rokov sa stal Detvan zásluhou Kukučína, ktorý študoval medicínu na Karlovej univerzite, literárnym spolkom, kde sa čítavali a prednášali práce zabávno-poučné i beletristické, kde vydávali almanach a zaoberali sa aktuálnymi otázkami spoločnosti. Vtedy sa stal predsedom Vavro Šrobár, pokladníkom Vladimír Jesenský, brat Janka Jesenského. Štefánik sa realizoval recitáciami hlavne štúrovských básnikov. Mal rád poéziu Janka Kráľa a Jána Bottu. Tajovský nebol úplne neznámym autorom. Jeho práce zo Slovenska už členovia poznali. V Prahe pokračoval v písaní. 5. novembra 1898 predložil prvé dve práce v Detvane: Jastraby a Odkedy majú v Riečke kostol. Neboli prijaté pozitívne. Bolo veľa výčitiek. Ďalšou prácou Tajovského bola veselohra, ktorú pod názvom Koňačky, čítal na schôdzi Detvana. Na kritiku hry sa prihlásil Štefánik. Hru neuznal za celkom podarenú a dramaticky odôvodnenú. S takouto kritikou nesúhlasil Vavro Šrobár ani Ruman.

Tajovský, naopak, kritizoval Štefánikove recitácie. Jeho prednes niesol prvky tvrdej kopaničiarskej ortoepie, výslovnosti.11. februára 1899 Štefánik prednášal svoje verše Povesť a Tajomstvo. Tajovský mu vyčíta nielen gramatické chyby a neprirodzenosti, ale aj verš „prostý všeho básnického vzhledu".

Z týchto príkladov vyplýva, že Štefánik nebol iba prírodovedcom, astronómom, ale aj poetický založenou dušou. A navyše aj filozofom.

A Štefánik ako politik? Samotnou kolískou česko-slovenského zahraničného vojska bol Paríž, kde vznikla Rota Nazdar v rámci francúzskej Cudzineckej légie dňa 31. augusta 1914. Na druhej strany Európy takmer v rovnakom čase, v Kyjeve,

sa v Ruskej ríši sformovala Česká družina. Napriek svojmu názvu ju zakladali aj Slováci, medzi nimi bratia Jozef a Ján Országovci, i niekoľko ďalších slovenských národovcov pôsobiacich v Rusku.
Česko-slovenské vojsko bolo dopĺňané vo Francúzku aj z radov českých a slovenských zajatcov a dobrovoľníkov, ktorí prebehli a pridali sa do boja proti Rakúsko-Uhorsku ešte v rokoch 1914 – 1915 v Srbsku alebo tam padli do zajatia, neskôr sa zapojili do légii. Určitý počet Slovákov a Čechov sa vďaka iniciatíve M. R. Štefánika pridal do legionárskych radov aj zo zajatcov v Rumunsku. Ani v prípade legionárov vo Francúzsku, napriek pokročilému roku 1918 nebolo ich nasadenie iba symbolické. Museli zvádzať krvavé boje najmä pri Vouziers a hlavne Charstres.
Medzi odvážnych slovenských národovcov, ktorí organizovali légie v Rusku na rôznych vyšších, ale aj radových pozíciách, patrili: Milan Rastislav Štefánik, Jozef Gregor Tajovský, Vladimír Daxner, Janko Jesenský, Mikuláš Gacek, Ferdinand Klátik, Matej Miškóci, Gustáv Čipka (zahynul r. 1918), Vladimír Hurban, Emil Geryk, Ivan Markovič, Martin Oríšek, Rudolf Viest, Ferdinand Čatloš, Ján Janček, Ignác Bôcik, Ján Kvačala, Dušan Hatala (padol r. 1918), Štefan Fajnor (padol r. 1918), Dušan Kardoš (padol r. 1916), Ľudovít Tomaška, Štefan Mihal, Pavel Topolský, Daniel Izák, Rudolf Slabej, Michal Širica, Jozef Klempa a mnohí ďalší. Aj keď najpočetnejšie zahraničné česko-slovenské vojsko pôsobilo v Rusku, Slováci boli zapojení do zahraničného odboja aj v ďalších krajinách.
Musíme oceniť všetkých slovenských dobrovoľníkov, ktorí riskovali svoje životy na európskom i sibírskom bojisku a výrazne sa zaslúžili o záchranu slovenského národa pred úplnou asimiláciou naozaj v hodine dvanástej.
Aj tieto skutočnosti stali sa dôvodom, prečo sa Tajovčania zaujímali o ružu Generál Štefánik aj v Tajove.

Mgr. Anita Murgašová

11.11. 11 hod. 11 min. – DEŇ ČERVENÝCH MAKOV

Dňa 11. novembra si pripomíname Deň vojnových veteránov alebo Deň červených makov. Pripomína sa celosvetovo. Dátum bol vybratý symbolicky, pretože v tento deň v roku 1918 Compiegneským prímerím sa ukončila na západnom fronte prvá svetová vojna. Prímerie podpísali za spojencov Ferdinand Foch a za Nemecko Mathias Erzberger. Udialo sa tak 11. 11. o 11. hod. a 11. minúte. Tento pamätný deň sa prvýkrát pripomenul pri prvom výročí Dňa prímeria v Londýne, Paríži a ďalších mestách dohodových štátov. Keďže sa u nás pamäť vojny prekryla pamäťou vzniku Československej republiky, tak sa u nás dlho nepripomínala. Okrem toho sa vojna pre nás skončila 4. novembra, kedy vstúpilo do platnosti prímerie z predchádzajúceho dňa podpísané Rakúsko-Uhorskom a v období ČSR sa pripomínal 2. júl – bitka pri Zborove (dôležité víťazstvo česko-slovenských legionárov na východnom fronte z roku 1917). Symbolom Dňa vojnových veteránov je kvet vlčieho maku. Je spätý s básňou z roku 1915 s názvom Na poliach Flámska, ktorú napísal kanadský chirurg John McCrae.

Účastníci spomienky v Spišskej Novej Vsi

SPIŠSKÁ NOVÁ VES

11. novembra výbor Klubu SMRŠ v SNV v spolupráci s mestom v zastúpení: primátor mesta Ing. Pavol Bečarik, 1. viceprimátor PhDr. Ján Volný, PhD. (čestný člen klubu SMRŠ) a 2. viceprimátor Ing. Jozef Gonda zorganizovali po prvýkrát Deň červených makov v Spišskej Novej Vsi spojený s položením kytice červených makov k tabuli s označením „1. svetová vojna 1914 – 1918" pri martýriu na mestskom cintoríne. Dvomi minútami ticha a zapálením sviece si takto pripomenuli obete prvej svetovej vojny zo Spišskej Novej Vsi a tých, ktorí pôsobili v radoch legionárov. Tiež vyjadrili vďaku a úctu všetkým, ktorí statočne bojovali a hrdinsky bránili krajinu pred nepriateľom.

PhDr. Ružena Kormošová

Na deň prímeria si spomenuli aj v Piešťanoch

Čo sa vie a nevie o soche M. R. Štefánika v Trnave

Každý Trnavčan si ctí krásnu sochu Milana Rastislava Štefánika, ktorú na objednávku miestneho odboru Matice slovenskej vytvoril akademický sochár Ján Koniarek. Socha bola odhalená 19. októbra 1924.Pôvodne bola umiestnená na Hlavnej ulici, pri dnešnej knižnici J.Fándlyho. V 50 – tych rokoch, v období socializmu bol pomník odstránený a nahradil po pomník osloboditeľov Trnavy.

Na krátku dobu na prelome rokov 1968/69 bola opäť inštalovaná, ale v roku 1970 opäť odstránená. Na svoje doterajšie miesto pri Evanjelickom kostole bola znovu 4. 4. 1990 inštalovaná. Kde však bola skrytá socha M.R.Štefánika v rokoch „prestávok"? V dome na ulici Hviezdoslava č. 7, u môjho otca Karola Stucka.

Pamätám si, že v pivnici tohto domu, naproti schodisku pribudla debna. Ako dieťa, mala som asi 6–8 rokov a niekoľkokrát som sa otca pýtala, čo je v tej debni. Odpoveď bola vždy tá istá: „Poviem ti to, keď budeš dospelá". Pochopila som jeho odpoveď, tak ako povedal – až ako dospelá. Otec, Karol Stuck sochu uschoval v našej pivnici. Celý ten čas, tie roky ukrývania sochy sa obával prenasledovania a možného následného trestu. Pri odhalení by mu hrozilo dlhoročné väznenie. Ale najviac sa bál o osud nás, troch dcér: Marty, Márie Kláry a Hildegardy. Dôvod bol, aby nám nepokazil kádrový posudok a nemali sme žiadne následky v živote. Tiež mal starosť o našu matku Annu Stuckovú, ktorú nesmierne miloval a chránil.

Ako sa dostala socha do pivnice? Otca požiadali jeho kamaráti, pravdepodobne pp. Glinda a Minárik, v tom čase pracovníci MsÚ v Trnave, aby sochu ukryl, pretože bola odsúdená na likvidáciu roztavením, tak ako aj socha M.R.Štefánika v Bratislave. Trnavčania si túto sochu obľúbili, boli na ňu hrdí a nebola im po vôli pripravovaná likvidácia. Otec bol v Trnave vážený človek, ctil si osobnosť Štefánika a tak sa aj podujal sochu ukryť. Pôvodne bola v sklade, v kaplnke na MsNV. Nikto netušil, kam sa podela… Priviezli ju a ukryli v našej pivnici. Po roku 1968 sochu vytiahli z pivnice členovia boxer. oddielu BC Jánošík pp. Miroslav Racek, Bandi Minárik, Tedo Drdúl. Glinda a Vachta. Na Bytovom podniku v Trnave pracoval Arpád Matejka, ktorý bol tiež iniciatorom znovu odhalenia sochy. Píše o tom aj vo svojej knihe „ Dotyky s mocou". Keď sochu vytiahli z pivnice, museli ju šetrne očistiť - bola celá zelená od medenky. Umiestnili ju na promenáde pri Bernolákovej bráne, kde zotrvala 3 roky.Po troch rokoch znovu musela „ ísť „ do úkrytu. Odpočívala v našom dome pod orechom, starostlivo prikrytá eternitovou krytinou. Po čase otec dom predal, ale sochu dal do starostlivosti svojmu osobnému priateľovi – Vladimírovi Siváčkovi, riaditeľovi trnavskej galérie.

Kto bol môj otec Karol Stuck? Predovšetkým dobrý, nábožný, veselý a zodpovedný človek. Myslel slovensky a tak i konal. Nás deti viedol milovať vlasť a robiť všetko pre rozkvet Slovenska. Nabádal nás venovať sa športu a kultúre. Sám bol fanatikom športu, založil cyklistický oddiel v Trnave, angažoval sa ako tréner, rozhodca, organizátor Pretekov mieru okolo Slovenska a mnohých ďalších aktivít. V roku 2008 mu magistrát pri príležitosti nedožitých stých narodenín udelil Cenu mesta in memoriam. V mojich očiach a v očiach ľudí, ktorí ho poznali je Karol Stuck hrdinom. Obetoval sa pre záchranu sochy veľkého a uctievaného človeka – M.R.Štefánika.,Dnes sa každoročne konajú dôstojné slávnosti pri soche M.R.Štefánika. Veľmi dúfam, že socha tu bude stáť naďalej a že ju už nikto „nikde neodloží"! Ale žiaľ, zabudlo sa na tých nadšencov, ktorí sochu zachránili a bez nich by nebolo tejto krásnej sochy.

Mária Klára Bartakovičová rod. Stucková

Nové artefakty o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi

PAMÄTNÍK M. R. ŠTEFÁNIKA V POPRADE

Symbolickým preletom lietadiel miestneho Aeroklubu, grandióznym nástupom piatich vybraných budúcich učiteliek, študentiek SPgŠ v Levoči, ktoré predstavovali slovenskú vlajku a dvojkríž, hymnou SR v podaní Vladimíry Keselicovej a Radoslava Ivana začala 4. septembra 2020 slávnosť odhalenia nového pamätníka M. R. Štefánika v Poprade. Viac ako tri metre vysoký pamätník na popradskej Štefánikovej ulici pred Okresným súdom bol postavený a odhalený pri príležitosti 140. výročia narodenia M. R. Štefánika. V úvodnom príhovore primátor mesta Poprad, Anton Danko, zdôraznil význam a dielo generála Štefánika, ktorého si touto slávnosťou pripomenuli. *„Stojíme na Štefánikovej ulici a pridávame do mozaiky spomienok a úcty ďalší kamienok, ktorý vyjadruje vzťah nás, Popradčanov, k tomuto významnému politikovi, astronómovi, vojenskému letcovi, zakladateľovi československej štátnosti a prvému československému ministrovi vojny. Človeku, ktorý bol elitou národa. Vzdelaním, pracovitosťou, odhodlaním. Na 40 rokov ho vyškrtli z dejín, nie však z našich srdc. Človek, ktorý si získal svoj národ činmi. Človek, aký sa narodí raz za dvesto rokov. Milovaný a obdivovaný. Chráňme si ho a nezabúdajme,"* povedal primátor a následne pamätník slávnostne odhalil. Autorom busty s rozmermi meter krát meter je akademický sochár Ladislav Berák. Okrem nej sú súčasťou pamätníka aj dva kamenné bloky, ktoré majú symbolizovať priateľstvo a vzájomnosť Čechov a Slovákov, ako aj nalomené krídla, ktoré predstavujú Štefánikove lietadlo, ktorým žiaľ vzlietol posledný krát. Iniciátormi prvej myšlienky, aby bola v Poprade osadená socha Štefánikovi ako vedcovi-astronómovi, pred viacerými rokmi boli Popradčania JUDr. Dušan Petrigáč (zakladajúci člen Klubu SMRŠ v Spišskej Novej Vsi a člen výboru MO MS v Poprade), Gizela Antošová a MUDr. Mirko Ország. Ich aktivity podporil v prvotnej fáze Klub Spišskosobotčanov i Klub Popradčanov, viacerí sympatizanti Štefánika a MO MS v Poprade pod vedením Mgr. Ľudmily Hrehorčákovej. Od prvotnej myšlienky po konečnú realizáciu pamätníka prešlo viacej rokov. Aj príprava súčasného projektu nebola jednoduchá a zhotovená busta bola dlhšiu dobu umiestnená v priestoroch Tatranskej galérie. *„Som veľmi rada, že naša generácia sa toho dožila. Myslím si, že osobnosť akou Štefánik bol, si toto miesto u nás v Poprade určite zaslúži,"* skonštatovala v svojom príhovore riaditeľka Tatranskej galérie Anna Ondrušeková. Okolo pamätníka je dláždená plocha a celý priestor, pojatý ako mestský park, nasvietený. Priamo v pamätníku

je integrovaná pietna plocha na uloženie kvetov a vencov s výrokom M. R. Štefánika „Pravde veriť, pravdu žiť a pravdu brániť." Celkové náklady pamätníka, ktorý financovalo mesto Poprad, včítane sadových úprav, kamenného podstavca, spevnených plôch, chodníkov, osvetlenia, lavičiek, odpadkových košov a kamerového systému predstavujú 85 tisíc eur. Hodnota samotnej busty je 30 000 €.

Na slávnostnom odhalení sa zúčastnili členovia Spoločnosti M. R. Štefánika, ako i Matice slovenskej. Mesto Poprad sa zapojilo do celoslovenského projektu STO RUŽÍ PRE ŠTEFÁNIKA. Predseda SMRŠ Ing. Peter Novotňák odovzdal primátorovi Popradu slávnostný Certifikát ruže Generál Štefánik a primátor spolu s predsedníčkou Klubu SMRŠ v Spišskej Novej Vsi, Ruženou Kormošovou, odhalili pamätnú tabuľu pri ruži Generál Štefánik. Ako sa primátor A. Danko vyjadril pre média: *„Pamätník a vzácna šľachtená ruža nám má pripomínať veľkú osobnosť našich dejín. Určite by sme sa o Štefánikovi mali viac rozprávať a zaujímať sa o jeho život a odkaz, ktorý nám zanechal. Je veľkým vzorom a Slováci sa majú z jeho života čo učiť"*. V závere slávnosti zaznela symbolická pieseň Keby som bol vtáčkom, ktorá bola obľúbenou piesňou M. R Štefánika.

PhDr. Ružena Kormošová

PAMÄTNÁ TABUĽA M. R. ŠTEFÁNIKOVI V ONOKOVCIACH

Užhorodský Spolok Slovákov 8. októbra 2020 odhalil v obci Onokovce (okres Užhorod) pamätnú tabuľu – reliéf venovanú pamiatke M. R. Štefánika. Podujatia sa zúčastnili aktivisti Spolku a samosprávy. Prítomní boli starosta obce Pavol Mašika, predseda krajského spolku slovenskej inteligencie Ernest Horvat, sochár Eduard Aleksij predseda USS Ivan Latko. Program odhalenia obohatil mužský ľudový folklórny súbor Karpatské hlasy a folklórny súbor žien Marička, Odhalenie pamätnej tabule podporil aj Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Mgr. Ivan Latko

HRA PLUKOVNÍK ŠVEC NA NOVEJ SCÉNE NÁRODNÍHO DIVADLA V PRAHE

K stému výročiu vzniku Československej republiky v roku 2018 takmer každá kultúrna inštitúcia pripravila programy, z ktorých niektoré sú ešte stále repertoárové kusy. Len uvoľnenie po covidovej pandémii ukáže, čo všetko sa stiahne z repertoáru. Rád by som upozornil na hru z legionárskeho prostredia *„Plukovník Švec"* od Rudolfa Medka. O oboch – autorovi a protagonistovi sa dnes vo verejnosti vie málo alebo skoro nič. Nie je to prvá divadelná hra s legionárskou témou, ktorú som videl. V roku 1968 k päťdesiatemu výročiu vzniku ČSR, Divadlo E. F. Buriana v Prahe malo krátky čas v programe drámu „Jízdní hlídka". Jej autor František Langer, aj keď boli voči nemu v rôznych obdobiach po februári 1948 výhrady, bol národným umelcom. Za to vôbec neprichádzalo do úvahy, aby sa niečo hralo alebo vydalo z literárnej tvorby Rudolfa Medka. Využívam príležitosť a obidve osobnosti – generála Rudolfa Medka, ako aj hlavného hrdinu jeho drámy, plukovníka Josefa Šveca priblížim.

Rudolf Medek sa narodil v roku 1890 v Hradci Králové, absolvoval učiteľský ústav a pôsobil ako pedagóg. Básnickými záujmami patril do okruhu časopisu Moderní revue. Po vypuknutí prvej svetovej vojny narukoval na ruský front. Už v roku 1915 prebehol k ruským jednotkám. Stal sa veľmi aktívnym členom légií, pôsobil tu hlavne ako redaktor a aktivista, ale zároveň sa vyznamenal v rôznych bojoch a dobre poznal krvavú skutočnosť východného vojnového poľa. Stál pri zrode československých légií a prešiel s nimi všetky heroické a hlavné zastávky na ich púti sibírskou magistrálou. Po komplikovanom návrate do slobodnej vlasti, od roku 1920 pracoval ako riaditeľ Památníku národního osvobození. Angažoval sa v legionárskych spolkoch, kde sa snažil brániť záujmy štátotvorne orientovaných členov. Z mnohých diel, ktoré publikoval v dobe prvej Československej republiky vyvolali ohlas najmä jeho „legionárska epopej" Anabáza a dráma Plukovník Švec. V prelomovom roku 1938 generál Rudolf Medek sa zaradil medzi tých, ktorí nesúhlasili s ústupkami sudetským Nemcom a chceli sa brániť za každú cenu. Po Mníchove na znak protestu okamžite vracia svoje britské a francúzske vojenské vyznamenania. Zomrel v roku 1940. Protektorátny režim, ktorý bol proti légiám, považujúc ich oprávnene za pevnú súčasť československej myšlienky, dal jeho knihy na index. Patril medzi zakázaných autorov aj po Februári 1948. Odkaz českých protiboľševických légií komunistická moc musela odmietnuť v úplnosti aj so všetkými ich predstaviteľmi.

Medkova dráma „Plukovník Švec" sa stala asi najúspešnejším autorovým dielom. Bola sfilmovaná a vrátila sa na javisko Národného divadla v Prahe vo vypätej atmosfére decembra 1938. Ale ani po Novembri 1989 nebol veľký záujem o Medkovo dielo. Je pozoruhodnou skutočnosťou, že jeho básnická skladba „Zborov" vyšla ešte v Čeľjabinsku v roku 1918 v náklade päťdesiat tisíc exemplárov.

Ešte dôvetok – mal dvoch synov – Mikuláša (1926 – 1974) vynikajúceho, dlho nedoceneného výtvarníka, ktorého veľká výstava vo Valdštejnskej jazdiarni kvôli covidovým opatreniam sa dala väčšinou času sledovať len online. Starší syn Ivan (1925 – 2010) bol hudobný kritik, signatár charty 1977, významný publicista. V ponovembrovom období pôsobil v kancelárii prezidenta republiky.

Josef Švec sa narodil v roku 1883 v Čeňkove, ktorý je časťou obce Třešť v jihlavskom okrese. Aj on vyštudoval učiteľský ústav a osem rokov pôsobil na obecnej škole v Třebíči. Bol nadšený Sokol a táto organizácia ho v roku 1911 vyslala do Ruska šíriť sokolské myšlienky. V Jekaterinodare vyučoval telocvik na ekonomickom lýceu. Po vypuknutí vojny sa prihlásil ako dobrovoľník do Českej družiny, ktorá sa organizovala v Kyjeve. V bojoch získal rad

úspechov. Ten najvýraznejší, v bitke u Zborova mu prináša hodnosť poručíka a kariérny postup. Ako veliteľ práporu absolvuje bitky o Kazaň, Penzu, Lipjag a Samaru. V auguste 1918 je povýšený na plukovníka a neskôr sa stáva veliteľom celej divízie. 24 októbra 1918 mu vojaci odmietajú poslušnosť a nesplnia rozkaz. Plukovník Švec o tretej ráno 25. októbra 1918 v štábnom vagóne spáchal samovraždu, zanechávajúc list na rozlúčku. Jeho skutok sa považuje za akt sebaobetovania, ktorý nakoniec československým vojskom pohol. Zastavil morálny rozvrat svojej jednotky pod vplyvom boľševických agitátorov. Jeho samovraždu neskoršie vyšetrovala komisia menovaná Milanom Rastislavom Štefánikom, okrem okamžitého stresu mal na jeho rozhodnutie bezpochyby vplyv aj stav dlhodobého vyčerpania a nekonečného čakania na posily. Josef Švec bol pochovaný v Čeľjabinsku v deň, keď bezmála štyri tisíc kilometrov odtiaľ bolo vyhlásené samostatné Československo. V roku 1933 sa podarilo jeho pozostatky exhumovať a previezť domov do vlasti a uložiť ich v Památniku národního osvobození na Vítkove. Čakala ho však ešte jedna cesta. O päť rokov neskoršie boli na príkaz gestapa jeho pozostatky umiestnené do rodinnej hrobky v Třešti.

Čoskoro po svojej smrti bol Josef Švec poctený radom pomníkov. Ten najväčší v nadživotnej veľkosti bol na pražskom Pohořelci odhalený 29. septembra 1934. Autor návrhu sochár Otakar Švec neskoršie zvíťazil v súťaži na pomník J.V. Stalina na Letenskej pláni v Prahe. Bronzovú sochu Josefa Šveca nechali v roku 1949 zničiť komunisti a s ním mala zmizнúť aj spomienka na legionárskeho hrdinu.

Hra po premiére mala strhujúci úspech. V prvých mesiacoch mala desiatky repríz. Siahli po nej skoro všetky české profesionálne, ale aj amatérske divadlá. Na Slovensku sa hrala v Bratislave a v Košiciach. Rudolf Medek dostal za hru štátnu cenu a v roku 1929 ju Svatopluk Innemann sfilmoval v hlavnej úlohe s Bedřichom Karenom.

Inscenátori terajšieho predstavenia, režisér Jiří Havelka a dramaturgička Marie Ljubková si v programe ku predstaveniu kládli otázku, nakoľko je odkaz légií umelecky živý dnes a ako vrátiť Švecovo hrdinstvo naspäť do národného povedomia. Zaslúži si to on i jeho legionársky brat Rudolf Medek. Doba sa zmenila, ale hrdinstvo potrebuje rovnako, ako pred storočím.

V hlavných úlohách vystúpili populárni herci Filip Kaňkovský, Matyáš Řezníček, Igor Orozovič, Pavel Batěk, Jan Bidlas a Alois Švehlík.

Hra v úprave inscenátorov bola bez prestávky a trvala hodinu a štyridsať minút. O osude repríz kvôli covidu som už písal. K inscenácii bola vo Videogalérii Novej scény filmová inštalácia „Život československých legionárov" a bolo možné si zakúpiť originálne tričko z limitovanej edície Národného divadla a kartovú hru – Legio-nářek.

PhDr. Vojtech Čelko

Nové korešpondenčné lístky a obálky s prítlačou, príležitostné pečiatky k 140. výročiu narodenia MRŠ

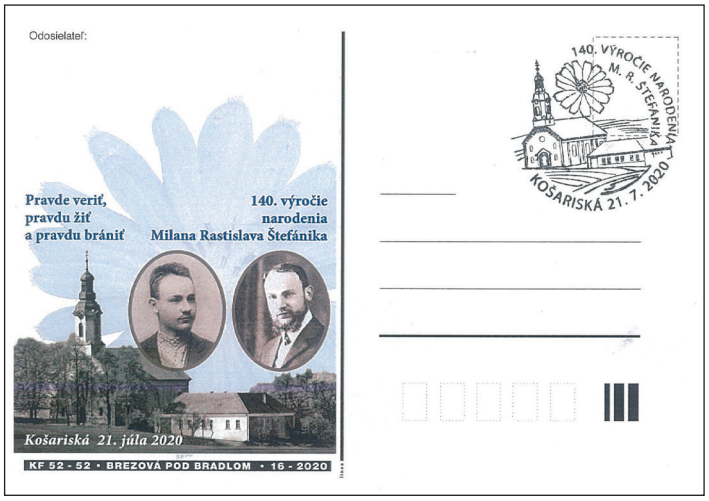

Z archívu Miroslava Danka a Milana Vanča

Našli sme na internete - prečítali sme za vás - Našli sme

* **Spätosť M. R. Štefánika s Pezinkom a Modrou:** Z Modry pochádzal Štefánikov spolupracovník, jeho pobočník Ferdinand Písecký, ktorý spolu s ním organizoval vznik légií. F. Písecký bol neskôr riaditeľom modranského učiteľského ústavu a veľmi sa pričinil o rozvoj kultúry a športu v regióne. S Pezinkom zas spája M. R. Štefánika rodina Zigmundíkovcov, ktorých často navštevoval. Žigmund Zigmudík bol jeho priateľ, spolužiak zo štúdií a jeho otec Ján bol miestny učiteľ, vedec, po vzniku Československej republiky bol školský inšpektor. Na Záhorí pôsobili – okrem Modry a Pezinka – aj legionárske spolky v Malackách, Gajaroch, Veľkých Levároch, Záhorskej Vsi, Sv. Jure, Častej.

* Američan Kevin McNamara napísal knihu o légiách s názvom **„Veľký sen dvoch malých národov"**, ktorá vyšla v roku 2016.

* Kto bol Jozef Hanula (6. 4. 1863 – 22. 8. 1944)? Bol učiteľom kreslenia a patrí k predstaviteľom realistického maliarstva. Študoval v Budapešti a na Kráľovskej bavorskej akadémii výtvarného umenia v Mníchove.

* 1. 6. 2021 noviny Pravda uverejnili správu: **Štát prispeje na Štefánikovu mohylu.** Štát by mal každoročne poskytnúť financie na údržbu národnej kultúrnej pamiatky – pamätníka M.R. Štefánika na Bradle. Vyplýva to z návrhu novely zákona o zásluhách M.R.Štefánika, ktorú Ministerstvo kultúry SR predložilo do medzirezortného pripomienkového konania. Rezort bude príspevok adresovať samosprávam, ktoré na údržbu areálu Bradlo vyčleňujú príspevky v rámci svojich rozpočtov – mestu Brezová pod Bradlom a obciam Priepasné a Košariská.

Mgr. Mária Gallová – Slovenkou roka 2020

Dňa 30. augusta 2020 boli v historickej budove Slovenského národného divadla v Bratislave slávnostne vyhlasované výsledky ankety „Slovenka roka 2020". V kategórii „Média a komunikácie" zaslúžene získala toto cenné ohodnotenie Mgr. Mária Gallová, podpredsedníčka Správnej rady a čestná členka Spoločnosti M. R. Štefánika, šéfredaktorka časopisu Bradlo.

Po vyhlásení výsledkov ankety sa Marike Gallovej nahrnuli desiatky, ba stovky gratulácií od jej priateľov, známych a priaznivcov. Pre nedostatok miesta uvádzame aspoň niektoré z blahoprianí, ktoré sme pre ňu pri tejto príležitosti dostali.

Pocta Marike Gallovej

Predposledný augustový večer zažila astronomická obec veľkú poctu. Naša dlhoročná kolegyňa, Marika Gallová organizátorka nespočítateľného množstva podujatí, zanietená popularizátorka astronómie a autorka množstva odborných článkov získala prestížne ocenenie Slovenka roka 2020 za oblasť médií a komunikácie. Mňa osobne toto jej víťazstvo teší o to viac, že s Marikou ma spája viac než 30 rokov práce na spoločných projektoch, ako boli vedomostné súťaže, astronomické tábory a praktiká, semináre a konferencie. Obzvlášť by som vyzdvihol jej veľký podiel na vzniku festivalu filmov a astronómie Astrofilm, kde sa podarilo pretaviť myšlienku spojenia médií a vedy do podujatia, ktoré si drží svoje pevné miesto v komunite astronómov bezmála 15 rokov.

Jej súčasné úspešné aktivity v Spoločnosti M. R. Štefánika a šéfredaktorská práca v časopise Bradlo sú prirodzeným pokračovaním toho, čo urobila pre popularizáciu astronómie na Slovensku. Som rád a je mi cťou, že sa naše profesijné cesty preťali niekedy koncom 80-tych rokov a pretrvávajú dodnes. Verím, že nás čaká práca na množstve ďalších spoločných projektov na ktoré sa už teraz vopred teším.

Mgr. Marián Vidovenec,
generálny riaditeľ Slovenskej ústrednej hvezdárne v Hurbanove

Vážená pani Mgr. Mária Gallová,
dovoľte mi, aby som Vám pri príležitosti získania prestížneho ocenenia Slovenka roka 2020 v kategórii Médiá a komunikácia úprimne a z celého srdca zablahoželala. Som veľmi rada, že práve Vy ste jeho držiteľkou.

Zároveň mi dovoľte vyjadriť poďakovanie za roky spolupráce so Štátnou vedeckou knižnicou v Banskej Bystrici. Ako dlhoročná členka Slovenskej astronomickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied ste pre nás dlhé roky výnimočnou spolupracovníčkou, poradkyňou a nositeľkou tvorivých myšlienok. Je tomu už celých 20 rokov, čo Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici v spolupráci s Vami pripravuje rôznorodé podujatia zamerané na zviditeľňovanie významných osobností, ktoré zanechali hlbokú stopu v dejinách Slovenska. Vďaka Vášmu aktívnemu záujmu sme mohli pre našich používateľov a návštevníkov pripraviť viaceré aktivity, ktoré umožnili našim návštevníkom bližšie spoznať také osobnosti ako sú Ivan Bella, Pavel Paľuš, Štefan Luby, Vojtech Rušin, Igor Túnyi, Milan Lapin, Branislav Sitár, Jozef Masarik a ďalší. Nespochybniteľné sú Vaše zásluhy ako podpredsedníčky Spoločnosti M.R. Štefánika a šéfredaktorky časopisu BRADLO v oblasti prezentácie života velikána našich dejín Milana Rastislava Štefánika. Oceňujeme Vaše zásluhy v práci s deťmi a mládežou pri popularizácii astronómie a v jej približovaní mladej generácii. Vďaka Vašim podnetom sa zrealizovali mnohé prednášky, ktoré odhalili tajomstvá astronómie a presvedčili nás, že veda o vesmíre môže byť nielen poučná, ale aj zábavná. So záujmom sledujeme aktivity, ktoré neúnavne pripravujete a organizujete, podporujete a zároveň rozvíjate v nás túžbu po poznaní.

Prijmite od nás priateľské pozdravy plné prianí úspechov do ďalších rokov Vašej neoceniteľnej práce. Želáme Vám pevné zdravie a šťastie, veľa novej inšpirácie a síl pri plnení úloh v populárno - vedeckej činnosti.

S úprimným pozdravom PhDr. Blanka Snopková, PhD.
riaditeľka Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

Z veľvyslanectva Slovenskej republiky v Ríme

Tak ako Milan Rastislav Štefánik už v minulosti počas svojho života spájal ľudí a celé národy, aj dnes je jeho osobnosť stále živá a podnecuje nové stretnutia. Štefánik spojil na začiatku 19. storočia ľudí zo vznikajúceho Československa s ľuďmi z Talianska. Pre svoje schopnosti sa zapísal do povedomia Talianov a Taliansko mu podalo pomocnú roku pri zriaďovaní novovzniknutého Československa. Meno Štefánika je v Taliansku často skloňované a slovenské veľvyslanectvo si pravidelne pripomína všetky jeho dôležité výročia.

Už dlhé roky náš úrad spolupracuje so Spoločnosťou Milana Rastislava Štefánika na Slovensku a vymieňa si informácie o podujatiach na Slovensku a v Taliansku, venovaných spomienke na tohto významného človeka. Môj pracovný vzťah s pani Marikou Gallovou sa premenil na pekné priateľstvo. Spája nás veľký rešpekt voči tomuto štátnikovi a vôľa oživovať jeho odkaz pre nové mladé generácie. Vďaka Marike Gallovej naše veľvyslanectvo pravidelne dostáva časopis Bradlo a do obsahu aj často prispieva. Nesmierne sa tešíme, že vďaka entuziazmu Mariky Gallovej sa komunikácia s našim veľvyslanectvom zintenzívnila.

Budeme sa tešiť, ak bude medzi nami spolupráca aj ďalej pokračovať a ak sa nám v blízkej budúcnosti podarí uskutočniť opäť spoločné spomienkové podujatie. Srdečne gratulujeme Marike Gallovej ku krásnemu oceneniu, ktorého sa jej dostalo, Slovenka roka 2020 a do ďalšej práce želáme jej a všetkým kolegom zo Spoločnosti veľa úspechov a potešenia z práce.

Ľubica Šalvátová
a kolektív veľvyslanectva SR v Ríme

Od pani Dvořákovej, nominovanej na cenu Slovenka roka 2020 v tej istej kategórii:

Veľmi ma teší, že som sa v súťaži „Slovenka roka" zoznámila osobne s pani Máriou Gallovou. Predtým som vedela o jej spolupráci s mojim manželom Vladimírom Jancurom pre redakciu časopisu Bradlo, ktorého je vedúcou redaktorkou po pánovi Petrovi Uhlíkovi, ktorého si tiež veľmi vážim. Nás obe spája obdiv k M.R. Štefánikovi, preto mi bola zo súťažiacich najbližšia a víťazstvo jej zo srdca želám. Cena je v dobrých rukách, umocňuje Štefánikov odkaz a my v Pravde sa cítime tým pádom tiež víťazmi, lebo to je aj náš záujem. Veľa šťastia, pani Marienka!

Helena Dvořáková
externá redaktorka PRAVDY

Ocenenie Mgr. Márie Gallovej ma neprekvapilo. Poznáme sa od leta 1998, kedy som trávil dovolenku v Tajove. Po našej korešpondencii prišla za mnou a informovala sa bližšie o činnosti Spoločnosti M. R. Štefánika. Krátko nato sa ako pracovníčka Krajskej hvezdárne v Banskej Bystrici rozhodla vstúpiť do tohoto nášho občianskeho združenia. Už vtedy som vycítil, že bude nielen našou radovou členkou, ale i aktívnou spolupracovníčkou. Po

nejakom čase, prijala ponuku do Výboru/Správnej rady a stala sa zodpovednou kolegyňou štefánikovcov. Jej parketou bol a ostáva Štefánik astronóm, téma, v ktorej sa prejavila ako publicistka, prednášateľka či besedníčka. Po mojom odchode z miesta vedúceho redaktora časopisu Bradlo v roku 2010, pokračuje v tejto zodpovednej funkcii doteraz. Záber však mala a má ďaleko širší a tak si ju všimli i tí, ktorí sa rozhodli udeliť jej ocenenie Slovenka roka. Srdečne gratulujem!

Mgr. Peter Pavel Uhlík

„Človek má iba jeden život. A ten by mal vyplniť tak, ako skutočne v predstavách má. Človek pokiaľ chce niečo dosiahnuť, nesmie snívať o teplej posteli či kúte na suchom mieste. Musí sa prebíjať búrkami, znášať ťažkosti, bolesti, prekonávať zúfalstvo, ale nikdy nesmie prestať veriť, Veriť sebe a ľuďom. A žiť tak, aby medzi ľuďmi nebol sám…" M.R.Štefánik.

Keď som premýšľal, ako čo najvýstižnejšie napísať uznanie Mgr. Márii Gallovej za úspech v celoslovenskej ankete „SLOVENKA ROKA" a zároveň popísať jej prácu a vzájomnú spoluprácu v našej Spoločnosti M.R.Štefánika, zobral som si a odcitoval časť jednej z mnohých Štefánikových myšlienok. Áno, tak ako poznám „Majku" Gallovú v rámci našej dlhoročnej spolupráce od roku 1995 až po dnes, som presvedčený, že úvaha M.R.Štefánika sa presne hodí na popísanie jej aktívnej, spoločenskej, vedeckej a kultúrnej činnosti v našej Spoločnosti, ale i mimo nej i v jej osobnom živote. Je mi cťou, že som mohol spolupracovať ako člen a funkcionár Spoločnosti M.R.Štefánika s osobnosťou, akou je Mgr. Mária Gallová.

Ing.Ján Tatara,
čestný predseda Spolčnosti M.R.Štefánika

Mária Gallová - Slovenka roka

Milan Rastislav Štefánik, v mnohých hodnoteniach najvýznamnejšia osobnosť slovenskej histórie a Mária Gallová, Slovenka roka – nie je to vydarená kombinácia? Generácie sa striedajú, pamätníci odchádzajú, preto zachovanie a zveľadenie Štefánikovej pamiatky vo vedomí národa a osobitne mladej generácie je významné poslanie. Pani Mária Gallová mu venovala mesiace a roky svojej trpezlivej práce. Obdarila nás svojimi literárnymi dielami, ale aj množstvom organizačnej práce „na národa roli dedičnej". Jej úsilie bolo teraz po zásluhe vyzdvihnuté. Tešme sa z laureátky, nech žije!

Prof., Ing. Štefan Luby DrSc.,
čestný člen Spoločnosti M.R.Štefánika

Gratulácia Marike

S napätím som sledoval 30. 8. 2020 televízny prenos z prestížnej súťaže SLOVENKA ROKA, kde v kategórii „Média a komunikácia" sa do užšieho výberu dostala aj moja vzácna priateľka, vždy usmievavá, rozvážna, pokojná a húževnatá Marika, ako sme ju familiárne volali. Priznám sa, že som sa obával, či nebude outsiderom, keďže jej konkurentkami boli zvučné a mediálne známejšie mená, Kvetka Horváthová či Helenka Dvořáková. Veď koľkí z nás poznajú a čítajú časopis BRADLO, ktorý je venovaný najznámejšiemu Slovákovi M. R. Štefánikovi, ktorého Marika je šéfredaktorkou a súčasne je aj dlhé roky tajomníčkou či podpredsedníčkou Spoločnosti M.R. Štefánika, ktorá časopis vydáva? Koľkí z nás boli na kultúrno-spoločenských a výchovných podujatiach z astronómie a iných prírodovedných disciplín, ktoré Marika organizačne pripravovala, či moderovala od roku 1970, keď po ukončení Pomaturitného štúdia astronómie nastúpila do svojho prvého zamestnania v Slovenskej ústrednej hvezdárni v Hurbanove a pokračovala v nich na jej ďalšom pracovisku vo hvezdárni pod Urpínom v Banskej Bystrici (1972-2012), až do „povinného" odchodu do dôchodku? Tých podujatí, venovaných prevažne mládeži, ale nielen jej, bolo na stovky. Aktívne sa zapájala aj do verejného života v Banskej Bystrici, čo si mesto ocenilo Cenou primátora v roku 2020. Po vstupe do Spoločnosti M. R. Štefánika so sídlom v Brezovej pod Bradlom sa začala venovať životu a dielu M. R. Štefánika a šíreniu jeho myšlienok nielen doma, ale aj vo svete. Bez toho, aby som zachádzal do detailov jej veľmi bohatej činnosti v tejto Spoločnosti, odporúčam prečítať si knihu „Posol hviezdnych diaľav", 2. časť „Fakty a artefakty jedného života", ktorej autorom je práve Marika.

Mal som česť poznať Mariku a jej rast od roku 1970. Zoznámili sme sa na jednom astronomickom podujatí pre mládež v Hurbanove. A naše pracovné stretnutia pokračujú dodnes. Poznal som a poznám Mariku ako skromnú (až prehnane), obetavú a organizačne schopnú osobu, nech bola na akejkoľvek pozícií, svoju prácu vždy odviedla na viac ako 100 percent (kedysi sme takým osobám hovorili „úderník/úderníčka"). Marika sa počas svojej pracovnej kariéry a starostlivosti o rodinu (dve dcéry) venovala aj sebavzdelávaniu. Diaľkové štúdium zavŕšila promóciou v roku 1992 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v odbore teórie a riadenie kultúry (vzťah vedy a kultúry v dejinách civilizácie). A to aj napriek tomu, že život sa s ňou nemaznal (smrť manžela (2002), niekedy nepochopenie v práci pre blaho iných a pod). Marika už dlhé roky je dušou našej Spoločnosti MRŠ.

Som potešený, že Mgr. Márii Gallovej (1952) sa za jej celoživotnú prácu dostalo takého vysokého ocenenia a želám jej do ďalších rokov jej spoločenského a rodinného života, všetko len to najlepšie. Nech úsmev na tvojej tvári Marika trvá večne.

Srdečne blahoželá
RNDr. Vojto Rušin DrSc., čestný člen Spoločnosti M.R.Štefánika

Milá Marika

Teším sa, že Ťa vybrali, teším sa, že si dostala veľké množstvo hlasov a teším sa, že si prvá vo svojej kategórii.

Teším sa, že si bola ocenená za všetko Tvoje úsilie, v skutočnosti za Tvoje schopnosti a Tvoj prístup k dejinám a zvlášť k histórii M.R. Štefánika. Obdivujem Tvoje vedomosti aj umenie podávať ich ďalej. Aj cez Bradlo si rozširovala naše poznatky.

Aj Tvoje príhovory počas výletov so Spoločnosťou M.R. Štefánika, ktoré vždy prispeli aj k dobrej pohode a úrovni zájazdov a rozšírili naše vedomosti. Teším sa, že som sa mohla s Tebou zoznámiť.

Eva Groh, Košice

Milá Marika, naša milá Slovenka roka 2020

K získaniu titulu Ti srdečne blahoželám a teším sa s Tebou. Myslím si, členovia SMRŠ svojím hlasovaním tiež hodne prispeli v Tvojmu víťazstvu.

Sledovala som odovzdávanie titulov v televízii. Pri Tvojej prezentácii som postrehla, že si uverejnila fotografiu z prehliadky Milánskeho dómu. Autorom je tuším Laďko Koudelka.

Rada spomínam na výlety, ktoré sme spolu prežili. Vďaka pánu Uhlíkovi som navštívila miesta, ktoré by som nebola nikdy spoznala, a stretla som ľudí, ktorí majú rovnaké záujmy a priority.

Marika, obdivujem Tvoju vytrvalosť, energiu, angažovanosť na mnohých postoch, to, že všetko, do čoho sa pustíš zvládaš a podarí sa Ti to.

Pozdravujem aj Ivanku a prajem aj celej rodine, aby ste boli zdraví a naďalej sa Vám darilo.

S pozdravom
Ľuba Viestová, Košice

Milá Marika

Už keď si bola nominovaná na ocenenie „Slovenka roka 2020" verili sme, že vo svojej kategórii vyhráš. Keď sme počuli vyhlásiť Tvoje meno, boli sme veľmi šťastní a zo srdca sme Ti toto ocenenie priali. Za tie dlhé roky, čo sa poznáme, sme často obdivovali šírku Tvojich aktivít a niekedy uvažovali, ako to všetko stihneš. Tvoja činnosť v Spoločnosti MRŠ (po smrti generála Mikluša si dokonca jeden čas Spoločnosť viedla), obrovská práca, ktorú nezištne robíš ako šéfredaktorka Bradla, ktoré pod Tvojím vedením dostalo novú tvár, aktivity v Banskej Bystrici (spomeňme len spoluprácu s múzeom

alebo Sásovú), nezabudnuteľná séria stretnutí s osobnosťami Slovenska, Astrofilm, konferencia Muž Slnka a ďalšie a ďalšie. Tvoju prácu pre Banskú Bystricu po zásluhe ocenil aj primátor pán Nosko cenou primátora za rok 2019. Súpis Tvojich prednášok a besied po celom Slovensku by zabral niekoľko strán. Treba pripomenúť tiež Tvoju knihu, výsledok mnohoročného trpezlivého bádania a zhromažďovania údajov a informácií o M. R. Štefánikovi, ktorá sa stretla s veľkým ohlasom u čitateľov aj historikov. Pri tom všetkom si starostlivá, láskavá mama svojich dcér a milujúca a milovaná stará mama svojich vnučiek.
Vieme, že niekedy si unavená a snáď aj smutná, že necítiš dostatočnú podporu a pomoc pri tom, čo robíš. Veríme, že toto ocenenie Ti dodá nové sily a nový elán a že budeš pokračovať i naďalej tak, ako doteraz, v prospech Spoločnosti a nás všetkých. Želáme Ti všetko najlepšie!

Marta a Laďko Koudelkovci, Prievidza

Je večer 30. augusta 2020, sedím pred televíznou obrazovkou a sledujem vyhlásenie výsledkov ankety Slovenka roka. Držím palce až do odkrvavenia. Netrpezlivo čakám na kategóriu Médiá a komunikácia. Čakám a predstavujem si, ako si pre ocenenie skromne prichádza naša Marika. A keď sa moja predstava stala skutočnosťou, aj slzy sa skotúľali od radosti. Veľmi som si priala, aby jej práca, ktorej sa dlhé roky obetavo a so zanietením venuje bola odmenená.
Marika, k oceneniu Ti srdečne gratulujem a prajem ešte veľa tvorivých síl v šírení Štefánikovho odkazu.

Vilma Petrovová, Dudince

Milá Marika,

keď sme sa dozvedeli, že si v nominácii na Slovenku roka, mali sme veľkú radosť a zo srdca sme si priali, aby si za svoju dlhoročnú a nezištnú prácu dostala ocenenie. Radosť sa nám znásobila a očakávanie splnilo, keď si vystúpila na pódium a vo svojom ďakovnom príhovore vecne, zrozumiteľne s prirodzenou noblesou povedala o svojej práci v Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika i o svojej profesii. Boli sme na Teba hrdí! Vieme, koľko času, námahy i strádania bolo treba, aby si cez Tvoje publikácie, časopis Bradlo, semináre, príležitostné oslavy a nespočetné schôdze nechala odkaz aj budúcim generáciám o veľkom mužovi, aký bol M. R. Štefánik a čo všetko urobil a obetoval pre naše malé Slovensko.
Nezabudnuteľné zájazdy SMRŠ dali dohromady veľa ľudí a mnohí z nás sme doteraz priam v rodinnom vzťahu. Tak sme sa zoznámili aj s Tebou. Zaujala si nás svojim rozhľadom, vedomosťami, dobrosrdečnosťou, ochotou pomôcť, ale hlavne svojim kultivovaným vystupovaním a rečou. Prešli sme spolu veľa pekných a zaujímavých miest, bývali sme spolu, mali živé a podnetné rozhovory o našej práci, zblížili sme sa i rodinne a dodnes vieme, že keby sme potrebovali pomoc, radu, či len sa v rozhovore vyznať s tým, čo všedný život prináša – stačí zavolať a Ty vypočuješ, pomôžeš, poradíš…
Marika, tešíme sa Tebou, že si stále plná elánu, dobrých nápadov, hľadania…Sme vďační, že to všetko posúvaš i nám cez Tvoje i naše obľúbené Bradlo. Želáme Ti dobré zdravie, úspechy v ďalšej práci, šťastie v osobnom i rodinnom živote, spokojnosť a radosť z každého dňa. Nech Božia milosť Ťa chráni a naďalej vedie Tvoje kroky.

Oľga Hrabovská s rodinou a priateľmi SMRŠ, Lubina

Pocta našej Slovenke roka

Tradičný ideálny obraz Slovenky stelesňuje žena, ktorá je milá, láskavá, ženská, materinská, zručná a múdra. Všetky tieto vlastnosti zdobia pani Máriu Gallovú, preto nikoho zo Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika a z okruhu jej blízkych ľudí neprekvapilo, keď bola nominovaná do súťaže Slovenka roka. Každý z nás si povedal: „Áno, to je skvelé, ona tam patrí!" Keď sa počas slávnostného večera pani Gallová stala víťazkou v kategórii, v ktorej sa oceňuje činnosť v oblasti vzdelávania, komunikácie a propagácie vedy, naplnilo nás to hrdosťou a nadšením. Ocenenie Slovenka roka išlo do tých správnych rúk, našej Marike!
Osobne som pocit hrdosti prežívala veľmi intenzívne, lebo po celú dobu, čo poznám pani Gallovú, vážim si ju pre obrovský kus práce, ktorý vykonáva pre S MRŠ, mravčiu prácu vo vedení Spoločnosti, pri vydávaní časopisu BRADLO, príprave výstav, prednášok, za účasť na poznávacích zájazdoch, za vydanie knihy… je toho veľa a pritom je ľudská, skromná, priateľská a kolegiálna. Cítim v nej črtu, ktorú má spoločnú s M.R.Štefánikom – múdry človek, ktorý pozoruje vzdialené žiariace hviezdy, rozumie astronómii a rozľahlosti sveta, ten rozumie aj súradniciam každodenného života a ľuďom. Je predchnutý diaľavami a pritom taký blízky – je to pre nás „posol hviezdnych diaľav".
Vážená pani Gallová, k tomuto všetkému Vám úprimne blahoželám a želám, aby Vám na cestu životom svietili len šťastné hviezdy.

Sylvia Maliariková, Prievidza

Správna rada Spoločnosti M. R. Štefánika sa pripája ku gratulantom. Vysoko si vážime doterajšiu rozsiahlu prácu, ktorú podpredsedníčka našej Správnej rady a čestná členka Spoločnosti Mgr. Mária Gallová doteraz vykonala a ďalej vykonáva pre šírenie pamiatky a ideí M. R. Štefánika. Tešíme sa na pokračujúcu spoluprácu a do ďalších rokov jej prajeme veľa úspechov.

Peter Novotňák, predseda Spoločnosti M. R. Štefánika

NAŠA ÚCTA A VĎAKA

Kvapka času je ako vzácny drahokam na ľudskej dlani.
Na Tvojich dlaniach sa jagajú tisíce diamantov
a osvecujú Tvoju tvár, na ktorej Tvoja mnohoročná cesta
životom vryla svoje znamenia konania dobra pre Tvojich
blízkych i všetkých ľudí dobrej vôle.

Týmito slovami sme v marci 2017 spoločne blahoželali k sviatku narodenia našej Marike. Tieto slová boli súčasne našim poďakovaním za všetky vzácne chvíle, za všetky jedinečné momenty nášho žitia, poďakovaním za jej láskavosť a človečinu, ktorú nám zo svojho vnútra naplno odovzdávala pri každom jednom stretnutí. Poznáme sa v spoločnom putovaní životom už vyše polstoročia, od jej príchodu v roku 1972 do Banskej Bystrice, ktorá sa stala jej domovom. Patrili sme do jedného spoločenstva kultúrnych pracovníkov v krajských kultúrnych inštitúciách, spolu sme sa podieľali na profilovaní výnimočných kultúrnych podujatí, spolu sme oslavovali chvíle keď sa nám darilo, spolu sme sa podieľali na tvorbe výnimočných sviatkov kultúry, ktorými sme prinášali ľuďom okolo seba radosť a potechu na duši. Jej profesijné smerovanie v oblasti astronómie a kozmonautiky i dosahované výsledky počas rokov vo významnej miere ovplyvňovali výchovu a vzdelávanie v mnohých astronomických záujmových krúžkoch na celom Slovensku. Popri tejto náročnej práci sa vedela naďalej vzdelávať a vyštudovať Filozofickú fakultu UK v Bratislave. Vysoko sme si vážili v tom našom spoločenstva kultúrnych pracovníkov aj jej starostlivosť o všetkých pri konaní našich spoločných stretnutí na Vartovke a v rovnakej miere v každom čase aj veľkú starostlivosť o svoju rodinu a výchovu svojich detí.
Počas rokov, ktoré k nám prišli, Marika, ktorá sa stala členkou MS v roku 1969 si v roku 1993 našla svoje miesto aj v obnovenom Miestnom odbore Matice slovenskej a začala sa mimoriadne venovať životu a dielu jedinečnej osobnosti našich národných dejín, Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. Stála pri zrode Spoločnosti M.R. Štefánika, pôsobila v Slovenskej astronomickej spoločnosti SAV, vykonávala rozsiahlu lektorskú činnosť v oblasti prírodných, spoločenských a technických vied, získala certifikát pre spoločenský a diplomatický protokol Medzinárodného diplomatického klubu v Piešťanoch, stala prvou podpredsedníčkou a v roku 2016 aj čestnou členkou Spoločnosti M.R. Štefánika, vedúcou redaktorkou

časopisu Bradlo, laureátkou Ceny Dr. Csereho za populárno-vedeckú činnosť. Jej životným krédom sa stali Štefánikove myšlienky, ktoré počas rokov napĺňala aj verejne pri organizovaní každoročných stretnutí „ Pocta Štefánikovi", venovaných výročiam narodenia i úmrtia M.R. Štefánika v banskobystrickej Sásovej a Rudlovej. Banskobystrických matičiarov preto veľmi potešilo, že Marika Gallová, bola na začiatku roka 2020 nominovaná na získanie ocenenia Slovenka roka v kategórii Médiá a komunikácia. Veľmi pozorne sme sledovali celý priebeh prípravy tohto prestížneho podujatia a verili, že Marike toto ocenenie bude udelené, lebo si ho plným právom zaslúži. K slávnostnému vyvrcholeniu a naplneniu želaní aj banskobystrických matičiarov a určite aj mnohých ďalších však došlo dňa 30. 8. 2020 v historickej budove SND v Bratislave, z ktorého RTVS vysielala priamy prenos a Marika Gallová prevzala bronzovú sošku, ktorej autorkou je akademická sochárka Jana Brisudová a predniesla aj svoj osobný precítený príhovor. Udelenie tohto prestížneho ocenenia banskobystrickí matičiari chápali ako veľkú poctu Marike za všetko to, čomu sa počas svojho doterajšieho života venovala

Život Mariky Gallovej je obrazom statočnej práce, ľudskosti, talentu a dôstojnosti. Marika Gallová v živote je príkladom skromnosti, obetavosti a vernosti myšlienkam M.R. Štefánika i myšlienkam vzniku a poslania národnej ustanovizne Matice slovenskej. Pri každom jednom stretnutí i pri riešení zložitých vecí, z nej bolo cítiť pokoj, pohodu a múdrosť v myslení i konaní. Miestny odbor Matice slovenskej si jej ocenenie titulom Slovenka roka uctil nielen na matičnej pôde, ale aj verejne pred účastníkmi tradičného stretnutia venovaného výročiu prijatia Ústavy SR v Banskej Bystrici dňa 4. 9. 2020 slovami: *„Konajme vždy tak, aby svet nadobudol úctu k nám a ku všetkému, čo pre náš dnešný život i život všetkých ľudí v našej vlasti konáme. Tak, vo svojom živote vždy konala dlhoročná členka Výboru MO MS, podpredsedníčka Spoločnosti M.R. Štefánika a šéfredaktorka časopisu Bradlo Mgr. Mária Gallová, ktorej chcem za nás všetkých na záver našej dnešnej slávnosti k udeleniu významného ocenenia Slovenka roka 2020 v kategórii Média a komunikácia, úprimne poblahoželať a popriať jej v živote všetko najlepšie a najkrajšie. Z úprimnosti našich srdc jej želáme, aby bola aj v ďalšom žití obklopená dobrými ľuďmi, ich láskou a žičlivosťou, energiou a tvorivým životným optimizmom. Nech Pán žehná všetky jej kroky v ďalšom napĺňaní jej plodného života".*

Igor Kovačovič
v mene banskobystrických členov Matice slovenskej

A ďalšie... a ďalšie... a ďalšie...

Z milých gratulácií zostavili
Ladislav Koudelka a Peter Uhlík

Spomienka na nezabudnuteľné stretnutie s generálom M. R. Štefánikom

Obraz generála Štefánika v mojom rodnom dome v Tomášovciach(okres Lučenec) mal dôstojné miesto. V období mojej mladosti som nechápal, že rodičia starostlivo opatrujú fotografiu cudzieho človeka a nie príbuzných. Ako pribúdali roky som začal postupne chápať, kto bol Štefánik a naviac – aký mal vzťah k môjmu otcovi.

Príbeh stretnutia môjho otca so Štefánikom som chcel napísať už v minulosti. Politická situácia však bola taká, že článok by nebolnemohol?! byť uverejnený. Naskytla sa príležitosť vďaka Mgr. Márii Gallovej uverejniť spomienku o tomto stretnutí až teraz v časopise S MRŠ, v BRADLE. Považujem to zároveň ako jeden z darov v mojim 90 – tim narodeninám (10. 03. 1930).

V lete 1918 o osude prvej svetovej vojny už bolo rozhodnuté. Armáda potrebovala chýbajúc e straty vojakov dopĺniť. Jedným z východísk bolo, že do zbrane povolala mladých mužov, ktorí dovŕšili 18 rokov. Medzi nimi bol aj môj otec, Ján Salaj(* 12. 06. 1900). *„Vojenský výcvik trval krátko - začína rozprávať môj otec. Vlakom z Lučenca nás odviezli do Talianska, do mesta Milána. Cesta bola veľmi nepríjemná, trvala celý týždeň. Z Milána nás postupne odvážali na front. Postupne sme si osvojovali, zvykali si na život vojaka v zbrani. Sprevádzali nás veru všelijaké myšlienky, aj také, že domov sa nemusíme vrátiť. Vojenský život…to boli úlohy spojené s frontovými povinnosťami. Pri večernom nástupe sa vždy určovali úlohy budúceho dňa. Raz pri takomto večernom stretnutí veliteľ oznámil, že príde generál Štefánik. Táto informácia nás prekvapila. Uvažovali sme, že prečo práve k nám, čo je za tým, o čom bude hovoriť… Z rozprávania medzi nami vojakmi sme už vedeli, že Štefánik je generál francúzskej armády, že Francúzsko reprezentoval v astronómii, v letectve, v diplomacii. Blížil sa čas príchodu generála. Nás vojakov bolo veľa - Česi aj Slováci - sedeli sme pred malou tribúnou na lúke. Prichádzajúceho generála sme privítali povstaním. Poznali sme ho hneď - od ostatných generálov- Talianov – sa líšil hlavne červenou generálskou čiapkou. Medzi dôstojníkmi, ktorí ho sprevádzali bol najnižší. Stáli sme až do jeho pokynu, aby sme si sadli. Príhovor začal pozdravom a konštatovaním, čo ho k nám priviedlo. Stručne opísal politickú situáciu v Európe, rozpad Rakúsko-uhorskej monarchie a vznik nových štátov. »Aj my, Slováci a Česi budeme mať svoj štát - tak ako o ňom písali T.G.Masaryk a Dr. Beneš.« Zdôraznil, že republika bude samostatný štátny útvar. Keď otec- ale i ďalší vojaci – počuli slovo republika, nevedeli, aký je to útvar."Štefánik vysvetlil, že ak budeme mať republiku, musíme mať armádu." Začali sme chápať zmysel Štefánikovej návštevy medzi nami. Generál pokračoval ďalej." »Kto z vás je ochotný vstúpiť do československej armády, nech podíde bližšie k tribúne.« Otec spomínal, že slobodní muži, ktorí nemali rodinu, záväzky, bez rozmýšľania kráčali k Štefánikovi. Bolo nás veľa, možno dve tretiny z celkového počtu prítomných vojakov. Tí, ktorí sa ešte rozhodovali mali obavy, že ak zostane monarchia naďalej môžu byť prenasledovaní. My, ktorí sme prišli k tribúne a boli ochotní vstúpiť do čsl. armády sme sa postavili do radov. Štefánik prichádzal nám. Stál som v rade medzi vojakmi vyššej postavy. Každého z nás Štefánik oslovil, prihovoril sa nám, spýtal sa odkiaľ pochádzame, či sme zdraví…niektorých poklepal po pleci. Keď už bol blízko mňa, rozmýšľal som, ako ma osloví… a čo mu asi odpoviem. Pociťoval som napätie. Štefánik podišiel ku mne, chytil ma za bradu a spýtal sa „ »Ty sa nebojíš?« Odpovedal som: »Nebojím pán generál, možno nám bude lepšie. Doma sme siedmi súrodenci, živí nás mama, otec nám zomrel, keď som mal ako najstarší trinásť rokov.« Štefánik mi povedal: »Bude nám lepšie, keď budeme mať svoju vlasť, svoju armádu.« Potom pokračoval v ceste a prihováral sa ďalším a ďalším.*

A čo bolo ďalej po odchode generála Štefánika? Ako budúcich vojakov čsl. armády nás ubytovali, dostali sme nové uniformy, odlišujúce sa od uniforiem vojakov monarchie. Po skončení vojny nás priviezli do Bratislavy. Našim veliteľom bol francúzsky generál. Chránili sme územie Bratislavy (Petržalky)…a vlastne môj vojenský život trval v Bratislave do roku 1919 a potom som pokračoval do Brna. Pobyt v Bratiislave v mojom ži vote zanechal veľkú stopu – hoci nepriamo, boli sme svedkami pádu lietadla, v ktorom prilietal generál Štefánik, „svedkami" jeho tragickej smrti.Aký to len život píše osudy… pred polrokom nám generál nadšene hovoril o novej republike, novej armáde. Pád lietadla a jeho smrť zahatali jeho ciele."

To boli spomienky môjho otca na generála Štefánika. Blížil sa rok jeho 70-tych narodenín a veľmi si prial vidieť ešte Štefánikovu mohylu na Bradle. Želanie som mu splnil. Otec položil symbolickú kytičku a pozorne čítal vytesané slová na kamenných stenách mohyly. Domov sme odchádzali spokojní a ja ešte aj v súčasnosti nosím v sebe pocit, že som mu splnil jeho životné želanie.

prof. RNDr. Ján Salaj, DrSc.

LISTY Z PRAHY II. (r. 2021)

Vo vojenskom kostole Sv. Jana Nepomuckého na Hradčanoch sa 19. januára 2021 konala zádušná omša na uctenie pamiatky štyridsiatich dvoch slovenských vojakov a pracovníkov Ministerstva obrany SR, ktorí pred pätnástimi rokmi tragicky zahynuli pri páde vojenského lietadla AN-24, neďaleko maďarskej obce Hejce, počas návratu z operácie KFOR v Kosove. Omšu organizovali slovenské spolky v Prahe z podnetu Spoločnosti generála M.R. Štefánika, z.s.

Spoločnosť Jána Kollára v spolupráci so Spoločnosťou M. R. Štefánika a Slovenským zborom ECAV v ČR pripravila 25. januára 2021 pietnu spomienku k 168. výročiu úmrtia Jána Kollára pri jeho pomníku na Olšanských cintorínoch. Pietna spomienka sa konala za prísnych protiepidemiologických opatrení a moderovala ju tajomníčka Spoločnosti J. Kollára Janka Haluková. Prítomných pozdravil nový veľvyslanec SR Rastislav Káčer, verše zo Slávy dcéry zarecitoval Viliam Paulíny, o živote a diele J. Kollára prehovoril predseda Spoločnosti MRŠ Vojtech Čelko, modlitbu predniesol a prvý verš piesne „Kto za pravdu" horí zaspieval Marián Čop, zborový farár Slovenského zboru ECAV a biskup ECAV v ČR. Janka Haluková odovzdala pozdrav starostky Mošoviec Eleny Krajčovej, spomenula zakladajúcu členku Spoločnosti J. Kollára Blaženku Urbanovú a oznámila úmrtie predsedu Spoločnosti J. Kollára Pavla Číčela. Spolu s M. Vrškovou položili kvety a zapálili sviečku pri pomníku J. Kollára. Na záver sa prítomní odobrali k neďalekému hrobu Vojtecha Vecána, bývalého predsedu Spoločnosti J. Kollára, kde prehovoril V. Čelko a pomodlil sa M. Čop.

V stredu 3. februára 2021, v predvečer nedožitých 95. narodenín Ing. Jozefa Havaša, CSc., čestného predsedu Spoločnosti M.R. Štefánika, položili kvety na jeho hrob v motolskom krematóriu v Prahe 5, syn Jozef Havaš ml., a predseda Spoločnosti M.R.Štefánika v ČR Vojtech Čelko. Uctili tým pamiatku rodáka zo Spišskej Teplice, významného ekonóma a predstaviteľa slovenských aktivít v Prahe. Ing Jozef Havaš, CSc., bol predsedom miestneho odboru Matice slovenskej, neskôr predsedom Klubu slovenskej kultúry a mal významný podiel na založení Domu slovenskej kultúry v Prahe, ktorý vyvíjal aktivity v rokoch 1985-1993. Od založenia Spoločnosti M. R. Štefánika v Českej republike sa až do svojej smrti, 4. augusta 2012, podieľal na jej činnosti.

Aj v čase covidovom si Spoločnosť M. R. Štefánika za prísnych epidemiologických opatrení 4. mája 2021 pripomenula 102. výročie tragickej smrti M. R. Štefánika pri jeho soche na Petříne. Už dopoludnia si pamiatku M.R.Štefánika uctili vencami kvetov prezident republiky ČR, Armáda ČR, Poslanecká snemovňa a Český svaz bojovníků za svobodu. Popoludí pri soche M.R.Štefánika položili vence a kvety veľvyslanec SR v Prahe Rastislav Káčer, delegácia Spoločnosti MRŠ vedená predsedom V. Čelkom, delegácia Československej obce legionárskej vedená predsedom P. Budinským a tajomníkom J. Filipom, tajomníčka Masarykovho demokratického hnutia J. Nevyjelová, vedúci Štefánikovej hvezdárne na Petříne T. Prosecký a senátor M. Hilšner.

Pietna spomienka pri Pomníku venovanom padlým a obetiam 2. svetovej vojny (1939-1945) sa konala 8. mája 2021 v parčíku na Klárove, Praha 1. Akciu organizoval Český svaz bojovníků za svobodu, Sdružení zahraničních vojaků 2. světové války, Sdružení politických vězňů a pozůstalých, Sdružení domáciho odboje a partyzánů a Sdružení Českého národního povstání. Pietny akt sa uskutočnil v obmedzenom počte formou dvojčlenných delegácií. Za Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika sa jej zúčastnil predseda Vojtech Čelko a sprevádzal ho Jiří Riedl, tajomník Masarykovej spoločnosti.

Pietna spomienka Uctenia obetí vojny spojeneckých armád sa konala na Pohřebišti spojeneckých armád v Ďáblicích, Praha 8. Akciu organizoval Český svaz bojovníků za svobodu, Sdružení zahraničních vojáků 2. světové války, Sdružení politických vězňů a pozůstalých, Sdružení domácího odboje a partyzánů a Sdružení Českého národního povstání. Pietny akt sa uskutočnil v obmedzenom počte a za Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika sa zúčastnili členky Spoločnosti MRŠ Janka Haluková a Marta Verébová.

V Mělníku, na fare bola sprístupnená do konca mája 2021 výstava o živote a diele M.R.Štefánika. Predmetom výstavy boli mnohé zaujímavosti – knihy, známky, mince… Výstavou sprevádzala pani Jiřina Kasáčková.

Mgr. Zuzana Bukovská

Našli sme na internete - prečítali sme za vás - Našli sme

ŠTEFÁNIKOVO ČI JAVORINKA?

V súvislosti s dnešným výročím narodenia Milana Rastislava Štefánika som nedávno dostal otázku, prečo po tomto velikánovi nie je na Slovensku pomenovaná nijaká obec, keď máme Štúrovo, Hurbanovo, Sládkovičovo, Moyzesovo, ba aj Matúškovo, Tomášikovo či Palárikovo, nehovoriac o Svätoplukove či Mojmírovciach. Nie je to celkom tak. Pred sto rokmi, 1. októbra 1921, bola založená neďaleko Galanty osada Štefánikov. Vznikla ako vôbec prvá kolónia zriadená česko-slovenskou vládou na základe zákona o pozemkovej reforme, ktorá skonfiškovala pôdu veľkostatkárom (v tomto prípade Esterházyovcom). Prvých kolonistov tvorilo 40 slovenských rodín z Považia, najmä z obcí Papradno, Brvnište, Turie, Strečno a Kunerád. Väčšinu z nich tvorili Slováci, ktorí sa len nedávno vrátili z Ameriky a viacerí z nich tvrdili, že sa tam osobne stretli s generálom Štefánikom. To bol zrejme hlavný dôvod, prečo zvolili názov obce po národnom hrdinovi. Po Viedenskej arbitráži Štefánikov pripadol Maďarsku a slovenských obyvateľov odtiaľto surovo, pod hrozbou smrti, vyhnali. Po vojne sa názov upravil na Štefánikovo, no od roku 1960 sa stala obec súčasťou Galanty ako miestna časť Javorinka. Priznám sa, že dodnes nechápem, prečo sa obec po roku 1989, keď už meno Štefánik nebolo tabu, nevrátila k svojmu hrdému pomenovaniu. Nie je to národnostný problém, je to slovenská obec, ktorá iný názov predtým nemala. Nikde v nej nenájdete ani pamiatku na Štefánika. Bolo by symbolickým vyjadrením úcty k zakladateľom obce i k osobe generála M. R. Štefánika, keby sa pri oslavách 100. výročia osady Štefánikov vrátila Javorinka k svojmu pôvodnému názvu. To by však v prvom rade museli chcieť jej obyvatelia.

Máj 2021 – Spomienkové slávnosti na počesť Milana Rastislava Štefánika

Dňa 3. 5. 2021, predvečer dňa, v ktorom pred 102 rokmi zahynul generál Milan Rastislav Štefánik pri svojom návrate do vlasti, sa konala na Bradle spomienková slávnosť za účasti najvyšších predstaviteľov štátu.
K Mohyle generála Štefánika na Bradle položili vence: prezidentka Slovenskej republiky *Zuzana Čaputová*, predseda Národnej rady SR *Boris Kollár*, ministerka kultúry SR *Natália Milanová*, J.E. veľvyslanec Francúzska v SR *Christophe Léonzi*, predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja *Jaroslav Baška*, generálny biskup Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku *Ivan Eľko*, delegácia vedená štátnym tajomníkom MO SR *Marianom Majerom* a náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálom *Danielom Zmekom*, delegácia primátorov a starostov Brezovej, Myjavy, Košarísk a Priepasného, delegácia Spoločnosti M.R. Štefánika vedená jej predsedom *Petrom Novotňákom* a ďalší predstavitelia štátnej a verejnej samosprávy i jednotlivci.
Po položení vencov privítal všetkých účastníkov spomienkovej slávnosti primátor Brezovej pod Bradlom Jaroslav Ciran. Život a dielo M. R. Štefánika pripomenuli vo svojich vystúpeniach prezidentka SR, predseda NR SR, ministerka kultúry, predseda TSK a generálny biskup ECAV. Na záver pietneho aktu zaznela na Mohyle večierka.
Program Spomienkovej slávnosti pokračoval prehliadkou novovybudovaného INFOCENTRA, ktorý predstavili jeho autori, architekti Martin Šlahor a Miloš Varga. Verejnosť si mohla po oficiálnom predstavení pozrieť videodokument ***„Dušan Samuel Jurkovič – mohyla generála Štefánika na Bradle"*** a panelovú výstavu ***„M. R. Štefánik a tí, čo ho nasledovali"***.
Spomienková slávnosť bola ukončená tradičným regionálnym zapálením vatier v rohoch Mohyly gen. M. R. Štefánika primátorom Myjavy Pavlom Halabrínom a Brezovej pod Bradlom Jaroslavom Ciranom, starostom Košarísk Štefanom Antolom a Priepasného Petrom Czerem. Tým asistovali predseda TSK Jaroslav Baška a predseda Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika Peter Novotňák.

Dr. Jozef Buffa

Podpísanie Memoranda o spolupráci a nová expozícia v Múzeu M.R. Štefánika

V rodnom dome Milana Rastislava Štefánika, ktorý je zároveň sídlom Múzea M. R. Štefánika, sa konali 3. 5. 2021 dve významné udalosti.
Prvou bolo podpísanie ***Memoranda o spolupráci*** medzi Trenčianskym samosprávnym krajom, Spoločnosťou Milana Rastislava Štefánika (SMRŠ), mestami Brezová pod Bradlom a Myjava, obcami Košariská a Priepasné, ktoré deklaruje spoločnú vôľu účastníkov Memoranda pri udržiavaní pamäte na Milana Rastislava Štefánika, rodáka z Košarísk, jedného z najvýznamnejších zakladateľov prvého spoločného štátu Slovákov a Čechov.
Memorandum podpísali predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja ***Ing. Jaroslav Baška***, predseda S MRŠ I***ng. Peter Novotňák***, primátor mesta Brezová pod Bradlom ***Mgr. Jaroslav Ciran***, primátor mesto Myjava ***Pavol Halabrín***, starosta obce Košariská ***Štefan Antol*** a starosta obce Priepasné ***Peter Czere***.
Prijatím tohoto Memoranda bola naplnené úsilie Predsedníctva Správnej rady SMRŠ o zefektívnenie spolupráce pri organizovaní spomienkových podujatí na M. R. Štefánika a udržiavaní spomienkových tradícií. Predseda SMRŠ Ing. Peter Novotňák vyjadril zmysel podpísaného dokumentu slovami: *„Štefánik nás musí zjednocovať, nie rozdeľovať"*.
Pre spomienku na tento významný deň boli účastníkom podpisu Memoranda o spolupráci udelené predsedníctvom SMRŠ *„Pamätné plakety Spoločnosti M.R. Štefánika"* a kniha *„Od Bradla k Bradlu"*, ktorá prezentuje 30-ročnú činnosť Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika.
Po podpise Memoranda o spolupráci začala druhá významná udalosť – **otvorenie novej expozície M. R. Štefánika**. Na úvod položili vyššie uvedení účastníci podpisovania Memoranda o spolupráci spolu s veľvyslancom Francúzska v SR, štátnou tajomníčkou Ministerstva kultúry SR, generálnym riaditeľom Slovenského národného múzea (SNM) a riaditeľom Vojenského historického ústavu (VHÚ) vence k pomníku M. R. Štefánika v nádvorí múzea.

Predseda SMRŠ P. Novotňák pri podpise Memoranda

Po úvodných vystúpenia a prestrihnutí pásky štátnou tajomníčkou Ministerstva kultúry SR Zuzanou Kumanovou a generálnym riaditeľom SNM Branislavom Panisom si výstavu, ktorú pripravili pracovníci SNM – Múzea M. R. Štefánika v Košariskách a VHÚ, prezreli všetci účastníci zhromaždenia.
Expozícia ***„Milan Rastislav Štefánik Generál – osloboditeľ"*** je, ako to uviedol B. Panis vo svojom vystúpení, stvárnením i obsahovou náplňou novou výstavou, pripravenou na základe predchádzajúcich dvoch úspešných výstav v Bratislave a Prahe. Predstavuje Štefánika nielen ako vojaka, štátnika a diplomata, ale aj ako znalca umenia a človeka mnohopočetných záľub. Ponúka doposiaľ nevystavované predmety a prostredníctvom viac ako 400 kusov artefaktov približuje citlivo a zrozumiteľne životný príbeh Štefánika.
Túto výstavu, pri tvorbe ktorej jej autori - Radoslav Ragač, Branislav Panis a Miloslav Čaplovič - využili prvky modernej múzejnej prezentácie, odporúčame navštíviť všetkým naším členom i záujemcom o našu históriu a osobu M.R. Štefánika.
Múzeum M. R. Štefánika v obci Košariská ju sprístupnilo verejnosti 4. 5. 2021, teda symbolicky pri príležitosti 102. výročia tragického úmrtia najvýznamnejšej osobnosti novodobých dejín Slovenska.

Dr. Jozef Buffa

Máj je mesiacom, v ktorom si členovia a sympatizanti Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika položením vencov a kytíc pripomínajú tragickú smrť generála Štefánika. Nie je v našich možnostiach zistiť, kde všade sa tak deje, v ktorom meste či obci sa predstavitelia štátnej správy a samosprávy pri tejto príležitosti zídu s obyvateľmi, ale chceme sa všetkým za túto spomienkou úprimne poďakovať.

Z Klubov SMRŠ

– 29. apríla 2021 položila delegácia mesta Spišská Nová Ves vedená primátorom Pavlom Bečiarikom, spolu s členmi „desaťročného" klubu S MRŠ a členmi P SMRŠ veniec k pamätníku v Spišskej Novej Vsi,
– v podvečerných hodinách 4. mája 2021 položili bratislavskí „klubisti veniec k Pamätníku v Bratislave. Podujatie zorganizovala Nadácia MRŠ a zúčastnili sa na ňom zástupcovia viacerých spoločenských organizácií a verejnosti,
– 4. mája 2021 aj v Piešťanoch položili členovia SMRŠ k plastike M.R.Štefánika veniec. Po slávnosti si členovia našli čas po dlhšom období na malé posedenie,
– 4. mája 2021 v Šuranoch, za účasti primátora mesta Ing. M. Oremusa, prednostky MÚ a riaditeľa MsKS položili veniec k jednej z najstarších sôch M.R.Štefánika,
– 4. mája 2021 na Námestí M.R.Štefánika predstavitelia mesta Brezno a sympatizanti SMRŠ položili veniec k soche generála Štefánika,
– 4. mája 2021 v mestských častiach Banskej Bystrice – v Sásovej a Rudlovej – položili k bustám M.R.Štefánika kytice a vence členovia SMRŠ,
– nitrianski členovia klubu SMRŠ sa zišli 7. mája 2021 na letisku v priestoroch AERO Slovakia a položením venca si uctili pamiatku M.R.Štefánika.
– V deň výročia tragického úmrtia M.R.Štefánika položili v Ivanke pri Dunaji k Pamätníku M.R.Štefánika predseda vlády SR, minister obrany SR s náčelníkom GŠ OS SR, ako aj zástupcovia bratislavského klubu S MRŠ a zástupcovia spoločenských organizácií vence a kytice kvetov,
– 4. mája 2021 predseda Bratislavského samosprávneho kraja Juraj Droba položil veniec k Pamätníku M.R.Štefánika na Pribinovej ulici v Bratislave.

DEŇ ŠTEFÁNIKA V LUČENCI

Aj v školskom roku 2020/2021 sme si pripomenuli odkaz M. R. Štefánika krásnymi sprievodnými podujatiami v rámci Dňa Štefánika v meste Lučenec.
3. mája 2021 vyvrcholili podujatia Spomienkovými oslavami pri Pamätníku M. R. Štefánika v Lučenci, kedy sme si pripomenuli 102. výročie tragického úmrtia M. R. Štefánika za účasti predstaviteľov mesta Lučenec, BBSK, Domu Matice slovenskej v Lučenci, Spolku M. R. Štefánika v Lučenci, miestneho odboru Živeny v Lučenci.
Vyhlásili sme výsledky celoslovenskej výtvarnej súťaže Memoriál M. R. Štefánika Štefánikove cesty za poznaním, ktorú organizujeme ako ZŠ M. R. Štefánika v Lučenci. Témou 8. ročníka boli **Obrazy zo života Štefánika** a výtvarnou technikou **leporelo**. Do výtvarnej súťaže sa zapojilo 9 škôl, 5 lučeneckých a 4 z mimo Lučenca, z Tomášoviec, Trebišova, Bratislavy a Dolnej Lúky. Medzi ocenenými boli aj **Kristína Šrámková, Sára Takáčová zo ZŠ M. R. Štefánika, Trebišov,**

Cenu Spoločnosti M.R. Štefánika získalo leporelo (tretie zhora)

ktoré získali Cenu Spoločnosti M. R. Štefánika so sídlom v Brezovej pod Bradlom. Cenu primátorky mesta Lučenec získal kolektív žiakov I. stupňa ZŠ Vajanského Lučenec a cenu riaditeľky školy kolektív žiakov IV.B triedy ZŠ M. R. Štefánika Lučenec. Ocenené práce boli vystavené aj v OC Galéria Lučenec a následne na prízemí pavilónu A ZŠ M. R. Štefánika Lučenec.
Súčasťou sprievodných aktivít bola aj bežecká výzva, ktorou sme tiež podporili odkaz Štefánika.
Ďakujeme partnerom podujatia, je to dlhodobá krásna a vzácna spolupráca: Mestu Lučenec, Spoločnosti M. R. Štefánika so sídlom v Brezovej pod Bradlom, Spolku M. R. Štefánika so sídlom v Lučenci, MO Matice slovenskej v Lučenci, Živene – miestnemu odboru Lučenec.

Mgr. Gabriela Aláčová, riaditeľka školy

CAPRONI Z PRÚTIA

Noviny MY priniesli zaujímavú správu:
Rodák zo Starej Turej **Ladislav Grambal** spolu so svojim kamarátom, Jaroslavom Rehorčíkom z Rudníka boli naslovovzatí, obdivuhodní majstri. Spoločnými silami uplietli z vŕbového prútia zmenšenú repliku lietadla Caproni Ca 33, v ktorom prilietal na Slovensko 4. mája 1919 Milan Rastislav Štefánik.
Pletenie bolo ich veľkou láskou, našli v ňom zmysel sebarealizácie. Ich výrobky prekročili okolie Starej Turej, Trenčianskeho kraja i Slovenska. Pán Ladislav Grambal bol členom Klubu S MRŠ v Starej Turej. Žiaľ, 14. júla 2021 „odišiel" za svojim kamarátom, Jaroslavom Rehorčíkom, ktorý zomrel v marci t.r. Lietadlo Caproni z vrbového prútia bolo jedným z ich najväčšieho košíkárskeho diela.
Budeme na nich s láskou spomínať.

Viliam Pagáč

Z ČINNOSTI KLUBOV SPOLOČNOSTI M.R. ŠTEFÁNIKA V ROKU 2021

NITRA

Členovia nitrianskeho klubu sa snažili popularizovať prostredníctvom osobného facebookového účtu pietnu spomienku na M.R.Štefánika v priestoroch letiska v Janíkovciach v máji 2021. Dostali sme viac ako 120 lajkov. Tie boli jednak z Nadácie M.R.Štefánika, ale aj od zahraničných autorov, píšúcich o M.R.Štefánikovi. Treba oceniť aj to, že reakcie prišli okrem Slovenska až z 23 krajín.

Ing. Mária Kadlečíková

BREZNO

Breznianska samospráva pod vedením primátora mesta a zároveň predsedu Klubu S MRŠ JUDr. Tomáša Abela PhD., vypracovala plán rekonštrukcie Mestskej veže a obnovy jej okolia. Náklady na obnovu a revi-

talizáciu mestskej dominanty (postavenej v rokoch 1830 – 1833) presiahnu výšku 700 tisíc €. V rámci rekonštrukcie veže bude jedno podlažie venované nášmu národnému hrdinovi generálovi M.R.Štefánikovi, po ktorom je pomenované aj námestie s majestátnou sochou. V rámci prehliadky veže budú mať návštevníci možnosť cez okno vidieť Štefánikovu sochu, ktorej vernú kópiu majú v družobnom francúzskom meste Meudon. Zároveň bude možné ďalekohľadom pozorovať krásy mesta a okolia. Vznikne takto hodnotný historický kultúrno –spoločenský priestor, ktorý bude slúžiť širokej verejnosti a na ktorý sa najviac tešia členovia klubu Spoločnosti M.R. Štefánika

Text: Ing. Milan Kováčik,
foto: Eva Šipošová

BANSKÁ BYSTRICA

Music bar na Striebornom námestí v Banskej Bystrici sa stal v piatok 11.júna 2021 miestom stretnutia banskobystrického klubu S MRŠ. Názov podniku akoby napovedal, že členovia budú naladení na jednu nôtu. Tou sa už v minulosti stalo a naďalej pokračuje úsilie šíriť odkaz významnej osobnosti slovenských dejín, ktorou Milan Rastislav Štefánik bezpochyby zostáva. Stretnutie viedol Ján Miškovič, ktorý sa vo chvíľach, ked ho vystriedali iní rečníci, stal zároveň aj fotografom stretnutia. Program sa členom podarilo naplniť podľa plánov: venovať sa regionálnym aj celoslovenským aktivitám SMRŠ, spolupráci s mestom resp. s inými partnermi. Okrem iného na pláne bola aj voľba nového predsedu klubu, ktorým sa stal Matúš Molitoris. Dobre naladení sa členovia s úsmevom napokon po záverečnej fotografii rozišli, aby sa vrátili späť do svojej každodennosti, v ktorej každý jeden z nich sa v rámci svojich odborných aj tvorivých aktivít snaží priblížiť k pracovitosti a múdrosti M.R.Štefánika.

Dr. Marcel Páleš

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

V dňoch 23. – 25. mája sa v priestoroch Akadémie ozbrojených síl gen. M.R.Štefánika v Liptovskom Mikuláši konalo odborné zhromaždenie duchovných a zamestnancov Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR. Generálny duchovný Ústredia EPS je plk. Mgr. Viktor Sabo (GD), ktorý je členom Klubu SMRŠ v Liptovskom Mikuláši. Aj takto, na prvý pohľad rôznorodá spoločnosť sa dostala ku gen. M.R.Štefánikovi, ktorého meno nesie AOS vo svojom názve.

Do programu rokovania 24. mája bola zaradená pešia túra na chatu M.R.Štefánika pod Ďumbierom. Účastníci sa dopravili autobusom na Čertovicu, odtiaľ vystúpili na vrch Lajštroch a pokračovali ďalej po hrebeni na Štefáničku. Po dobrom obede a krátkom odpočinku pokračovali na Trangošku, kde ich už čakal autobus, aby ich odviezol späť do Liptovského Mikuláša. Na druhý deň 25.mája rektor AOS doc. Ing. Jozef Puttera, CSc. účastníkom slávnostne odovzdal medaile a v príhovore objasnil myšlienku zrodu pochodu k 100. výročiu tragickej smrti M.R.Štefánika. Celé podujatie pozostávajúce zo štyroch etáp bolo postavená na troch pilieroch: poznávacom, športovo-turistickom a historickom. Hlavne historický bol spojený s poznávaním miest spojených s menom M.R.Štefánika.

Na záver zhromaždenia si účastníci stretnutia, i keď s časovým posuno, pripomenuli tragickú udalosť leteckej havárie zo 4. mája 1919 položením kytice kvetov a zapálením sviečky pri buste M.R.Štefánika pred vstupom do areálu AOS.

Ing. Jaroslav Bartánus

VIERKA DUSÍKOVÁ sa raz priznala, že je vlastne šťastným človekom. Splnil sa jej dievčenský sen – stala sa novinárkou aj bez absolvovania štúdia žurnalistiky. Stačila jej odvaha, túžba, vytrvalosť , etika a ľudskosť. Témy aj zaujímaví ľudia, ktorí mali čo povedať, jej samé skákali do života. Z piešťanského regiónu sa v zásade nikam ďalej nepohla, no svet prišiel za ňou. A ona ho vítala a približovala písmom aj obrazom. Oplatilo sa byť poctivou novinárkou.

Za vytrvalosť v hľadaní a podpore dobra v súčasníkoch, priblížovanie ich každodenného života a v jedinenčných okamihoch v ňom, videných len samotnou novinárkou, ako aj nachádzanie nenahraditeľnej človečiny v medziľudských vzťahoch si za celoživotné úsilie Vierka Dusíková prevzala z rúk zakladajúceho člena a predstaviteľa Hospodárskeho klubu SR, Dr. Petra Kasalovského výročnú cenu ***Zlatý biatec 2020***. Uvedené ocenenie je najvyššou poctou členov združenia HK za počiny civilizačné, politické, hospodárske, spoločenské, vedecké, školské, kultúrne, zdravotnícke a športové v Slovenskej republike, ale aj za príkladné konanie v záujme mierového života a pokroku v kvalite vzťahov medzi národmi a štátmi.

Vierka dlhé roky prináša reportáže z Astrofilmu a propaguje našu Spoločnosť M. R. Štefánika.

Srdečne blahoželáme!

Brezová pod Bradlom i Bradlo budú pre návštevy zaujímavejšie…

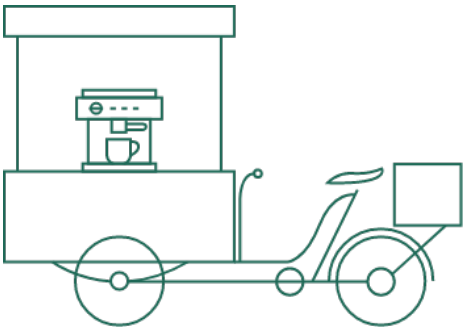

Po Brezovej pod Bradlom bicyklový šiator chodí, pojazdná kaviareň, CAFÉ MILÁNEK si hovorí. Za jej vznikom stojí mladík, ktorému učaroval Milan Rastislav Štefánik.

Café Milánek chce budovať región Štefánik. Slúži ľuďom nie len predajom kávy, ale aj finančnými investíciami do vybraných rozvojových aktivít a projektov v regióne.

Milánek, tak mu mamko v listoch posielaných do ďalekých cudzích zemí a na Košariskách hovorili. Aj vďaka týmto listom sa zachovali jeho vzácne úvahy a predstavy o službe ľuďom. Tento inšpirujúci odkaz jeho žitia sa vrátil späť do Štefánikovho rodiska. Túto pochodeň, prevzala brezovská pojazdná kaviareň.

„Milan Rastislav Štefánik je mojím dlhoročným vzorom. Už dávno predtým, ako kaviareň vyšla do ulíc som vedel, že jej primárnou činnosťou bude spájať ľudí prostredníctvom zážitkov a im slúžiť,“ hovorí Matúš Tomáška, zakladateľ Café Milánek. „Slúžiť, nielen predajom kávy, ale aj finančnými investíciami do vybraných rozvojových aktivít a projektov v regióne. Jedným z takýchto projektov je aj lesná učebňa. Na jej výstavbu prispeje Café Milánek 0,30 € z každej predanej šálky kávy a 1 € z každého predaného 1 kg vrecka kávových zŕn v našom internetovom obchode. “ dodáva Tomáška.

BREZOVÁČIK – každý deň z Námestia M.R.Štefánika sa dostanete na Bradlo vláčikom od 09.35 do 17.35 v hodinových intervaloch.

INFOCENTRUM na Bradle bolo vybudované z financií, získaných mestom Brezová pod Bradlom od vlády SR. Infocentrum bude slúžiť ako dosiaľ chýbajúce potrebné zázemie pre návštevníkov Bradla. Celý objekt je zapustený do terénu. Jeho umiestnenie, tvar, zvolené materiály i stvárnenie jednotlivých detailov plne rešpektujú dominanciu Štefánikovej mohyly a zachovanie chránených pohľadov na ňu.

Infocentrum spolu so zrekonštruovanou a verejnosti opäť prístupnou strážnicou **(CHATOU) Bradlo** a dosiaľ zrealizovanými vegetačnými úpravami sú súčasťou budovania Areálu BRADLO ako miesta Pamäti národa. Ako miesta, rozvíjajúceho naše vlastenectvo a predstavujúce hodnoty našej štátnosti.

PhDr. Matúš Valihora

• Jeho pevná viera, ktorá nikdy nepoznala nerozhodnosť v dobách neistoty alebo skleslosť pri neúspechu, bola absolútne čistá nielen v chápaní, ale i v prostriedkoch.

Vittorio Emmanuele Orlando

• Služby, čo vykonal, nútia uvažovať o všetkých tých, ktoré by ešte mohol vykonať v budúcnosti. Pri pomyslení na jeho koniec, na ten zásah blesku v plnom polete, zaleje dušu horkosť.

Maurice Janin

Odporúčame do Vašej pozornosti nové knihy

1. Musil Miroslav: M.R.Štefánik a vznik Česko-Slovenska v dokumentoch piatich svetadielov" – faktografia s doteraz nezverejnenými dokumentami, ktorá pútavým spôsobom dokazuje svetovú jedinečnosť a výnimočnosť generála Dr. Milana Rastislava Štefánika.

2. Koudelka Ladislav: Československo v roku 1919

3. Steklý Karol, Buffa Jozef: Letec Štefánik a Caproni. Doplnené vydanie knihy. Kniha sa zaoberá vojenskou a diplomatickou činnosťou generála Štefánika v rokoch 1914 -19, ako aj zaujímavosťami o lietadle Caproni a jeho znovupostavení.

4. Kormošová Ružena: Milan Rastislav Štefánik, Z poetického pera autorských spomienok

5. Urban Peter, Kaliská Oľga, Pupák Jozef: „Štefánička – Chata Milana Rastislava Štefánika – Príbehy chaty a ľudí". Zaujímavé čítanie z pera spisovateľov, chatárov, vedcov, umelcov i prostých ľudí, ktorí v nej hľadali nielen azyl, ale aj zábavu, turistiku.

6. Gallová Mária a kolektív: Od Bradla k Bradlu – pamätnica Spoločnosti M.R. Štefánika. Tridsaťročná cesta občianskeho združenia, jej členov a ich činnosť.

7. Plačková Oľga: „Tu sú jeho korene" – po rokoch sa zaujímame všetci o to, kto sme, kde sú naše korene. Lebo je pravdivé ono okrídlené, že bez poznania vlastnej minulosti nebude budúcnosti. V knihe sú „korene rodu M.R.Štefánikovcov".

8. Čemeričková Stanislava: „Ja som Milan" krásna ilustrovaná kniha, určená hlavne pre mladších čitateľov od 5 rokov (našich vnukov). Je písaná veku primerane a mladým čitateľom priblíži život M.R.Štefánika. Ku knihe je pribalená aj omaľovanka.

9. *Zaujímavé brožúrky:*

– Spolok M.R.Štefánika v Lučenci v spolupráci s MO MS v Lučenci vydal zaujímavú brožúru od Jozefa Drenka **„Milan Rastislav Štefánik a Lučenec"**. Je to už tretie rozšírené vydanie, na ktorom technicky spolupracovala a jazykovo upravila PhDr Janka Beráneková. Publikáciu vydali pri príležitosti Roka Štefánika s finančnou podporou Banskobystrického samosprávneho kraja v náklade 500 kusov. Publikácia má 55 strán.

– Mesto Brezno vydalo pri príležitosti 100. výročia tragickej smti národného hrdinu Milana Rastislava Štefánia brožúru s názvom **„Milan Rastislav Štefánik"**.Texty a kompozícia Ľubica Gádošiová, Fotografie: archív Horehronského múzea, archív MO MS Brezno, MÚ Brezno a členovia klubu SMRŠ. Brožúra má 41 strán,

– Balneoologické múzeum Piešťany vydalo brožúru Andreja Bolerázskeho **„Generál Milan Rastislav Štefánik a štefánikovská tradícia v Balneologickom múzeu Imricha Wintera v Piešťanoch"**.

10. Radi upozorňujeme aj na zaujímavú pomôcku pri ceste do stovežatej Prahy: **„Mapa – Praha slovenská"**. Je to sprievodca po miestach spojených so Slovenskom a Slovákmi. Ani by sa možno nezdalo, koľko takých miest je na území Prahy, ktoré sa „ viažu" k Slovensku: galérie, kostoly, reštaurácie, hroby, pamätné tabule… Mapu vydal Slovensko- český klub, z.s s podporou Úradu pre Slovákov, žijúcich v zahraničí. Autormi projektu a textovej časti sú Vojtech Čelko a Vladimír Skalský, autorom mapy Jiří Beneš a grafického dizajnu Jozef Illiaš.

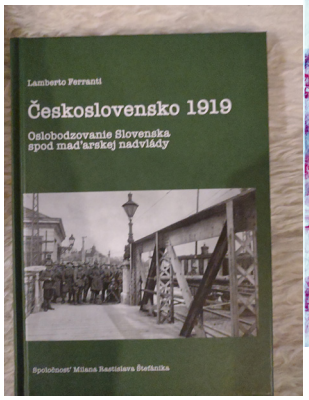

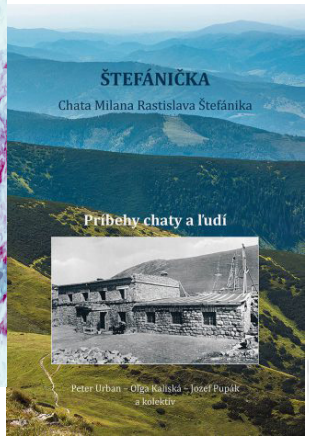

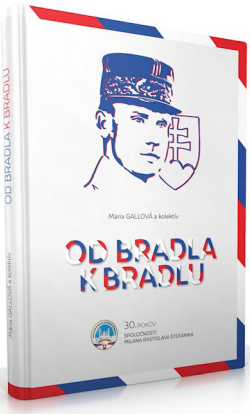

11. NEČAS, Jaroslav (editor) Čs. legie 1914 – 1920. Historie, v boji, každodennost. Brno, Extra Publishing, s. r. o. 2020. 84 strán (A4), fotografie v texte a príloha 77 faksimilií pôvodných dokumentov, zoznam prameňov a literatúry. Informácia o autoroch a zoznam obrazových príloh.

Koncom roku 2020 uplynulo sto rokov od návratu väčšiny príslušníkov Čs. légií z Ruska a to je zároveň aj dátum, keď sa končí rozsiahly projekt Legie 100, ktorý s podporou vlády Českej republiky mal pripomenúť významnú kapitolu českých a slovenských dejín – spoločný boj našich predkov v československom dobrovoľníckom vojsku v zahraničí – československých légiách. Počas viac ako šiestich rokov bolo prevažne zásluhou Československej obce legionárskej (ČsOL) spracovaných viacero výstav približujúcich dejiny légií, vydávali sa knižné publikácie, organizovali sa aj besedy a medzinárodné vedecké konferencie. Najvýznamnejším projektom bolo postavenie a prezentácie Legiovlaku – repliky časti ešalónu, akými sa v Rusku prepravovali a v ktorých často dlhé mesiace žili príslušníci légií. Legiovlak brázdil niekoľko rokov územie Českej republiky a niekoľkokrát navštívil aj významné lokality na Slovensku, okrem iného aj Bratislavu, Zvolen, Banskú Bystricu Vrútky, Košice, Brezovú pod Bradlom atď. Na Slovensku tieto aktivity zabezpečovala partnerská organizácia ČsOL – Nadácia Milana Rastislava Štefánika v Bratislave v spolupráci so Spoločnosťou Milana Rastislava Štefánika v Brezovej pod Bradlom.

Všetky uvedené aktivity pomohli súčasnej generácii v Českej republike a aj na Slovensku oživiť túto slávnu kapitolu našich dejín a pripomenúť zásluhy našich predkov, ktorí sa v bojoch na všetkých svetových frontoch po boku spojeneckých štátov Dohody – Ruska, Srbska, Francúzska, Talianska, Veľkej Británie, Spojených štátov amerických vyznamenali a za vytvorenie nášho spoločného demokratického štátu – Československa, priniesli aj tie najťažšie obete, vrátane svojich životov. O tom, že projekt pojazdného múzea – Legiovlaku bol až nad očakávanie úspešný a pomohol aj pri vyučovaní dejepisu, svedčí jeho návštevnosť (státisíce návštevníkov a stovky škôl) a aj zápisy vo viacerých zväzkoch knihy návštev Legiovlaku.

Celú túto etapu pripomínajúcu sté výročie vzniku a bojov čs. légií dôstojne reprezentuje anotovaná publikácia brnianskeho vydavateľstva Extra Publishing, s. r. o. Čitateľ okrem súhrnného pohľadu na vznik, pôsobenie a význam čs. légií, nájde v publikácii aj faksimile dokumentov a poučenie o príbehu tejto kapitoly našich spoločných dejín. Publikácia sa nezameriava len na oslavovanie légií, ale približuje aj problémy nášho vojska, jeho vzostup a okrem víťazných bitiek informuje aj o čiastočnom úpadku, o dezertéroch aj ťažkostiach jeho pôsobenia často vo veľmi zložitých podmienkach (Sibír, Kolčakov prevrat, vynútené boje s boľševikmi a podobne). Kolektív autorov, medzi ktorými sú aj viacerí sprievodcovia Legiovlaku (Čížek, Maňas, Rusek, Votava) dáva vo svojich príspevkoch zaujímavý a poučný prehľad, ktorý svedčí o tom, že toto obdobie aj po sto rokoch má čo povedať našej súčasnosti a aj budúcim generáciám. Treba vyzdvihnúť aj príspevky Jiřího Charfreitaga, tajomníka ČsOL zodpovedného práve za projekt Legiovlak, Michala Raka, ktorý je hlavným editorom spomienok legionárov v edícii, ktorá má už dvanásť zväzkov a ďalších autorov. Veľmi cenné sú kapitoly Daniely Brádlerovej, špecialistky na hospodárenie légií a otázky ruského zlatého pokladu, znalca legionárskych uniforiem a trojrozmerných artefaktov v archívoch aj múzeách Zdeňka Špitálníka a aj Dalibora Váchu, ktorý sa vo svojich početných publikáciách zameriava aj na často obchádzanú otázku „každodennosti" v živote legionárov.

Je dobré, že pri zostavovaní publikácie o čs. légiách sa nezabudlo ani na Slovákov (kapitola Slováci v Legiích. Bojovníci zpoza Karpat ss. 44 – 45) hoci v podvedomí mnohých je ich podiel často „iba" skromný. Tento nie vždy spravodlivý postoj neberie do úvahy nielen celkom odlišné postavenie českého a slovenského národa v monarchii a ani ich početnosť, ale ani to, že pri každej významnej udalosti – či to boli zjazdy spolkov na Rusi, kde sa bojovalo aj o politické usmernenie nášho spoločného odboja (hlavne presadenie Masarykovho demokratického smeru proti cárofilskému Dürichovi), alebo bitky – Zborov, Bachmač, Čeľabinsk, Transsibírska magistrála, Piava, Dos Alto, Arras, Somme, Vouziers, Terron atď., tam boli vždy aj Slováci a mnohí z nich v bojoch aj padli. Splnili tak výzvu M. R. Štefánika adresovanú Slovákom, že keď už nevynikajú v počtoch, aby vynikli aspoň v statočnosti a v bojoch, lebo sloboda si vyžaduje aj „daň krvi".

Prehľadná publikácia v závere prináša kapitoly o návrate do vlasti, vzniku Československa a bojoch o jeho integritu na Těšínsku a Slovensku a o odkaze légií. Táto publikácia by nemala chýbať v žiadnej významnej knižnici a ani v knižných fondoch univerzít či gymnázií.

PhDr. Ferdinand Vrábel

• Prisaháme, že budeme bojovať dosiaľ, kým nedosiahneme slobodu. My hájime iba svoje a nejdeme na výboje. Chceme mier, ale to musí byť mier slávny a rozhodne nie mier na hrobe malých národov.

• Kto zaobchádza so všetkými rovnako, uráža tých, ktorí sú lepší.

• Nech si každý uvedomý, že pokiaľ sa neoslobodí od sebectva, nie je schopný bojovať za našu vec.

• Spupnosť a nenásytnosť vyvolala túto vojnu. Ničomníkom musí byť alebo slepým, hluchým a pomäteným, kto by tvrdil opak. Dejiny neúprosne vydajú svedectvo pravde.

• Nemusia ísť všetci za mnou, stačí ak pôjdu a budú ma nasledovať všetci čestní ľudia.

Milan Rastislav Štefánik

Naši jubilanti 2020 - 2. polrok

Z objektívnych dôvodov nevyšlo v druhom polroku 2020 Bradlo. Na našich jubilantov sme nezabudli a aj keď oneskorene, na stránkach nášho časopisu im srdečne blahoželáme.

50-ku oslávili

14.8. Svatava Törvényiová z Trenč. Teplíc
28.12. Igor Grolmus z Partizánskeho

55-te narodeniny oslávili

6.10. Peter Dučák z Liptovského Mikuláša
18.11. Alena Poláková zo Starej Turej

60-tich rokov sa dožili

18.7. Jarmila Blanáriková z Brezovej pod Bradlom
18.7. Eva Ušiaková z Brezovej pod Bradlom
21.7. Iveta Makovníková z Piešťan
27.8. Jozef Lomnický z Piešťan
21.10. Jozef Rodina z Krušoviec

65-te narodeniny si pripomenuli

11.7. Bibiana Šivecová zo Spiš. Novej Vsi
17.9. Ladislav Bušta zo Spišskej Novej Vsi
8.11. Jozef Škultéty z Jankovho Vŕšku

K 70-ke sme zablahoželali

3.7. Jánovi Skovajsovi z Dolného Sŕnia
10.8. Márii Gabovičovej z Piešťan
14.8. Ladislavovi Grambalovi zo St. Turej
14.8. Miroslavovi Musilovi z Bratislavy
1.9. Alžbete Šedivej z Brezovej pod Bradlom
13.9. Viere Bartánusovej z Lipt. Mikuláša
30.10. Gabriele Szabóovej z Bratislavy
2.11. Jane Krajčírovej z Brezovej pod Bradlom
9.11. Alexandrovi Slafkovskému z Liptovského Mikuláša
14.11. Márii Grambalovej zo Starej Turej
8.12. Jozefovi Pivarčimu z Holic

Kytica k 75-im narodeninám patrila

10.7. Branislavovi Zruttovi z Myjavy
18.7. Božene Obuchovej z Brezovej pod Bradlom
7.8. Zuzane Obertovej z Prievidze
27.8. Jaroslavovi Bartánusovi z Liptovského Mikuláša
28.8. Oľge Pagáčovej zo Starej Turej
10.9. Marte Zapletalovej zo Starej Turej
30.9. Emílii Čamekovovej z Lubiny
30.10. Anne Jakešovej z Brezovej pod Bradlom
2.11. Ľubomíre Kostercovej z Brezovej pod Bradlom
15.11. Fabiánovi Polákovi z Trenč. Teplíc
26.12. Igorovi Schmidtovi z Bratislavy

80-tich rokov sa dožili

1.7. Emília Brokešová z Trenčína
26.7. Marta Šangálová z Košíc
27.8. Gabriel Čauder z Prievidze
14.9. Marián Grman z Partizánskeho
18.10. Vlasta Navrátilová zo Starej Turej
15.11. Georges Koch z Meudonu
26.11. Eva Gundová zo Žiliny
19.12. Pavel Fábry z Košíc
18.12. Dušan Rázus z Liptovského Mikuláša

K 85-im narodeninám sme blahoželali

20.7. Elene Drškovej zo Starej Turej
15.8. Anne Habánikovej z Trenčína
16.8. Vlaste Robekovej zo Starej Turej
20.8. Zuzane Minárikovej z Trenčína
28.8. Bartolomejovi Holindákovi z Podbrezovej
19.9. Marte Koudelkovej z Prievidze
7.10. Alžbete Bertovej z Košíc
23.10. Jánovi Noskovi z Bratislavy
2.12. Darine Dostálovej z Bratislavy
14.11. Pavlovi Škrinárovi z Prievidze
30.12. Jolane Lamajkinovej z Lipt.Mikuláša

90-tich rokov sa dožili

28.7. Ažbeta Horáková zo Starej Turej
29.7. Marta Naštická z Trenčína

95 rokov sa dožil

2.12. Branislav Tvarožek z Bratislavy

Naši jubilanti 2021 - 1. polrok

50-ku oslávil

8. 3. Rastislav Jakubek z Trenč. Teplíc

55-te narodeniny oslávili

4.2. Marián Sersen z Hlohovca
6.4. Peter Križan zo Skačan
7.4. Ľuba Adamská z Dudiniec
18.4. Ingrid Filipová z Brezovej pod Bradlom
6.6. Slavomír Brza z Dudiniec
20.6. Agneša Setničková z Lučenca

60-tich rokov sa dožili

21.2. Jozef Preťo z Partizánskeho
25.5. Helena Kaková z Hornej Súče

65-te narodeniny si pripomenuli

6.1. František Sejút zo Spiš. Novej Vsi
19.1. Vladimír Mikunda z Bratislavy
9.2. Eva Pastorková z Trenč. Teplíc
21.4. Slavomír Manga z Bratislavy
22.4. Vojtech Polóny z Oslian
25.5. Janka Hargašová z Nového Mesta nad Váhom
20.6. Jozefína Sénášiová z Trenčína

K 70-ke sme zablahoželali

20.2. Milanovi Bridžákovi z Bratislavy
9.3. Tiborovi Bôrikovi z Piešťan
17.3. Amálii Bartošovej z Liptov. Mikuláša
26.3. Jolane Janíčkárovej z Bidoviec
29.3. Anne Noskovej z Brezovej p. Brad.
15.4. Vladimírovi Bajzovi z Brezovej p. Br.
17.4. Ľubomírovi Bečkovi z Bojnej
7.5. Viliamovi Širokému z Nitry
5.6. Milanovi Vigašovi z Banskej Bystrice

Kytica k 75-im narodeninám patrila

19.1. Anne Porubskej z Vrbového
25.1. Darine Novekovej z Košíc
26.1. Petrovi Erghovi z Piešťan
22.2. Dušanovi Švorcovi z Piešťan
13.3. Antonovi Jurákovi z Trenčína
18.3. Gabriele Kazdovej zo Starej Turej
18.3. Alžbete Kučerovej zo Starej Turej
20.3. Jánovi Šubovi z Brezovej p. Bradlom
27.3. Márii Ducárovej z Prievidze
15.4. Zdenke Matejkovej z Lipt. Mikuláša
16.4. Emilovi Šimovi z Piešťan
14.5. Elene Líškovej z Malého Záluzia
29.5. Milanovi Uhlíkovi zo Starej Turej
18.6. Dušanovi Bakošovi z Bratislavy
19.6. Valérii Gandelovej z Dudiniec
21.6. Anne Hruškovej z Brezovej p. Brad.
23.6. Božene Reptovej z Brezovej p. Br.

80-tich rokov sa dožili

3.2. František Hos zo Spišskej Novej Vsi
20.2. Alžbeta Škrovánková z Trenč. Teplíc
10.4. Daniel Ďuračka z Bánoviec n. Bebr.
6.5. Štefan Luby z Bratislavy
19.5. Igor Štubňa z Nitry
24.5. Erika Antalová z Piešťan
5.6. Dušan Podhorský z Bratislavy
15.6. Milan Kosterec z Brezovej p. Brad.
9.6. Anna Pavelková z Brezovej pod Bradlom
19.6. Zora Maixnerová z Lipt. Mikuláša

K 85-im narodeninám sme blahoželali

3.1. Emilovi Fuskovi z Malého Záluzia
18.2. Jánovi Jorík z Brezovej pod Bradlom
8.3. Eve Nikšovej z Bratislavy
17.3. Jiřímu Grygarovi z Prahy

95 rokov sa dožil

11.6. Anton Kollár z Trnavy

Krásnych 100 rokov oslávil

27.4. Karol Steklý z Trenčína

Janka Haluková - jubilantka Spoločnosti M.R. Štefánika v ČR

V Bradle, ako spolkovom časopise, nie je zvykom tajiť vek. Nakoniec väčšina spolkárov pôsobí už vo veku, keď má na tieto aktivity viac času, aj životných skúsenosti a tiež vie, prečo má zmysel odkrajovať si na ne z voľného času.
Sedemdesiatnička Janka Haluková je s pražskými Štefánikovcami spojená od začiatku ich aktivít. Podnet k nim vznikol v Dome slovenskej kultúry v Prahe, pri dnes už legendárnom seminári v máji 1989, keď po rokoch bolo možné prvýkrát spomenúť niektoré zo Štefánikových výročí a tento krát to bolo sedemdesiat rokov jeho tragického úmrtia. Vtedy bola zamestnankyňou Domu slovenskej kultúry a pomáhala pri organizovaní celodenného seminára. V neskorších rokoch sa organizačne podieľala na zabezpečení všetkých významnejších akcií, či už išlo o pravidelné stretnutia pri Štefánikovej soche

na pražskom Petříne, alebo pri organizácií exkurzií po Štefánikových stopách, vo Francúzsku, v Maďarsku, alebo na Slovensku. Nikdy nezastávala žiadnu funkciu v našom spolku, ale o to bolo výraznejšie jej pôsobenie. Vzhľadom na našu spoluprácu s inými spolkami či inštitúciami využívame jej skúsenosti tajomníčky Spoločnosti Jána Kollára v ČR, alebo presbyterky Slovenského evanjelického a.v. cirkevného zboru pri chráme sv. Michala, V Jirchářích v Prahe 1. Svojou prítomnosťou vždy byť tam, kde je to potrebné, ochotou poradiť, či konkrétne pomôcť nápadmi, ako riešiť neočakávaný problém či situáciu, si c slovenskej spoločnosti v Prahe, získala úctu a rešpekt. Ja sám ju poznám od roku 1985 a od tej doby sme sa spolu podieľali na akciách, kde preukázala svoje schopnosti. Za tieto aktivity jej v mene Spoločnosti M. R. Štefánika v Českej republike úprimne ďakujem a gratulujem.

PhDr. Vojtech Čelko

Jubileum Štefana Lubyho

V máji tohto roku sa dožil osemdesiatky prof. Štefan Luby, čestný člen Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika. Svoj život „strávil" v elektronike a fyzike, ktorú vyštudoval roku 1963 na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave. Po krátkom pôsobení v Košiciach spojil svoju cestu so Slovenskou akadémiou vied, kde v Elektrotechnickom ústave SAV vytvoril vedeckú školu spoľahlivosti integrovaných obvodov, obhájil hodnosť CSc. a DrSc. Od roku 1984 viedol jednu dekádu ako riaditeľ Fyzikálny ústav SAV. V Predsedníctve SAV pôsobil deväťnásť rokov, z toho pätnásť rokov ako predseda SAV. Akadémia prešla v tomto období hlbokou transformáciou, zaviedli sa periodické hodnotenia ústavov a ich akreditácie, zdokonalil sa grantový systém, vedecká produkcia sa zvýšila napriek poklesu počtu pracovníkov na polovicu. Podstatné však bolo, že v trpezlivých rokovaniach a po sedemnásobnom predložení návrhu nového zákona o SAV sa v roku 2002 podarilo v Národnej rade SR prijať tento i ďalšie zákony. Po dvanásť rokov trvajúcich porevolučných prekáračkách si vysoké školy, SAV aj rezortné výskumné ústavy našli v systéme slovenskej vedy svoje miesta a vzájomné väzby. Po ukončení svojej misie v Predsedníctve SAV sa Š. Luby vrátil na vedeckú dráhu a pokračoval vo svojom výskume polovodičov, elektronických súčiastok, laserových technológií a nanotechnológií.
Štefan Luby však patrí aj do komunity, ktorá nadväzuje na dielo a tradície Milana Rastislava Štefánika. „Štefánikovské" gény zdedil po svojej matke, ktorá po strate otca v prvej svetovej vojne časť mladosti strávila u svojej tety a uja, farára na fare v Košariskách. Ešte ako dôchodkyňa tam so svojim synom chodievala zastaviť sa na hrobe svojich pestúnov a pripomenúť si slávne časy budovania Bradla. Tieto okolnosti sa prejavili aj v literárnej tvorbe prof. Lubyho, ktorý sa k osobnosti M. R. Štefánika opakovane vracia. Popri vedeckej práci sa jeho druhou životnou trajektóriou stala literatúra faktu. Vydal doteraz pätnásť kníh, napr. trilógiu „Moji intelektuáli I – III", niekoľko kníh vedeckých cestopisov, aj knihu „Legendy a inšpirácie", v ktorej sa v kapitole *Na hojdačke dejín* zaoberá osudom nášho národného hrdinu. Naposledy, v roku 2020, to bola kniha osemnástich autorov „Slovenské vesmírne odysey"

(VEDA, vydavateľstvo SAV). Editoval ju spolu s B. Peťkom a vrátili sa v nej k *Misii Štefánik*, vedeckému programu letu prvého slovenského kozmonauta Ivana Bellu do vesmíru. Prof. Luby pravidelne prispieva do Bradla a vystupuje na konferenciách našej Spoločnosti.
Za svoju vedeckú tvorbu aj spoločenské a literárne aktivity bolo ocenený Pribinovým krížom I. triedy, Krištálovým krídlom, štyrmi čestnými doktorátmi doma a v zahraničí, laureátom Identifikačného kódu Slovenska, mnohými medailami a cenami vrátane Národnej ceny Vojtecha Zamarovského za prínos k literatúre faktu v roku 2020.

Zo životopisu Karola Steklého

Karol Steklý, čestný člen Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika, oslávil dňa 27. apríla 2021 svoje sté narodeniny.
Narodil sa v Trenčíne v rodine bývalého talianskeho legionára, ktorý začiatkom roku 1919 prišiel z Čiech na Slovensko pomôcť vytláčať maďarské jednotky z územia Slovenska.
Po skončení základnej školy sa vyučil za zámočníka. Na jar 1942 bol odvedený do armády a v októbri narukoval do ženijnej školy v Novom Meste nad Váhom. Po jej ukončení bol v auguste 1943 odvelený na ruský front. Na začiatku bol u jednotiek na Ukrajine, neskôr u jednotiek na území dnešného Bieloruska. Nepobudol tam dlho, lebo ich divízia bola reorganizovaná na brigádu a nakoniec prevelená do Talianska.
Do obnovenej ČSR sa vrátil až v auguste roku 1945 a bol zaradený do útvaru v Malackách. Po krátkom čase ho prevelili do ženijnej školy v Komárne, kde bol ako inštruktor výcviku až do konca roku 1945, kedy bol prepustený do civilu.
Začiatkom roku 1946 odišiel na základe celoštátnej výzvy pracovať do Mostu, kde pracoval 10 rokov v Severočeských uhoľných doloch. Po návrate domov začal pracovať ako zámočník v ZŤS Dubnica nad Váhom. Popri zamestnaní vyštudoval večernú priemyselnú školu. Po jej ukončení bol zaradený medzi špecialistov a pravidelne bol vysielaný závodom do zahraničia na montáže zariadení, vyrábaných ZŤS.
Dôchodkový vek dosiahol pán Steklý v roku 1981, ale neodišiel na zaslúžený odpočinok a pracoval v pôvodnej práci až do konca roku 1989.
Ani potom neodpočíval, ale zapojil sa ako člen aktívne do činnosti pobočky Slovenského leteckého zväzu v Trenčíne. Neskôr začal spolupracovať s pracovníkmi Vojenských leteckých opravovní v Trenčíne pri stavbe repliky lietadla CAPRONI Ca-33. Maketa tohoto lietadla v skutočnej veľkosti bola stavaná ako pamiatka na generála M.R. Štefánika, ktorý na tomto type lietadla tragicky zahynul 4. 5. 1919 pri Ivanke pri Dunaji počas návratu domov z Talianska.
Hlavnou úlohou pána Steklého bolo, vzhľadom na jeho znalosť talianskeho jazyka i prostredia, zabezpečiť dokumentáciu tohoto typu lietadla, bez ktorej nebolo možné pokračovať ďalej. Bol to medzník v jeho živote a od tej doby sa začal výrazne zaujímať o život a dielo M. R. Štefánika.
Začal vyhľadávať a študovať rôzne zdroje k lietadlu Caproni Ca-33, navštívil letecké múzeá v Taliansku a podarilo sa mu zoznámiť s „tými správnymi ľuďmi", zanietenými pre historické lietadla. Práve cez nich sa dostal až k barónke Caproni, dcére konštruktéra tohoto lietadla. Niekoľkokrát ju navštívil a ona nakoniec navštívila Slovensko a v Trenčíne si prezrela rozpracovanú maketu. Na základe veľmi dobrých vzťahov s barónkou Caproni a jej bratom sa mu podarilo získať nielen pôvodnú technickú dokumentáciu, ale aj zapožičať originál motora a chladiča, ktoré boli využité ako vzory na ich výrobu pre maketu Ca-33. Nakoniec mu boli venované barónkou Caproni tri originálne vrtule.
Vďaka vytrvalej práci pána Steklého, ktorý systematicky zbieral všetky údaje, vyhľadával informácie, kontakty, upevňoval vzťahy a koordinoval činnosť so skupinou odborníkov v LOT, bola replika lietadla Caproni Ca-33 v pôvodnej veľkosti úspešne dokončená.
Stavba tohoto lietadla trvala 15 rokov (1994-2009) a len vďaka zanietenej práci mnohých jednotlivcov, šťastným náhodám, vysokokvalitnej práci pracovníkov LOT a pomoci vtedajšieho riaditeľa Ing. Antona Ziga, mohlo byť postavené lietadlo identické s originálom. Je to len tretí existujúci exponát tohoto typu lietadla na svete.
Po dokončení bola replika lietadla zaradená medzi exponáty Vojenského múzea v Piešťanoch a v súčasnosti sa nachádza v odletovej hale Letiska Milana Rastislava Štefánika v Bratislave.
Pán Steklý využil získané informácie a poznatky o lietadle Caproni Ca-33 i o generálovi M.R. Štefánikovi a v roku 2001 vydal na vlastné náklady knihu „Letec Štefánik a Caproni". Vzhľadom na dopyt po tejto knihe – bolo vydaných menej než 200 kníh – začal v marci 2020 pracovať aj s bývalým vojenským novinárom Jozefom Buffom na 2. rozšírenom vydaní tejto knihy, ktorá bola v spolupráci so Spoločnosťou Milana Rastislava Štefánika nakoniec vydaná začiatkom novembra 2020.

Pán Karol Steklý sa narodil a prvé roky svojho života strávil v bývalých Masarykových kasárňach v Trenčíne a do vienka dostal veľmi blízky vzťah k vojakom, armáde, oddanosti spoločnosti, poctivosť, vytrvalosť, záujem o techniku a hlavne nesmiernu pracovitosť. Celý svoj dlhý život sa týmto ideálom nespreneveril. Aj teraz, ako storočný, sa denne venuje príprave podkladov na vydanie ďalšej knihy, prezentujúcej generála PhDr. M. R. Štefánika ako výnimočnú osobnosť našich novodobých dejín.

Dr. Jozef Buffa

Všetkým oslávencom, členom a sympatizantom SMRŠ, čitateľom BRADLA srdečne blahoželáme! (Ak nedopatrením došlo k zámene mien, prípadne neuverejneniu gratulácie členom SMRŠ – ospravedlňujeme sa. Mohlo sa tak stať aj vinou komunikácie s členmi SMRŠ).

Kto kráča energicky a vedomý si cieľa, ovláda svoj život takmer úplne.

M.R.Štefánik

Vedecké práce dr. Milana Rastislava Štefánika z pohľadu súčasnej astronómie

(Pokračovanie z čísla č.75/2018)

4. Pozorovanie zatmenia slnka zo 17. apríla 1912

Toto zatmenie bolo hybridné, teda prstencovo-úplné. Štefánik ho pozoroval v Cormeilles-en-Paris, kde ako úplné, podľa Štefánika trvalo len 3,6s (podľa súčasných výpočtov J. Xubiera len 2,6 s). Pomocou 15 cm objektívu (Schaerov refrakto-reflektor) sa pokúšal fotografovať slnečnú korónu *„... posmelený svojimi pozorovaniami, podniknutými predošlého roku na Vavau (súostrovie Tonga), kde sa mi podarilo vidieť, hoci slabo, zelenú čiaru koróny, dokonca dve minúty po totalite, pozerajúc sa na spektrum cez špeciálny zelený filter, ktorý skoro úplne pohlcuje vyžarovanie viditeľného spektra okrem žiarení, nachádzajúcich sa v blízkosti čiary vlnovej dĺžky 5303"*. (Komentár 1).

Ďalej sa v článku píše, že urobil dve expozície s trvaním ½ s sekundy, jedna v čase úplného zatmenia, druhá 35 sekúnd po treťom kontakte. Výsledok: *„Prvý snímok neodškriepiteľne ukazuje prstencovitosť ... vnútorná koróna je na snímku viditeľná ako tenký prsteň, ktorý obtáča slnečný kotúč, prsteň ukazuje miestami účinky iradiacie, ktoré možno ľahko rozoznať od koróny. Druhý snímok, získaný po treťom dotyku, ukazuje kosák jasného Slnka s tmavým mesiacom, úplne a zreteľne ohraničených a premietnutých na trocha svetlejšom základe slnečnej koróny.*

Spektrograf, ktorým som sa pokúsil fotografovať spektrum koróny, i pri všetkých predchádzajúcich opatreniach, mi dal iba negatívny výsledok.

Podľa zrakových pozorovaní sa mi zdalo, že zbývajúci slnečný prsteň bol symetrický, boli sme teda v bezprostrednej blízkosti stredovej čiary. ... Nezbadal som ani korónu, ani protuberancie okolo Slnka, ktoré vo chvíli maxima zatmenia žiarilo mdlým svetlom, dodávajúc prírode smutného razu". (Komentár 2).

Komentár:

1. Škoda, že Štefánik nikde bližšie neopísal, aký to bol filter. Môžeme len predpokladať, že bol úzkopásmový, lebo Štefánik s filtrami na Meudone experimentoval a v jednom článku o filtroch napísal, že *„... keď filter prepúšťa iba obmedzenú čiastku spektra pozorovanie tejto oblasti sa uľahčí veľmi zreteľným zoslabením pozadia, od ktorého sa odráža"*[4]. (Príspevok k štúdiu infračerveného spektra). Ako uvádzam vyššie, pozoroval (na Vavau) *... „zelenú čiaru dokonca dve minúty po totalite"*. Domnievam sa, že je to veľmi ťažké nielen v bielej koróne a v zelenej koróne to nie je možné. Teoreticky môžeme pripustiť, že ak by priepustnosť filtra bola menšia ako je pološírka emisnej spektrálnej čiary 530,3 nm, povedzme 0,04-0,05 nm, potom by sa snáď mohlo dať svetlo zelenej koróny, ak by bolo dostatočne silné, po treťom kontakte krátko vidieť (niekoľko sekúnd). Nechce sa mi ale veriť, že v tej dobe mohol taký filter Štefánik vyrobiť. Predpokladám teda, že ak Štefánik niečo po treťom kontakte pozoroval, mohla to byť biela koróna, ktorej intenzita je silnejšia ako emisnej koróny. Taktiež sa mi zdá, že pozorovanie bielej koróny dve minúty po úplnom zatmení je horná hranica s tým, že vieme, čo tam je a chceme to vidieť (vychádzam po zhliadnutí viacerých videí zo zatmenia).

2. Tieto slová protirečia tomu, čo Štefánik v článku napísal vyššie, ale ja ich považujem za hodnoverné bez toho, aby som ich ďalej komentoval.

5. Pozorovania, vykonané na vrchole Mont-Blancu od 31. augusta do 5. septembra 1906 (spoluautor A. Ganskij/Hansky – pracovník pulkovského observatória, ktorý v danom čase pôsobil v Meudone a v roku 1908 sa utopil v Čiernom mori, pár dní neskôr, ako tam „dostal" observatórium).

Uvedené obdobie v úvode článku autori označujú za výnimočne priaznivé. V článku sa zmieňujú o pozorovaniach Slnka, Merkúra, Venuše a Jupitera. Nižšie uvádzam stručný výťah ich pozorovaní a komentár.

a. Merkúr – *„na povrchu sa dali rozoznať tri tmavé škvrny – jedna uprostred terminátora a dve iné, menšie pri východnom okraji planéty"*. Nie je možné identifikovať, ktorý kráter pozorovali. Okrem toho, na záberoch z Hubbleovho ďalekohľadu je na pevnom povrchu Merkúra viac jasných, bielych plôch, ako tmavých.
b. Jupiter – opisujú dynamiku jednotlivých útvarov na plynnej planéte v blízkosti rovníka, ktorá tam naozaj je a v súčasnosti ju najdokonalejšie zobrazujú pozorovania z JUNA.
c. Venuša – robili zákresy a z nich sa pokúsili odvodiť jej rotáciu. Ich záver: *„Venuša by sa mohla otáčať rýchlejšie ako Zem"*. Poznamenávam, že Venuša je sústavne pokrytá hustou vrstvou mrakov, farebne dosť monotónnych. Zmena tvarov, ktoré zakreslili Ganskij a Štefánik je spojená s výskytom vetrov, ktoré sa v najvrchnejšej časti atmosféry pozorujú a dosahujú rýchlosť okolo 300 km/hod, v dôsledku čoho sa na rovnakom mieste objavia za 4-5 pozemských dní. Rotácia Venuše bola objavená až v roku 1962 na základe rádiových pozorovaní jej povrchu a trvá 224,7 pozemských dní; naviac, rotuje retrogradne, teda od východu smerom na západ. Slnko na Venuši vychádza na západe a zapadá na východe.
d. Slnko – *... „na pozorovanie Slnka použili sme veľký 12 palcový ďalekohľad, ktorý nám dával dokonalé obrazy: okraje Slnka ostávaly veľmi pokojné, daly sa zreteľne vidieť všetky podrobnosti jeho povrchu, ako póry, granule, penumbra škvrn a* ***veľmi jasné body, roztrúsené po celom povrchu Slnka***". V knihe Astronóm Milan Rastislav Štefánik [3] som vyslovil domnienku, že ich ***„jasné body"*** sú tie jasné body, ktoré dnes poznáme ako jasné koronálne body. Jasné koronálne body sa začali najprv pozorovať z kozmického priestoru v röntgenovej (70-té roky XX-tého storočia) a neskôr aj v EUV oblasti spektra (okolo roku 2000). Ich šírka je okolo 10 tisíc km, čiže sú asi 10 krát väčšie ako granuly a ich životnosť je asi 1 deň. Sú roztrúsené po celom povrchu Slnka a ako ukazujú posledné analýzy, mnohé z nich sú identické s jasnými útvarmi na magnetogramoch, ktoré sa pozorujú na družici Solar Dynamics Observatory v spektrálnej čiare 617,3 nm (Fe I). Jasné koronálne body dnes predstavujú malé, intenzívne bipolárne oblasti magnetického poľa na Slnku. Kvalitný zrak Štefánika, výnimočné pozorovacie podmienky na Mont Blancu, boli zárukou toho, že jasné body obaja naozaj videli. Neverím, že by si obaja boli dovolili napísať niečo, čo nevideli. Ak je to, čo som napísal, pravda, potom Štefánik a Ganskij boli prví, ktorí sa zmienili o jasných bodoch na Slnku.

Záver

I keď Štefánik trvalo a sústavne v astronómii nepracoval (dôvodov je viac), rozhodne nebol „outsiderom". O problémoch vo výskume Slnka a koróny mal dostatočne dobrý prehľad, čo dokazujú aj jeho experimenty, opis pozorovaných javov a úvahy, ako niektoré pozorované javy vysvetliť, napr. nižšiu svietivosť koróny a pod. Pri hodnotení jeho článkov treba vziať do úvahy aj to, v akom stave bola vtedajšia slnečná astronómia. Porovnal som si niektoré Štefánikove práce s podobnými prácami tej doby a v popise pozorovaných javov v ničom nezaostávajú. Ba možno ich prednosťou je, že síce sú stručné v porovnaní s inými článkami, ale zato sú výstižné. Nepochybne boli prínosom pre poznanie Slnka, Venuše, telurických čiar a Jupitera danej doby.

Za zmienku stojí aj jeho zápis o zmene hranice zvieratníkového svetla, ktorú pozoroval počas plavby na Tahiti v roku 1913 a ktorú dával do súvislosti so slnečnou aktivitou, ktorá sa potvrdila až v 30-tých rokoch minulého storočia. Škoda, že svoje pozorovanie nepublikoval.

Záhadou pre mňa ostáva Štefániková zmienka *„... mám katalóg planetárnych hmlovín na 50-tích hárkoch!"*[3], ktorú uvádza v liste z roku 1912. List adresoval riaditeľovi hvezdárne v Meudone p. H. A. Deslandresovi, v ktorom ho žiadal o povolenie v Meudone pracovať. (Deslandres sa stal riaditeľom v Meudone, po smrti J. Janssena koncom roka 1907, a Milloschaua a Štefánika vyhodil na ulicu).

Žiada sa ešte dodať, že Štefánik po navrate z Tahiti (1911) z vedeckých dôvodov navrhoval a obhajoval výstavbu hvezdárne na južnej pologuli – na Tahiti (realizovala sa za iných podmienok a na inom mieste až v 60-tych rokoch minulého storočia); na jeho podnet sa realizovala rekonštrukcia hvezdárne v Quite (1913) a bol zakladateľom vojenskej meteorológie vo francúzskom letectve (1915).

RNDr. Vojtech Rušin, DrSc.

Zoznam použitej literatúry: viď Bradlo č. 75/2018

ODIŠLI Z NAŠICH RADOV

Spomienka na MUDr. h. c. JÁNA CIRANA

Ján Ciran (*4.2.1930), pochádzal zo známej rodiny z Brezovej pod Bradlom.
Od roku 1954 pracoval v Kovových tkaninách. Staršej i strednej generácii ostal v pamäti ako šéf podnikovej kaviarne na Fortni a dlhoročný športový funkcionár. Bol predsedom TJ Bradlan, potom futbalového oddielu a nakoniec vedúcim A mužstva. S manželkou Alžbetou sa podieľal aj na aktivitách klubu turistov… Až potiaľ všetko ako v bežnom životopise.
Z Ciranovho životného curricula však je už menej známa jeho zložitá, až bizarná mladosť. Po vychodení piatich tried v rodisku, prijali ho v roku 1941 na žilinské reálne gymnázium. Po oslobodení a obnovení Československa prestúpil do Piešťan, kde i maturoval. V roku 1949 bol prijatý na Lekársku fakultu Univerzity Komenského. Po dvoch semestroch ho pre politické dôvody zo školy vylúčili. Nasledovalo preradenie do výroby vo Vagónke Poprad, nezákonný proces a triapolročné väzenie. Prešiel celami v Poprade, Leopoldove a Jáchymove. Z trestaneckého lágra „Svornosť" v Ostrove pri Karlových Varoch sa po amnestii vrátil domov 1. júna 1953. Čakala ho ešte vojenská služba u povestných čiernych baronov (PTP), ale aj ženba a pracovné zaradenie. Na roky prežité v brezovskej fabrike Kovové tkaniny n. p., spomína len v dobrom. V 66 rokov trvajúcom manželstve s Alžbetou Bzdúchovou, sa tešil zo synov Jána, Branislava, neviest, vnúčat a pravnúčat.
Jubilant bol i zostal známy svojím demokratizmom, optimizmom a pozitívnym prístupom k životu. Po novembri 1989 stal sa komunálnym poslancom za Demokratickú stranu a členom Výboru, dnes Dozornej rady Spoločnosti M. R. Štefánika. Bol plne občiansky rehabilitovaný. V roku 1992 mu Univerzita Komenského udelila čestný doktorát – medicinae universae doctor honoris causa. Prijal ho ako morálnu satisfakciu za nespravodlivosť, ktorá ho v živote postihla. Ján Ciran zomrel vo februári 2020.

Mgr. Peter Uhlík

FEDOR MIKULČÍK

"Počítač je pre mňa stále len nástroj, ako napríklad ceruzka. Som presvedčený, že tužka i štetec zostanú aj pri pokroku a zmenách výtvarných postupov nenahraditelné." (Fedor Mikulčík)

Nečakane, vo veku 67 rokov zomrel 6. novembra 2020 ilustrátor, grafický dizajnér a typograf Fedor Mikulčík. Naposledy žil a pracoval v Košariskách, rodisku svojich predkov po meči. Opustil nás nadaný majster svojho remesla, ľavicovo zmýšľajúci intelektuál, človek morálnych kvalít a priateľ, ktorý bude chýbať nielen rodine, ale aj širokému okoliu… Evanjelickú odobierku podľa novozmluvného biblického textu Ján 16, 5-7, vykonali na brezovskom cintoríne manželia Lívia a Ján Lichancovci, spolu s kantorom Miroslavom Papánkom. Za širokú rodinu sa so zosnulým dojemne rozlúčil švagor Peter Varsík.
Fedor Mikulčík sa narodil 28. marca 1953 v Trenčíne. Detstvo prežil na Poriadí a v Brezovej pod Bradlom, kde ukončil základú školu. Po maturite na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave sa viackrát pokúšal dostať na Vysokú školu výtvarných umení. Pre "zlý" otcov kádrový profil, nebolo mu dovolené študovať na vysokej škole a zdedený umelecký talent po matke rozvinúť.
Z vojenskej prezenčnej služby sa vrátil k práci na „propagačnom oddelení" v národnom podniku Kovové tkaniny, neskôr premenovanom na Pružinárеň a strojáreň Brezová pod Bradlom (PSB). Po svadbe s Vierkou, rodenou Varsíkovou, tešili sa spolu z dcéry Aničky a syna Janka.
Po zmene režimu v novembri 1989 sa jeho oddelenie pretransformovalo na samostatnú firmu LINEA - grafická dielňa, s. r. o., Dielňa poskytovala služby v grafickom dizajne, typografickej tlačovej príprave, ofsetovej tlačiarni s knihárskym dokončovaním zákazok a výrobou fotografií. Manželka mu zomrela v roku 2010, kedy z objektívnych príčin pracovný kolektív skončil a Fedor Mikulčík pokračoval v podnikaní ako živnostník, využívajúc know-how Linea. Na zviditeľňovaní Košarísk, Brezovej pod Bradlom a rodného kraja sa podieľal množstvom aktivít. Jeho druhou manželkou sa stala Anna Abramovičová, s ktorou sa oženil v roku 2014.
Na svojho bývalého žiaka a priateľa si takto spomína Mgr. Peter Uhlík: *„Zosnulý Fedor, introvert s výrečným mlčaním, bol nadaný výtvarník, tvorivý odborník, ktorého veľkosť bola v skromnosti a užitočnosti. Bez prehnanej ambicióznosti, skoro bokom, prežíval tajomstvo svojho života v umení, túžiac priam sládkovičovsky po jeho kráse. Výsledkom tohoto myslenia boli činy a schopnosť urobiť z mála veľa. Zrkadlom bola tvorba, ktorou nielen obšťastňoval, ale aj poháňal vpred. Zostalo po ňom množstvo historických reálií vo forme plagátov, propagačných materiálov, listín, pamätných kroník, zborníkov a publikácií. On totiž nenapodobňoval, nekopíroval, ale tvoril. To všetko som poznal v jeho práci pre Spoločnosť MRŠ (časopis Bradlo, publikácie, zborníky, tlačoviny) i antifašistov a športovcov, ktorú robil nezištne. A propos: žiadna významná udalosť reprezentačného charakteru v Meste Brezová pod Bradlom, či na Štefánikových Košariskách sa neurobila bez jeho nutnej pomoci. Teší ma, že v Brezovej a okolí môžem vidieť i stopy našej spolupráce. Len ad hoc z poslednej doby: pamätná tabuľa evanjelického farára a básnika Vladimíra Roya v Bukovci, pamätná tabuľa pobytu Giuliany Benzoni v Brezovej, turistické orientačné tabule a mapy s plastickým modelom Štefánikovej mohyly (Mikulčík), s mojim libretom kontinuály dejinných súvislostí Štefánikovho rodného kraja, ba Fedor pripravil aj grafický návrh epitafu na hrobe mojej manželky Veroniky."*
Náš zosnulý priateľ bude len ťažko nahraditeľný. Česť jeho pamiatke!

(R)

Odišla vzácna žena VILMA KUBÍKOVÁ

Dňa 9. januára 2021 sme sa v Starej Turej dozvedeli smutnú správu. Deň pred tým, dňa 8. 1. 2021 v nočných hodinách ukončila v kruhu najbližších svoju pozemskú púť pani magistra Vilma Kubíková.
Všetci, ktorí sme ju poznali ako pani magistru z lekárne, i ako manželku pána farára Mgr. Milana Kubíka, si spomíname na jej milotu, prívetivosť a úprimné slovo, ktoré mala vždy pre každého. Šesťdesiat šesť rokov stála po boku svojho manžela, výnimočného človeka, nášho pána farára. Bola mu životnou láskou i oporou, láskavou mamičkou svojim trom dcéram, babičkou, prababičkou a milou, múdrou ženou nielen pre svoju rodinu a príbuzných, ale i pre nás všetkých, ktorí sme ju poznali. V Starej Turej prežila so svojou rodinou krásnych 47 rokov života. Pani Vilma so svojím manželom, dcérou Jankou a jej manželom patrili medzi dlhoročných členov Spoločnosti a hoci sa presťahovali do Nového Mesta nad Váhom, Starej Turej zostávali verní.

Zákon života je však neúprosný. Odišla vzácna žena, ktorá v srdciach tých, ktorí ju poznali zanechala hlbokú stopu. Budeme na ňu vždy s úctou a láskou spomínať.

Oľga a Viliam Pagáčovci

Spomienka na nášho bývalého predsedu JANKA RUSNÁKA

V týchto dňoch, keď sa akosi pričasto než inokedy lúčime s našimi blízkymi a známymi, ktorí nás navždy opustili, sa tak deje i s členmi Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika v Starej Turej. Po odchode Mgr. Vilmy Kubíkovej, zakrátko nato dňa 12. 1. 2021 sa z našich radov odobral na večnosť čestný člen SMRŠ, náš dlhoročný člen a predseda SMRŠ – Klub Stará Turá, pán Ján Rusnák.

Bol jedným zo zakladajúcich členov SMRŠ – Klubu v Starej Turej, pričom jej predsedom bol 17 rokov. Budeme si na neho spomínať ako na jednoduchého, skromného a láskavého človeka. Na schôdzach prenechal rečnenie radšej druhým, predsedníctvo zobral v úprimnej snahe zachovávať a rozvíjať spomienku na nášho veľkého Slováka Milana Rastislava Štefánika., na čo sa podujal z nezištných dôvodov. Uvedomoval si, že v rozpoltených časoch bolo treba ľudí združovať a on to vždy dobre vedel. Jednak pripraveným programom stretnutí, pozývaním hostí, ktorí vždy dokázali obohatiť naše stretnutia, no i dobrým občerstvením, na ktoré nie raz i osobne finančne prispel. Takto sa vedel o nás postarať nielen v klubovej miestnosti, ale i v prírode, kde nám ako šofér z povolania zabezpečoval i odvoz.

Pri našej poslednej návšteve v DOS Adonis v Krajnom sa však už cítil veľmi opustený, cítiac, že jeho čas na tejto pozemskej púti sa kráti. Janko, ďakujeme Ti za mnohé.

Oľga Pagáčová

Mgr. MILAN CHOMA

Dňa 20. marca 2021 zomrel po ťažkej chorobe vo veku nedožitých 73 rokov Kežmarčan Mgr. MILAN CHOMA, člen spišskonovoveského klubu, stredoškolský učiteľ vo výslužbe, publicista, športovec, autor biografických kníh o významných osobnostiach, mimoriadne tvorivá osobnosť Spiša z Kežmarku. Svojou činnosťou prispel formou dramatických a audiovizuálnych pásiem na popularizáciu významných osobností vedy, techniky a pedagogiky na Slovensku. Organizoval Tatranské spomienkové večery ním založeným divadielkom Schola humanitas, množstvo prednášok. Úspešne inicioval osadenie vyše 50 pamätných tabúľ a búst venovaných významným osobnostiam Kežmarku a okolia. Zaslúžil sa o záchranu torza busty spišskobelianskej sochy M. R. Štefánika (autor sochár Pavol Bán), odlial kópie a daroval ich viacerým inštitúciám na Spiši a v rodnom Zemplíne. V roku 2012 prispel k odhaleniu busty M. R. Štefánika vo vstupnej časti Grundschule na Hlavnom námestí v Kežmarku. Dňa 8. júna 2016 sme spolu s predsedom Spoločnosti z jeho iniciatívy a nadšenia priaznivcov mohli odovzdať vedeniu ZŠ v Spišskej Belej listinu MŠVVŠ SR s udelením Čestného názvu ZŠ M. R. Štefánika ako prvej na Spiši. Udialo sa tak pri príležitosti 145. výročia vzniku školy. V roku 2019 bol pri odhalení novej sochy generálovi Štefánikovi v Spišskej Belej (autor sochár Peter Kolčák). Svojou publikačnou činnosťou a aktivitami prispieval k šíreniu štefánikovskej tradície na východe Slovenska. Bol držiteľom viacerých ocenení: Cena mesta Kežmarok (2001), Cena primátora Spišskej Belej (2008), Cena obce Zálužice (2015) za šírenie dobrého mena obce, Cena primátora Kežmarku (2016) za propagáciu a zviditeľňovanie mesta doma i v zahraničí a i. Jeho meno je zaradené v Encyklopédii osobností Slovenskej a Českej republiky (Oxford Encyklopédia Publikation, 2017). Česť jeho pamiatke!

PhDr. Ružena Kormošová

Dopis na Slovensko – LADISLAV CVÍČEK

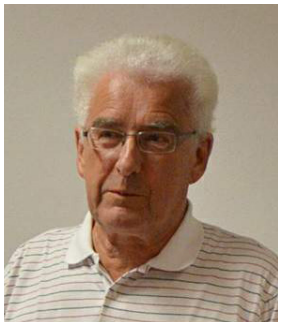

Ve věku 72 let, zemřel 26. dubna 2021 Ladislav Cvíček. Takto krátce a lakonicky jsem si přečetl první, pro mne zdrcující zprávu.

Kdo však Láďu znal, věděl, jaká ztráta to je a že v žádném případě neplatí ona okřídlená věta – každý je nahraditelný. Láďa jako člen klubu Masarykova demokratického hnutí v Kopřivnici měl rozměr své osobnosti tak velký, že každý z nás koho poznamenal, může napsat samostatnou knihu o svém vztahu k němu, aniž by se tyto příběhy opakovaly nebo se vzájemně podobaly.

Pan učitel, který pozitivně ovlivnil stovky žáků v jediné škole, ve které celý život působil, kulturní veličina, na poli historie a literatury, lektor stovek besed, které kultivovaly a povznášely desítky a stovky posluchačů, obětavý manžel a úžasný táta a dědeček.

Nikdy jsem nepřišel na to, jak na to všechno a na všechny měl vždy čas. Jak mohl při svém enormním vytížení působit tak klidně, soustředěně, naslouchajíc i těm nejbanálnějším nářkům. Přitom přečíst a analyzovat tisíce knih, napsat stovky projevů k důležitým milníkům a osobnostem naší republiky, ale i účastnit se recesních akcí, kde probouzel svůj ostrovtip a humor, vtělený do satirických básniček a povídání.

Budou na něho vzpomínat zástupy jinak nikým nezkrocených žáků, které vrátil na cestu slušných a poctivých občanů, stovky čtenářů, které naučil býti závislými na vůni knih a moudra v nich obsažených a i ti, kterým osobně pomohl nikoliv mentorováním, ale slovy pochopení a neuvěřitelnou laskavostí.

Věřím, že na něho budou vzpomínat také ti, kdo se s ním potkali jen letmo, jako například spousta osobností politického a společenského života, které dvacet dva let uváděl v besedách „Myšlenky TGM a současnost" a „Kopřivnické pressování", mezi něž patřili i přátelé ze slovenské Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika a redaktoři Českého rádia Plus.

Pro mne Láďa Cvíček neodešel. Jeho lehkého kroku za neposkvrněným lidstvím asi nedosáhneme, ale klopýtat a snažit se držet jeho směr, to můžeme. A pokud jsme ho opravdu měli rádi tak i musíme!

Lubomír Sazovský

ŠTEFAN ŠEVČÍK

Vo veku nedožitých 51 rokov zomrel 12. februára 2021 po nákaze koronavírusom nadrotmajster ŠTEFAN ŠEVČÍK. Narodil sa 19. februára 1970 v Trnave. Základnú školu navštevoval v Partizánskom. V roku 1988 ukončil Vojenskú strednú odbornú školu v Martine. Svoju vojenskú kariéru začal v roku 1990 u ženijnej brigády v Seredi. V roku 1990 sa však rozhodol z armády odísť. V rokoch 1990 – 2001 pracoval pre

rôzne spoločnosti v Partizánskom.
V roku 2002 sa vrátil do armády a začal plniť úlohy v mierovej operácii na Cypre. Po krátkej službe v 5.základni a opravovni chemického materiálu v Čereňanoch bol opäť vyslaný na Cyprus. Na Slovensko sa vrátil v marci 2006, kedy bol ustanovený do funkcie v Zemianskych Kostolanoch, kde slúžil na rôznych pozíciách.
Počas vojenskej služby bola jeho práca ocenená vyznamenaniami:
- Pamätný kríž náčelníka GŠ OSSR III. stupňa (2020)
- Čestný odznak OS SR III.stupňa (2017)
- Pamätná medaila k 20.výročiu vzniku OS S R (2013)
- Za vernosť ozbrojeným silám - III.stupeň (2010)
- Za službu v mierových pozorovateľských misiách – I. a II.stupeň (2003, 2005)

15. decembra 2009 založil v Partizánskom Klub Spoločnosti M.R.Štefánika s počtom 21 členov. Od roku 2012 doteraz medzi prioritné podujatia klubu pod jeho vedením patril turnaj o Pohár Zdena Cháru v ľadovom hokeji. Klub bol aj pri odhalení Parku M.R.Štefánika v Partizánskom. Napokon na vojenskej základni v cyperskej Famaguste v Kempe MRŠ odhaľoval s ministrom obrany SR pamätnú tabuľu MRŠ, ktorého iniciátorom bol Klub SMRŠ v Partizánskom, povestné boli aj varenia gulášov spoločné posedenia v klube, ale aj stretnutia s deťmi pri vojenskej technike, nevynechal ani účasť na oslavách SNP na Jankovom Vŕšku, kladení vencov v Košariskách, či na Bradle.
Štefan Ševčík od vzniku Spoločnosti slovenských velikánov aktívne pracoval vo funkcii podpredsedu pre život a dielo M.R.Štefánika.
S manželkou Alicou mal dvoch synov - Michala a Adriána.
Česť jeho pamiatke!

OPUSTIL NÁS JÁN FUSKA

V deväťdesiatom treťom roku života zomrel emeritný vysokoškolský profesor Ján Fuska, výkonný a naposledy čestný predseda Nadácie M. R. Štefánika. Ako celoživotný „štefánikovec" odišiel symbolicky 4. mája 2021.
Narodil sa 26. júla 1928 v Malom Záluží pri Nitre, učil na Chemicko-technologickej a potravinárskej fakulte STU v Bratislave. Víkendový pobyt trávieval aj v Košariskách, odkiaľ pochádzala jeho manželka Betka.
Pozitívnym príkladom v každom čase či nečase mu bol a zostal tamojší rodák Milan Rastislav Štefánik, jeden zo zakladateľov ČSR. Venoval sa mu množstvom publicistických a editorských aktivít, prednášok a besied, hlavne však in natura enormným úsilím o návrat a inštaláciu generálovho pomníka v našom hlavnom meste. Stalo sa tak v roku 2009.
Patril do poslednej žijúcej generácie Slovákov, pre ktorých bol Štefánikov príbeh síce sprostredkovaným, v podstate ale zásluhou rodičov a starorodičovských predkov akoby prežitkom vlastným. V precítení a v protestantskej viere sa snažil svoj vzor napodobniť dlhoročnou občianskou i kresťanskou angažovanosťou nielen v nadácii a v prievozskom cirkevnom zbore, ale aj v spolupráci s našou Spoločnosťou MRŠ, ktorá ho uctila čestným členstvom. U neho, v košarišskej záhrade, neraz sme sedeli (aj spolu s duchovným otcom nadácie Jánom Iždinským) a diskutovali o plánoch a ich plnení. Kritickí voči sebe a ostatným, riešili sme problémy, ba hľadali ich príčiny v širšom kontexte. Podľa Janka vyplývali z vlažného vzťahu Slovákov k histórii, preto aktívne usiloval o oslabenie tohto negatívneho spoločenského javu. Veď aj podľa Ivana Kadlečíka je *„zabúdanie otcom i matkou barbarstva"*. Autorovi tejto spomienky v roku 1915 napísal: *„…Zdá sa mi, že to, čo som urobil je ešte stále málo proti tomu, čo som chcel alebo mal urobiť. Možno mi chýba všeobecne užívaný meter. Môj vnútorný štandard, ktorý vychádza Biblie a mravný odkaz mnohých, mnou uznávaných osobností – medzi nimi i Štefánika, sa v mnohom nezhoduje so súčasnosťou. Od detských rokov mi bola do pamäti štepovaná skromnosť, pokora, pravda, úprimnosť a pracovitosť, teda hodnoty, ktoré dnes vo výchove chýbajú. A ony ostali mojou dilemou, ktorú raz asi vyrieši len môj odchod z tohto sveta.*
Stále však cítim trpkú príchuť aj pri hodnotení osobnosti Štefánika. Koľko štúdií, článkov, úvah sa popísalo a píše o „nových hrdinoch z disentu", ktorí vraj prispeli k „uchovaniu slobody, národného ducha a historickej pravdy", hoci bez viditeľných prínosov. Avšak Štefánikovi, ktorý sa podieľal na záchrane našich národov, ktorému sa mnohí morálne i mravne vzdialili, je dvakrát do roka venovaných pár hodín. Štefánik nebásnil o národe, on zaň bojoval, nediskutoval o pravde, on ju v dennom živote dodržiaval, nefilozofoval o láske k človeku, on ju uplatňoval. Neslúžil zlu, preto sa nemusel ospravedlňovať, prebíjal sa, lebo poznal svoj cieľ. Pred sto rokmi zdôraznil, že nie materiálno, hmota, zlato, ale láska človeka k človeku a vzájomná úcta národov i národností budú základom ich zblíženia v našom svetadiele. Utilitárny svet si však zvolil zlaté teľa, ktorému sa on neklaňal. Mnohí z tých, čo roky oslavovali myšlienky bezprávia v „diktatúre proletariátu", sa šibnutím prútika „vrátili" k odkazu Štefánika. Pre mňa ale vždy platili zásady logiky a reálneho poznania. Úprimne povedané, až doteraz som neporozumel našim literátom, filozofom, politikom i vedúcim kultúrnej obce ako môže niečo byť a súčasne nebyť…Veď pravda je alebo nie je, skutok sa stal alebo nie. Vždy ho načim hodnotiť podľa zásad mravného a morálneho kódexu, časom nemennému. Naša reč nech je jasná: buď áno alebo nie. Základom tohto postoja bolo a ostáva Desatoro, ktorého obsah sa civilizačným vývojom nemení. Možno som v zajatí vedeckých princípov, alebo naivnej podstaty pravdy. Môj otec ako prostý sedliak nikdy neuveril v konečný úspech komunizmu. A tak vychovával aj mňa. Kladiem si otázku, prečo nerozmýšľali sedliacky aj ľudia vzdelaní, školovaní, deti intelektuálov? Prečo svoj omyl poznali až po dlhých rokoch socializmu? Verili pôvodne naozaj v niečo nové a správnejšie alebo v tom bolo čosi iné? Veď mnohí, hoci nositelia totalitných myšlienok v službe predchádzajúcemu režimu, dodnes ho paradoxne odsudzujú ako najtvrdší kritici. Aj preto sú tieto paradoxy príčinou, že to, čo Štefánik dokázal, to, čo nášmu národu a Čechom zanechal, ostalo vcelku nepochopené a len povrchne deklamované. A to sú dôvody, nad ktorými sa stále zamýšľam. Verím však, že znovupostavenie jeho sochy v Bratislave ostane ľuďom trvale na očiach a postupne z nich väčšinu osloví. Najprv len vizuálne, potom i svojim odkazom. No, a hlavne, o to nám všetkým v Nadácii MRŠ s návratom sochy išlo. Aj keď mala veľa odporcov…"
Evanjelický pohreb zosnulého sa konal 11. mája 2021 na cintoríne vo Vrakuni. Kázal emeritný biskup Miloš Klátik (Dunajská Lužná), liturgovali Norbert Hajský (Prievoz) a Zuzana Durcová (Košariská). Za Nadáciu MRŠ zosnulému poďakoval predseda Dušan Bakoš, za bývalé pracovisko STU sa rozlúčil dekan fakulty (FCHPT) Anton Gatial, skormútenej rodine za Spoločnosť M.R. Štefánika kondolovali členovia z Bratislavy, Piešťan, Brezovej pod Bradlom ako aj zástupcovia Spolku rodákov MRŠ z Košarísk.
Podľa Písma a slov kazateľa, prof. Ing. Ján Fuska, DrSc. „dobrý boj bojoval, beh dokonal, vieru zachoval" (2 Tim 4,7) Česť jeho pamiatke!

Mgr. Peter Pavel Uhlík

- *Chcel by som účinkovať v mojom národe, ktorý som nikdy neprestal milovať.*
- *Chcem využiť každý okamih na rozvoj schopnosti srdca a ducha.*
- *Ja som matematik. Hľadám veci pozitívne, hlavnou vecou je objasniť si cieľ a jeho hodnotu.*

Milan Rastislav Štefánik

Rozlúčili sme sa…

Brezovský Klub SMRŠ navždy opustili:
Ján Ciran – február 2020 vo veku 90 rokov
Alžbeta Ciranová – december 2020 vo veku 86 rokov
Miroslav Papulák – 5. 4. 2020 vo veku 63 rokov
Anna Jakešová vo veku 74 rokov
Vladimír Petrovič - 11. 6. 2020 v veku 74 rokov
Miroslav Finda - v marci 2021 vo veku 88 rokov

Piešťanský klub opustil:
František Debre – v januári 2021

Spišskonovoveský klub opustil
Marie Mašlárová – 16. 2. 2021
Milan Choma – 20. 3. 2021

Klub v Starej Turej opustili:
Vilma Kubíková – 8. 1. 2021
Ján Rusnák – 12. 1. 2021
Zuzana Fraštiová – 27. 5. 2021
Ladislav Grambál – 14. 7. 2021

15. 3. 2021 vo veku 59 rokov
nás opustil veľký sympatizant SMRŠ
Ladislav Nagy z Hronseku

Opustili nás aj ďalší vzácni ľudia:

Ing. Marcel Grün *(20. 11. 1946 –2. 11. 2020) emeritný riaditeľ Hvezdárne a planetária hlavného mesta Prahy*

Ľuboš Perek*, doc. RNDr, DrSc, Dr. h.c (26. 7. 1919 – 17. 9. 2020), astronóm-diplomat, emeritný vedúci Úradu OSN pre vesmírne záležitosti. Človek, ktorý pomáhal definovať kozmický priestor. V roku 1992 mu bola udelená ako druhému Čechoslovákovi Cena Julesa Janssena, najvyššie ocenenie Société astronomique de France, ako prvý ju dostal v roku 1907 M.R.Štefánik.*

Štefan Pelikán*, maliar a sochár (6. 2. 1935 – 27. 11. 2020) M.R.Štefánika viackrát stvárnil vo svojom diele. Jeho olejomaľby sú v priestoroch veľvyslanectva Francúzskej republiky v Bratislave, v Múzeu rezistencie v bretónskom Saint Marceli, v pracovni primátora a aule Radnice mesta Roscoff.*

Július Vanovič *(11. 4. 1935 – 25. 12. 2020) DrSc, literárny historik a kritik, kultúrny historik, prozaik, publicita a redaktor. Autor krásnej eseje„ Hviezdna hodina s Milanom Rastislavom Štefánikom".*

Roman Berger *(9. 8. 1930–22. 12. 2020) slovenský hudobný skladateľ, teoretik, filozof hudby. Milana Rastislava Štefánika nazýval „Chopinom politiky".*

Česť ich pamiatke, česť ich statočnému a pracovitému životu!

MURMANSKÁ VÝŠINA
Zabudnutý pamätník?

Dňa 11. novembra 1918 v lese pri mestečku Compiegne vo Francúzsku, severovýchodne od Paríža v železničnom vagóne podpísali prímerie medzi Dohodou a Nemeckom. Tento dátum sa považuje za ukončenie prvej svetovej vojny (1914-1918). Mestečko Compiegne s tridsaťtisíc obyvateľmi má bohatú históriu. V roku 1430 tu zajali Janu z Arcu a v roku 1940 približne v tých istých miestach, len vo vagóne Hitler prinútil Francúzov podpísať kapituláciu. Prvá svetová vojna vypukla mesiac po Principovom sarajevskom atentáte na následníka trónu Františka Ferdinanda a to 28. júna 1914. Rakúsko-Uhorsko a Nemecko atentát využili ako zámienku na napadnutie Srbska. Vojna bola zápasom medzi centrálnymi mocnosťami a Dohodou o sféry vplyvu, kolónie, zdroje surovín a odbytiská. Rakúsko-Uhorsko si od vojny sľubovalo upevnenie vnútropolitickej situácie, zastavenie odstredivých síl slovanských národov v monarchii a získanie ďalších území na Balkáne. Vo vojne nakoniec bojovalo 38 štátov, počet mobilizovaných vojakov presiahol 70 miliónov, padlo viac ako 10 miliónov ľudí a 20 miliónov bolo zranených. Počet padlých z územia dnešného Slovenska sa odhaduje na 70-tisíc.

V Bratislave neďaleko známeho a dominantného pamätníka Slavín na Ulici francúzskych partizánov je lokalita, ktorá sa zvykne nazývať aj Murmanská výšina, podľa rodiny ktorá tieto pozemky v minulosti vlastnila. Pamätník umiestnený na Murmanskej výšine tvorí jednoduchá tomba so štyrmi levmi na rohoch. Je na nej vyrytý nápis 1914 – 1918. Autorom pamätníka je známy bratislavský sochár Alois Rigele a architekt Franz Wimmer. Tento pamätník je aj v zahraničnej literatúre považovaný za jednu z najkvalitnejších moriálnych realizácii v Strednej Európe. Na jeho tvorbu bol sekundárne použitý granit a to údajne z podstavca Fadruszovho súsošia Márie Terézie, ktoré stálo na dnešnom námestí Ľudovíta Štúra v Bratislave. Pamätník bol odhalený v roku 1920. Pamätník pripomína zabudnuté výročie prvej svetovej vojny. Objekt dodnes pôsobí ušľachtilosťou tvarov a materiálu. Dopĺňajú ho lavičky z rovnakého materiálu, ako pamätník. Kedysi pamätné a veľmi navštevované miesto je dnes bokom záujmu, pretože je neudržiavané, spustnuté a zabudnuté. Murmanská výšina je takou vzácnou lokalitou, že na nej o niekoľko desiatok metrov západne bola aj kovová vyhliadková veža. Postavila ju z iniciatívy Bratislavského okrášľovacieho spolku v roku 1877 bratislavská zámočnícka firma Márton. Rozhľadňa slúžila až do konca štyridsiatych rokov, kedy bola odstránená. Starší Bratislavčania si na ňu ako na prvotriednu atrakciu s kruhovým výhľadom pamätajú. Murmanská výšina bola v minulosti považovaná za miesto s najkrajším výhľadom na Bratislavu.

Podľa Wikipedie

Poďakovanie

Vážení a milí priatelia, ďakujem vám za gratulácie k mojej júnovej osemdesiatke, či už osobnými stretnutiami, alebo formou poštových kárt, listov, emailov, výtvarných a knižných darov. Nechýbali ani obsažné vinše v časopise Bradlo.
Prekvapilo a dojalo ma množstvo tých, ktorí si na mňa spomenuli a pridali aj reflexie na naše spoločné cesty svetom, zážitky z besied a prednášok v kluboch, navštívené pamätné miesta v Štefánikovom rodnom kraji, či vzácne prežité chvíle na valných zhromaždeniach SMRŠ.
Urobili ste ale aj to, čo ste naozaj robiť nemuseli. Poslali ste mi slušný finančný dar s určením, aby som ho využil na liečebný pobyt v kúpeľoch. Ďakujem vám za prejavenú starostlivosť o moje psychické a somatické zdravie. Naozaj ma to dojalo. Ak by pre známe vírusové okolnosti nebolo možné prvý plán realizovať, mám druhý, alternatívny návrh: píšem spomienky s kapitolami aj o nás a finančný zdroj možno využiť na editorstvo knihy. Ostala by pamätnicou nielen môjho jubilea (ono to raz na každého príde) ale aj vami prejavenej dobroty.
Dve vám známe členky brezovského klubu, efekty z týchto možností dozorujú s úctou a v dobrej viere všetkých pozdravuje

Peter Pavel Uhlík

Členovia Správnej rady SMRŠ a priatelia jubilanta sa stretli na spoločenskom posedení v Hoteli Štefánik v Myjave.

Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika
pri príležitosti v roku 30. výročia svojho založenia

vyhlasuje súťaž

„OD BRADLA K BRADLU“,

ktorá bude vyvrcholením Roku M.R.Štefánika.
Napíšte nám, ktorý príspevok počas histórie časopisu BRADLO vás najviac zaujal.

Hlasovať môžete poštou: listom, korešpondenčným lístkom alebo mailom na adresu:
Mgr. Mária Gallová, Moskovská 22, 974 04 Banská Bystrica, mail: marika.gallova@gmail.com
do 30. októbra 2021.
Každý súťažiaci môže hlasovať len za jeden príspevok. Názov príspevku, ktorý najviac zaujal našich čitateľov vyhlásime na Valnom zhromaždení SMRŠ v novembri 2021. Spomedzi účastníkov súťaže vylosujeme priamo na VZ jedného výhercu. Odmenou pre neho bude odborná literatúra.

Z podujatí Spoločnosti M. R. Štefánika v roku 2021

- 26. 9. 2021 – hviezdicový pochod na Bradlo
- 2. 10. 2021 – slávnostná akadémia k 30. výročiu založenia SMRŠ
- 14. – 15.10. 2021 – medzinárodná konferencia *„Štefánik a légie“*
- Fotosúťaž – propozície na web stránke
- Výstava „M. R. Štefánik – stopy života v mestách a školách“

DAR ČITATEĽOM BRADLA

V prílohe časopisu BRADLO je farebná fotografia koróny Slnka, ktorú čitateľom daroval v Roku M. R. Štefánika, čestný člen S MRŠ, astronóm RNDr. Vojtech Rušin DrSc.

Za dar ďakujeme!

Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika ďakuje za finančné dary, zaslané v rokoch 2020 a 2021 (do konca júna 2021) ako aj za poskytnutie 2-percentnej asignačnej dane.

Poďakovanie

Vážení členovia a sympatizanti Spoločnosti M.R.Štefánika, milí priatelia.

Dovoľte mi, aby som sa Vám aj prostredníctvom nášho časopisu úprimne poďakovala za Vašu priazeň, za množstvo hlasov, ktoré ste mi zaslali k nominácii v súťaži Slovenka roka 2020 a následne za množstvo gratulácií. Toto ocenenie som získala aj Vašou zásluhou. Úprimná vďaka všetkým a každému zvlášť.

Mária Gallová

Spoločnosť M. R. Štefánika úprimne ďakuje za spoluprácu

HOTEL PARK
PIEŠŤANY
★ ★ ★ ★

Hotel Park Avenue
★ ★ ★ ★

NÁRODNÁ POKLADNICA

caffe / restaurant / music bar
La Musica

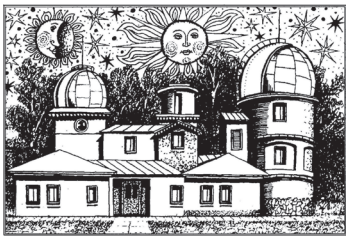

Slovenská ústredná hvezdáreň
Hurbanovo

Slovenská Astronomická Spoločnosť
pri Slovenskej akadémii vied

msks

Slovenská POŠTA

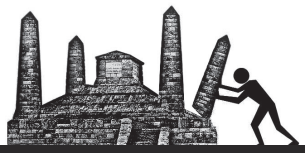

ENERGIA
NA KAŽDÚ PRÁCU

magna

A.B.
PIEŠŤANY
"INFORMÁCIE"PROPAGÁCIA"INZERCIA"

Róbert JUROVÝCH
nikara
TLAČIAREŇ

OZNAM

Valné zhromaždenie Spoločnosti M.R.Štefánika sa uskutoční dňa 20. novembra 2021 od 10.00 hodiny v priestoroch hotela Park v Piešťanoch, Nábr.Ivana Kraska 2. Kluby Spoločnosti M.R.Štefánika dostanú pokyny v závere mesiaca august 2020 prostredníctvom svojich predsedov; členovia S MRŠ, ktorí nie sú organizovaní v kluboch podľa spádovej oblasti a majú záujem o účasť na Valnom zhromaždení sa musia vpred ohlásiť (mailom, telefonicky) na adresu: marika.gallova@gmail.com alebo 0908 853 619 do konca septembra 2020 (kvôli priestorovým možnostiam). Podmienkou je uhradený členský príspevok na rok 2020 a 2021. Valné zhromaždenie bude mať pracovný charakter.

POĎAKOVANIE

Spoločnosť Milana Rastislava Štefánika ďakuje všetkým svojim členom a sympatizantom, ktorí si napriek pandémii v rokoch 2020 a 2021 pri pamätníkoch – sochách, bustách, pamätných tabuliach, hroboch legionárov – komorne uctili pamiatku Milana Rastislava Štefánika položením kytice kvetov. Tešia nás aj oznamy na facebooku, kde jednotlivci často vyjadrujú svoj obdiv tejto vynikajúcej osobnosti slovenského národa.

MESTO PIEŠŤANY

MESTO
BREZOVÁ
POD BRADLOM

GENERALI

Poďakovanie

Počas trvania Roka M.R.Štefánika (2019 - 2020) nás potešili články v časopisoch Slovenka, Život, Kozmos, Dotyky, v regionálnych novinách a mnohé rozhovory v mediách.

SLOVENSKÁ LETECKÁ AGENTÚRA
SLOVAK AVIATION AGENCY

coop JEDNOTA SENICA

PN print
tlačiareň
Piešťany
www.pnprint.sk

ŠTÁTNA VEDECKÁ KNIŽNICA BANSKÁ BYSTRICA
1926

DOPISOVATEĽOM BRADLA

- *Termín uzávierky príspevkov do č. 82 je 20. novembra 2021.*
- *Fotografie posielajte v originálnej veľkosti ako boli nafotené – nezmenšujte ich!*
- *Texty neupravujte do viacerých stĺpcov na jednej strane, jednotlivé články píšte v poradí ako majú nasledovať za sebou!*

Ďakujeme

BRADLO – časopis Spoločnosti M. R. Štefánika
Registrované Okresným súdom v Senici pod č. 2-92. Redakcia: vedúca redaktorka Mgr. Mária Gallová, (kontakt: marika.gallova@gmail.com, tel.: 0908 853 619). Adresa pre písomné zasielanie príspevkov: Mgr. M. Gallová, Moskovská 22, 974 04 Banská Bystrica. Za obsah článku zodpovedá autor. Názor autora príspevku nemusí byť zhodný s názorom redakcie. Redakcia si vyhradzuje právo skrátiť, resp. neuverejniť zaslaný príspevok. Text neprechádza jazykovou úpravou.
Tlač: PN print s.r.o., Štefánikova 130, 921 01 Piešťany